

ΜΥΣΤΡΑΣ — ΤΟ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΝ ΤΗΣ

ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ — ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

ΠΑΝΔΩΝΙΔΙΑ

ΕΤΟΣ Θ. ΤΕΥΧΟΣ 197-8 15-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1908

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1908

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1909

ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΕΠΗΑ ΤΟΥ ΜΥСΤΡΑ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ.—ΣΠΥΡ. ΜΕΛΑΣ.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. — ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ.
ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ. — ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.
Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ. — Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.
ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ.—ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ.—ΙΩΝ.
Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ.

Ο ταν ἡ ἄμαξα, ἡ δποία σὲ φέρει εἰς τὴν πόλιν τοῦ δονακώδους Εύρωτα, διελθοῦσα τὸ Ἀρκαδικὸν δροπέδιον, ἀρχῆς εἰς τὰ κατέρχεται ἀπὸ τὰ κλιμακοειδῆ ὑψώματα, τῶν δποίων αἱ τελευταῖαι δάχεις σχηματίζουν τοὺς λόφους, διευ ήγείρετο ἡ ἀρχαία Σπάρτη, τὸ βλέμμα σου τρυφᾶ εἰς τὴν ὑπέροχον σκηνογραφίαν, τὴν δποίαν ἀνοίγει ἐνώπιόν σου ἡ φύσις.

Πρὸς τὰ κάτω ἔχεις τὴν πανήγυριν τῆς δλοπασίνου κοιλάδος τοῦ Εύρωτα, στενῆς κατ' ἀρχάς, ἀπλούμενῆς καθ' ὅσον προχωρεῖ μεταξὺ τοῦ Ταῦγέτου καὶ τῶν Μαναλαίων, πεποικιλμένης μὲ τῆς ἔλασις τὴν γλαινὴν θαλερότητα καὶ τῆς κυπαρίσσου τὴν ὁδινὴν χάριν καὶ τῆς ἀμπέλου τὴν χρυσίζουσαν δροσερότητα. Καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ἐσπεριδοειδῶν καὶ τῶν κυπαρίσσων κυλᾶ τὰ ὄντα τον πρὸς τὴν θάλασσαν ἔλισσομενος ὁ Εύρωτας, ὃπου ἐλούνοντο αἱ δρυάδες τοῦ κόσμου τῶν μύθων καὶ οἱ ἥρωες τῶν μαχῶν τῆς ἴστορίας. Ἀπέναντί σου ἐπιμήκης, καὶ μὲ τὰς δειράδας του τὰς ἀνερχομένας κλιμακωτὰς εἰς τὰ ὑψη, δ Ταῦγετος, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ δποίου ἐτράφισαν τῶν Λακαινῶν γυναικῶν οἱ παιδεῖς.

Ἐμπροσθεν τῶν ὑψηλοτέρων δροσερῶν τοῦ Ταῦγέτου σειρὰ δφρύων, βουνῶν ἀποργήμνων, ὡς πρόχωμα ἔγείρεται βαθείας πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ Ταῦγέτου σχηματιζόντων ἀνὰ μεταξὺ των φάραγγας, τὰς φάραγγας ταύτας αἱ δποίαι ποικιλοτρόπως ἐκλεῖσθησαν καὶ περιεβλήθησαν τῆς λαϊκῆς παραδόσεως τὸ μυστήριον κατὰ τοὺς πολέμιους τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς Μεσσηνίους.

Εἰς ἓν ἐκ τῶν βουνῶν αὐτῶν, ὑφρὸν δροῦς τραχεῖαν, διακρίνεις ἐν κομφὸν κάστρον, τὸ δποίον περιβάλλει, τὴν κορυφὴν, ἀληθῆς στέμμα ἀπὸ μακρὰν φαινόμενον μὲ τὴν χαρίεσσαν ποικίλιαν τῶν ἐνδόθμων ἐπάλξεων αὐτοῦ.

Τοῦτον τὸν δρόμον ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδικοῦ δροπεδίου θὰ κατῆλθεν καὶ ὁ Γουλιέλμος Βιλλαδουΐνος, ὁ μεγαλομανῆς πρῆγκιψ τοῦ Πριγκιπάτου τοῦ Μορέως, ὅτε, ἀφοῦ ἐμεγάλωσε τὴν κληρονομίαν τῶν γονέων του, μὲ χαρὰν ἐπεριπάτει καὶ ὑπερηφάνειαν εἰς τὸν τόπον, ὃπου

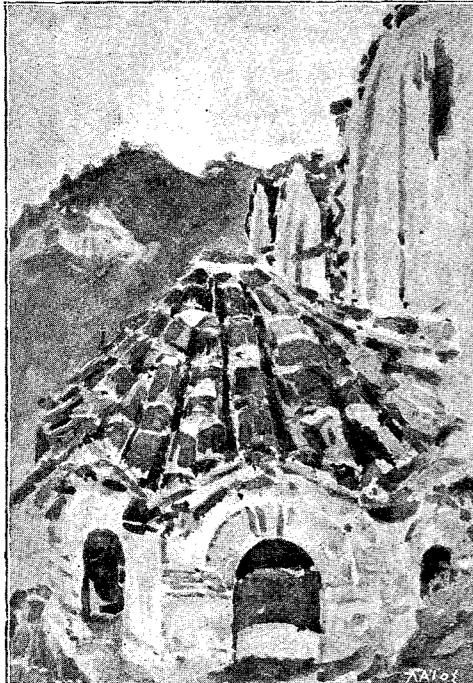
ἐκέρδισεν, μᾶς λέγει ὁ ἀρχαῖος χρονογράφος. Τὸ βλέμμα του, ἀνθρώπου ἔξησκημένου εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν δχυρῶν θέσεων, ἀντίκρυσε τὰ βουνά ταῦτα τοῦ Ταῦγέτου, τὰ δποία σχηματίζουν τὴν πρώτην σειρὰν τῶν προπόδων αὐτοῦ, ὡς ἄλλοι προμαχῶνες ὑψούμενοι. Καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν βουνῶν, μᾶς λέγοντα τὰ περιεργότερα μεταξὺ τῶν περιέργων χρονικῶν τοῦ μεσαιῶνος, τὰ Χρονικά τοῦ Μορέως, «ηὗρεν βουνὸν παράξενον, ἀπόκομμα εἰς δροῖς, — κάστρον ἐποίηκε ἀφιρόν (δχυρόν), Μυζηθρᾶν ὀνόμασέν το». Καλυτέραν περιγραφὴν τοῦ βουνοῦ τοῦ Μυστρᾶ, καὶ εἰς δλίγας λέξεις, βουνὸν παράξενον, ἀπόκομμα εἰς δροῖς, δὲν θὰ δυνηθῶ ἐγὼ νὰ κάμω ἀπὸ τὸν παλαιὸν Μοραΐτην χρονογράφον.

Δρόμος περνῶν ἀνὰ μέσον ἔλαιων καὶ κήπων καὶ κυπαρίσσων μᾶς φέρει εἰς τὸ χαριέστατον σημερινὸν χωρίον, τὸν νέον Μυστρᾶν. Γέρυρος, διὰ τοῦ χειμάρρου τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος, ἐνώπιον τὸν Νέον Μυστρᾶν μὲ τὸ βουνὸν τῆς Βυζαντινῆς νεκροπόλεως. Μόλις διέλθῃς τὴν γέρυραν θέαμα καταπληκτικῆς μεγαλοπρεπείας καταλαμβάνει τὴν ψυχήν σου. Νὰ φαντασθῆς κόσμον δλόκληρον ἐρειπίων πολυειδῶν, — κάστρων, περιτειχισμάτων, πύργων, μοναστηρίων, οἰκημάτων, παλατίων, — τὰ δποία ἐκπηδῶσιν ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου, νομίζεις δτι ἐκπηδῶσιν ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τοῦ βουνοῦ.

Ηκουσα ὑψηλῆς μορφώσεως περιηγητάς, ἀφοῦ ἐστάθησαν κατάπληκτοι πρὸ τοῦ ἐκπαγλοῦ θεάματος, — τῆς φύσεως καὶ τῆς ἐρειπώσεως, — νὰ ἀναφωνῶσιν, δτι μεταξὺ τῶν θαυμασίων θεάματων, τὰ δποία βλέπουσι περιερχόμενοι τὸν κόσμον, οὐδὲν εἶδον νὰ διοιάζῃ μὲ τὸ θέαμα τῆς εἰσόδου ταῦτης τοῦ Μυστρᾶ καὶ ἀδύνατον γὰ τὸ λησμονῆση τις οὐδέποτε. Καὶ ἀποκρυσταλλώνει τὸν θαυμασμόν των δ Barrès ἀναφωνῶν εἰς τὸ Ταξίδιόν του εἰς τὴν Σπάρτην: «Υπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ Μεσαιῶνος, ἡ πόλις les Beaux εἰς τὴν Προβιγκίαν, ἡ πόλις San Gemigniano παρὰ

τὴν Σιέναν· ἡ γραφικότης τῶν μᾶς διασκεδάζει, ἀλλ' ὁ Μυστρᾶς γεμίζει τὴν ψυχήν μου μὲ ποίησιν».

Ανερχόμεθα τὸν δρόμον, ὁ ὄποιος μᾶς φέρει πρὸς τὴν Μητρόπολιν, τὸν ναὸν του Ἀγίου Δημητρίου, ὃπου ἀλλοτε ἦτο τὸ μέγαρον τοῦ Μητροπολίτου τῆς Λακεδαιμονίας. Ἀριστερά, πρὸς N. βλέπομεν τὰ ἐρείπια ν' ἀναρριχῶνται



ΜΥΣΤΡΑΣ — ΣΚΙΤΣΟ ΝΑΟΥ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ
ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ βουνοῦ. Δεξιὰ ἔχομεν ἵχνη τοῦ πρώτου, τοῦ ἔξωτερικοῦ περιτειχίσματος, τὸ ὄποιον, μὲ πύργους ἀπὸ ἀποστάσεως εἰς ἀπόστασιν, περιέβαλον τὴν πόλιν δλην.

Πέραν τοῦ περιτειχίσματος ἀπλώνεται τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτα ἡ χλιδή, μὲ τὴν θάλλουσαν βλάστησιν αὐτῆς, τὴν ἀνερχομένην ἔως τοὺς πρόποδας τοῦ Ταῦγέτου.

Τὴν προσοχὴν σου ἐλκύει καὶ τὸν θαυμασμόν σου διὰ τὴν γραφικότητά της διεγείρει ἡ μονὴ τῆς Παντανάσσης. Περικλειομένη εἰς εὐρὺν περίβολον, μὲ τὰς ὑψηλεῖς κυπαρίσσους αὐτῆς, μὲ τὸ κομψὸν γραφικὸν οικοδομήσιόν της, — τὸ ὄποιον τόσον ὠραῖα ἔξωγράφισεν δ ἀρχιτέκτων π. Ζάχος, — κινεῖ εἰς τὴν ψυχήν σου τὴν χροδὴν τῶν λησμονημένων ποιήσεων τοῦ περασμένου μεσαιωνικοῦ κόσμου. Μὲ τὴν αἴσθησιν αὐτὴν τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ μυστηρίου

ἀνοίγει τὴν ψυχήν σου εἰς ὅλα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὄποια ὅταν σοῦ γεννήσῃ ἡ ἐπίσκεψις μᾶς νεκρᾶς πόλεως εἰς ἀνθρώπους, ζωντανῆς ὥμως μὲ τὰ ἐρείπειά της εἰς ἀναμνήσεις.

Διὰ νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν τῆς Μητροπόλεως διέρχεσαι δύο αὐλάς, αἱ ὄποιαι μὲ τὸν ὑψηλούς των τοίχους σὲ φέρουν εἰς μοναστῆρον μεσαιωνικόν. Ἡ στού, ἡ ὄποια εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ, ὁ σκοτεινὸς νάρθηξ, αἱ πιονοστοιχίαι καὶ αἱ στεναὶ καμάραι τῶν πλαγίων κλιτῶν, δ ὑπεράνω αὐτῶν γυναικῶντίς, — τὰ πάντα ἔξυπνον εἰς τὴν ψυχήν σου τὸν μυστικοπαθεῖς ἐκείνους Βυζαντινούς, οἱ ὄποιοι συνηθοῦσσοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦτον νὰ λατρεύσουν τὸν Θεὸν τῶν πατέρων των.

Ἄπὸ τὴν Μητρόπολιν προχωροῦμεν πρὸς A. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Βυζαντινῆς πόλεως, ἡ Βυζαντινὴ αὐτῇ συνοικίᾳ, πιθανώτατα ἐλέγετο τοῦ Βροντοχίου. Καὶ οἱ δύο ναοὶ τοὺς ὄποιους θὰ ἐπισκεφθῶμεν ἔχουσι τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, Ἀγιος Θεόδωρος τοῦ Βροντοχίου, μονὴ τῆς Θεοτόκου τῆς Οδηγητρίας τοῦ Βροντοχίου. Μοναὶ ἡσαν καὶ αἱ δύο, πρώτη δ ἐκτίσθη τὰ τέλη τῆς ΙΓ' ἔκ. ἡ μονὴ τοῦ Ἀγίου Θεόδωρου ὑπὸ τοῦ μεγάλου πρωτοσυγέλλου Παχωμίου, ἐπιφανοῦς Βυζαντινοῦ καὶ μεγάλου πατριώτου. Ὁλίγον ἔπειτα ἐκτίσθη ἡ μονὴ τῆς Θεοτόκου τῆς Οδηγητρίας, τῆς ὄποιας τὸ καθολικὸν λέγεται σήμερον Ἀφεντικό. Συγχρόνως, τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ' ἔκ. ἐκτίσθη καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἀγίου Δημητρίου, ἡ Μητρόπολις. Τοὺς χρόνους ἐκείνους, τὰ τέλη τῆς ΙΓ', τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΔ' ἔκ., ἡρχισε νὰ συνοικίζεται ἡ πόλις τοῦ Μυστρᾶ, καὶ ἀπὸ τότε ἡρχισαν νὰ κτίζονται τὰ ποικίλα κτίρια αὐτῆς, ἐκκλησιαστικὰ καὶ διτικά. Πρῶτον δὲ κατφήθη, ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας τῶν μνημείων δεικνύεται, ἡ συνοικίᾳ τοῦ Βροντοχίου, τὸ κάτω τμῆμα τῆς Βυζαντινῆς πόλεως.

Ἐνταῦθα ἡγέρθη καὶ ἡ Εναγγελίστρια, μικρὸς ἀλλὰ κομψὸς ναός. Διερχόμενοι παρ' αὐτὴν φθάνομεν εἰς τὸν Ἀγίου Θεόδωρον, ναὸν ἀλλοτε κατηρειπωμένον, ὁ ὄποιος ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ μορφῇ ἔχει τελείως ἀναστηλωθῆ σήμερον ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τύμπανον καὶ ὁ εὐρὺς αὐτοῦ τρούλλος ποικίλουσιν εὐαρέστως τὰς ἀλλὰς ἀπὸ τῶν ἐρειπίων ποικίλας ἐντυπώσεις.

Διότι τοῦτο τὸ ἔξαιρετικὸν ἔχουσι τὰ μνημεῖα τοῦ Μυστρᾶ, δτι οὐδὲν ὅμοιάζει πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ πανταχοῦ ἔχομεν κάπτι νέον νὰ ἴδωμεν, κάπτι διαφορετικὰ ὠραῖαν νὰ θαυμάσωμεν. Ὁλίγον πάρα κάτω ἀπὸ τὸν Ἀγίου Θεόδωρον, ἡρειπωμένος ὁ ναὸς τοῦ Ἀφεντικοῦ σώζει ἀκόμη τὴν καριεστάτην ποικιλίαν τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ τρούλλων καὶ καμάρων, τὸ ὠραῖον τοῦ οικοδομήσιον, καὶ εἰς τὴν ἐρείπωσιν αὐτοῦ, εἰς τὴν νέορωσιν, ἡ ὄποια τὸ περιβάλλει, μὲ τὰ ἔρημα

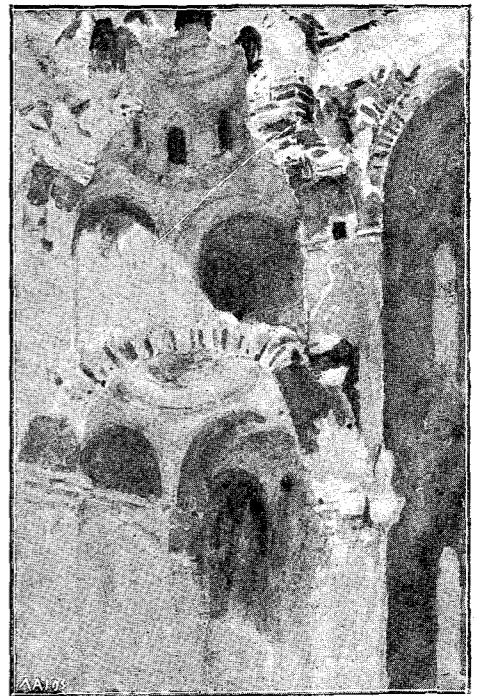
τοιγύρῳ τοῦ οἰκήματα τῶν μοναχῶν, σοῦ διεγίρει ἀλησμόνητον αἴσθημα γραφικότητος καὶ μεγαλοπρεπείας.

Γνήσιος τύπος τοῦ κλασσικοῦ βυζαντινοῦ ὁυθμοῦ τὸ Ἀφεντικό, ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν ἐνδιαφέρουσαν μὲ τὴν Παντάνασσαν, ἡ ὄποια δεικνύουσα μερικὰς ἀντιδράσεις φραγματάς, εἶναι γραφικωτέρα. Διερχόμενοι διὰ μέσου ἐρειπίων, — καὶ πάντοτε ἐρειπίων — ἀκολουθοῦντες παλαιὰν βυζαντινὴν ὁδόν, ἀναβαίνομεν εἰς τὴν Παντάνασσαν, τὴν καλύτερον σωζομένην Ἐκκλησίαν τοῦ Μυστρᾶ, θαυμάζομεν ἐκ τοῦ πλησίον ἥδη τὸ ὠραῖον τῆς κωδωνοστάσιον, τὰ ποικίλα ἐπὶ τῶν τοίχων κοσμήματα τῆς, ἰδίως τοῦ ἱεροῦ, περιπατοῦμεν εἰς τὴν πρὸς τὴν κοιλάδα ἀναπεπταμένην στοάν αὐτῆς, — ἵσως ὑπὸ τὰς ὑψηλεῖς καμάρας αὐτῆς περιπατῶν ἀλλοτε ὀνειροπόλησεν δ τελευταῖος ἡμῶν αὐτοκράτωρ, Δεσπότης τοῦ Μυστρᾶ, τὴν ἀναγέννησιν μᾶς νέας μεγάλης Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἐως τώρα εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Κάτω Πόλιν τοῦ Βυζαντινοῦ Μυστρᾶ, καὶ ἥδη, διερχόμενοι τὴν Πύλην τῆς Μονεμβασίας ἀναβαίνομεν πρὸς τὴν Ἀρω Πόλιν, τὴν ἀριστοκρατικὴν συνοικίαν, τὴν πόλιν τῶν μεγιστάνων τοῦ Δεσπότα τῆς Πελοποννήσου. Εἰς τὸ ἄκρον πλατείας εὐρείας (cour d'honneur) υφοῦται μαρόδες ὁ



ΜΥΣΤΡΑΣ — ΓΥΜΑΙΚΩΝΙΤΗΣ ΝΑΟΥ ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ — ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ



ΜΥΣΤΡΑΣ — ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΒΡΟΝΤΟΧΙΟΥ — ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

τοῖχος καὶ ὑψηλὸς τῆς μεγάλης αἰθουσῆς τοῦ θρόνου τῶν Δεσπότων. Τὴν αἰθουσαν ταύτην ἐκαθαρίσαμεν ἀπὸ τῶν ἐπιχωματώσεων, καὶ δύναται ἥδη ὁ θελγόμενος ἀπὸ τὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος νὰ θαυμάσῃ τὴν ἀπέραντον ἐκταῖσιν τῆς, τὰ πολυειδῆ παραδίπνοια τῆς, τὴν κόγχην ἐν τῇ ὄποιᾳ, ὃς καὶ εἰς τὰ Παλάτια τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἥτο τεθειμένος τοῦ Δεσπότου ὁ θρόνος. Ἀπέραντα εἶναι τὰ Παλάτια τῶν Δεσπότων, κάστρον ὀλόκληρον, ωχυρωμένον μὲ πολυποικίλα παραδίπνοια: στρατίων, οἰκήματα, πύργους, πύλας ωχυρωμένας, ἔξωστας πολεμικούς, προμαχῶνας, — τοιαῦτα ἡσαν τὰ Παλάτια τῆς Κωνσταντινουπόλεως, — κάστρον ὀλόκληρον, τοιαῦτα εἶναι τὰ Παλάτια τοῦ Πεκίνου, τῆς Μόσχας, τῆς Ἀλάμπρας.

Ἐνταῦθα, περικλεισμένη ὑπὸ τὸν δεύτερον περίβολον εἶναι ἡ πόλις ἡ ἀριστοκρατικὴ τοῦ Μυστρᾶ. Μικρὰ παλάτια μεγιστάνων, οἰκήματα μεγάλα, — τριώροφα πολλάκις, — πληροῦσι τὸν περὶ τὰ Παλάτια χῶρον καὶ ἀναρριχῶνται πάντοτε πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. Καὶ ἡμεῖς ἂς ἀνέλθωμεν. Δεξιά μας, ὅπιοθεν τῶν Παλατίων, βλέπομεν πύλην ωχυρωμένην, προσαπιζομένην ὑπὸ δύο πύργων προσκτισμένων εἰς τὰ ἄκρα αὐτῆς, — τὴν Πύλην τοῦ Ναυπλίου. Εἰσερχόμενα εἰς τὴν Άνω ταύτην Πόλιν τοῦ Μυστρᾶ διὰ τῆς Πύλης τῆς Μονεμβασίας, ἀπὸ τῆς ὄποιας μεγάλη λεωφόρος διερχομένη διὰ τῆς

μεσαιωνικής πόλεως τοῦ Γερακίου ήνωνε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δεσποτάτου μὲ τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ, τὴν Μονεμβασίαν. Ἀπὸ τὴν Πύλην τοῦ Ναυπλίου ἥρχιζεν ἀλλή λεωφόρος πρὸς τὸ Ναύπλιον· αἱ δύο αὖται παρόλιοι πόλεις ἦσαν, δπως λέγουν τὰ Χρονικὰ τοῦ Μορέως, οἱ πρῶτοι «λιμιδνες, δποιοι ἥρχονταν τὰ πλευτικὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων».

Προχωροῦντες πρὸς τὰ ἄνω βλέπομεν ὅσιν τὴν ὑψηλούν πρὸς τὰ ἀριστερά μας, τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, παρεκκλήσιον τῶν Παλατίων, κτισθέν, δπως καὶ ταῦτα, ὑπὸ τῶν Καντακουζηνῶν, τῶν πρώτων δεσποτῶν τοῦ Μυστρᾶ.

Ἡδη ἔξερχόμεθα εἰς τὸ ΒΔ. ἄκρον τῆς κλίνους τοῦ βουνοῦ, καὶ βαδίζομεν παραπλεύρως πρὸς τὸ ὄχυρόν περιτείχισμα, μὲ πύργους στρογγυλοὺς ἐπιμελοῦς τοιχοδομίας προασπιζόμενον, τὸ δποῖον περιέβαλλεν ὅλην τὴν Βυζαντινὴν Πόλιν. Κάτωθεν ἐνδιέξωστον πολεμικοῦ, ἐνδιέπλουτον πάχιον, μὲ ὅπῃ ἀπὸ τὴν δποίαν οἱ ἀμυνόμενοι ἔχονταν κατὰ τῶν πολιορκητῶν ζέον ἔλαιον, δητίνην, πίσσαν, ἀναβαίνομεν τὴν ἀπό-

κορημνον πρὸς τὸ κάστρον τοῦ Γουλιέλμου ἀνωφέομεν.

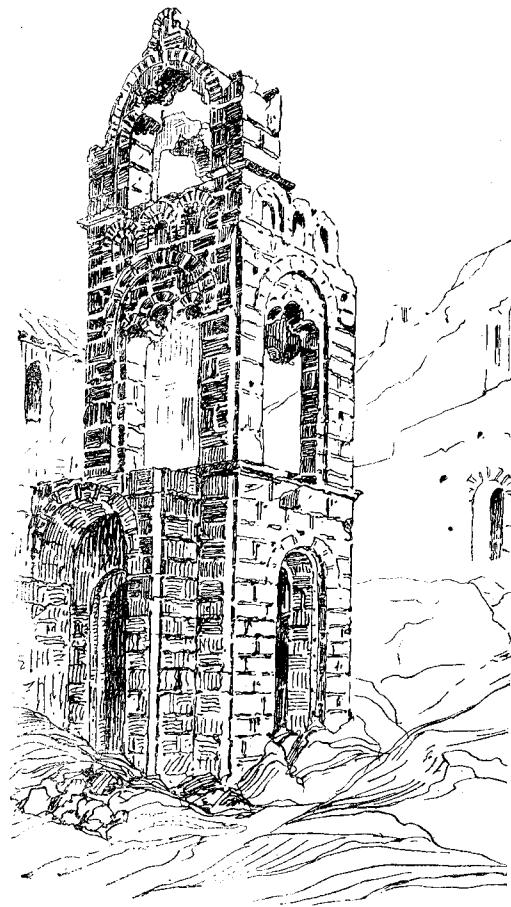
Μικρὸν τὸ κάστρον, ὡχρωμένον δμως μὲ δλα τὰ ἐφόδια τῆς πολεμικῆς τέχνης τῶν χρόνων ἐκείνων. Σειρὰ ἐπάλξεων μὲ τοξότιδας, καὶ μὲ δρόμον περιφεροῦν περιβάλλει τὸ περιτείχισμα. Ἐντὸς τοῦ κάστρου ἔρειπα οἰκίσκων καὶ δρομίσκοι,—συνοικισμὸς στρατιωτικός—πύργος κεντρικὸς εἰς τὸ πρός τὸν Ταῦγετον ἀκρον τοῦ κάστρου (donjon) εἶναι τὸ ὑστατὸν καταφύγιον, τέταρτον τοῦτο ἀμυντήριον τῆς τόσον ἵσχυρως ὡχρωμένης πόλεως. Ἀπὸ τὰς τρεῖς πλευρὰς τοῦ κάστρου, ἀμέσως μετὰ τὸ τεῖχος, κατέρχεται ἀπόκρημνος δ βράχος. Ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ταῦγετον πλευράν, δ βράχος τόσον ἀποτόμως κορημνίζεται εἰς φάραγγα, ὥστε τεῖχος δὲν ὑπάρχει, τεῖχος εἶναι αὐτὸς δ βράχος.

Εἰς τὴν ἄκρον αὐτὴν τοῦ βράχου ἀφωνοὶ ιστάμεθα θαυμαζόντες τὸ ἐνώπιόν μας ἀπλούμενον ἔκπαγλον θέαμα τῆς φύσεως καὶ τῶν ἔρειπώνων.

Ἐμπρός μας ἀπλοῦται ἡ κοιλάς τοῦ Εὔρωτα μὲ τὴν πλούσιαν βλάστησιν αὐτῆς, διὰ μέσου τῆς δποίας βλέπεις νὰ λαμπτοκόπῃ δφιοειδῶς κατερχόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν δ Ἔρωτας. Ἡ θαυμασία σκηνογραφία κλείεται ἀπέναντί σου ἀπὸ τὰς νοτιωτέρας ὑπωρείας τῶν δφοσειρῶν τοῦ Πάρωνος· καὶ μακράν, δπισθεν μιᾶς τῶν πτυχῶν αὐτοῦ, πρὸς τὰ ΝΑ. φαντάζεσαι τὴν ἀλλην ἔσεινην, τὴν ἀγγωστὸν μεσαιωνικὴν ἀκρόπολιν, τὸ Γεράκι, σταθμὸν στρατιωτικὸν εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης πρὸς τὴν Μονεμβασίαν στρατιωτικῆς λεωφόρου.

Ἄν δ ἐντείνης τὸ βλέψια σου μακράν πέρον πρὸς Νότον, θέλεις διακρίνει, δταν ἥρεμος εἶναι δ καιρός, καὶ τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν δποίαν ἐκβάλλει δ Ἔρωτας.

Ὀπισθεν τοῦ βράχου τοῦ Μυστρᾶ, δ δποῖος κορημνίζεται εἰς βαθεῖαν φάραγγα, ὑψώνονται αἱ δειράδες τοῦ Ταῦγετου, ἀνερχόμεναι οἰλιμακωταὶ εἰς τὰ ὑψη, ποικιλόμεναι εἰς τὴν αὐτηράν μονοτονίαν τῶν βράχων μὲ τὴν πρασίνην χλοερότητα τῆς εἰς τὰς ὑψηλοτέρας ταῦτας ζώνας φυομένης ἐλάτης. Τὰ ὑψη ἔκεινα τοῦ ὑπερηφάνου Ταῦγετου, τὸ ἀπέραντον μῆκος καὶ αἱ ἀπόκρημνοι εἰς τὰ πλευρά του εἰσχωροῦσαι χαράδραι, ἡ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἀπλούμενη πλουσία ἀλλ’ αὐτηρὰ καὶ εἰς τὴν χλιδήν τῆς κοιλάς τοῦ Εὔρωτα,—σοῦν ἀποκαλύπτουν τὸ μιστήριον, πῶς ἔκει ἔξετραφησαν τὰ τέκνα τῶν ἀρχαίων Λακαινῶν, καὶ πῶς εἰς τὰ ὑψη ἔκεινα ἥλθον οἱ Φράγκοι νὰ κτίσουν τὸ κάστρον των, καὶ οἱ μεγιστᾶνες κατόπιν τοῦ Βυζαντίου νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.



ΜΥΣΤΡΑΣ — ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΝ ΠΑΝΑΓΙΑΣ
ΒΡΟΝΤΟΧΙΟΥ — ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

Διότι μίαν νέαν Ἐλλάδα πλήρη ζωῆς καὶ δρόσουν, μᾶς ἀποκαλύπτουν τὰ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ κάστρου εἰς τὴν κλιτὺν τοῦ βουνοῦ ἀπλούμενα ἔρείπια.

Ἀπὸ τὸ ὑψος τοῦ κάστρου βλέπεις κόσμον δλόκηρον ἔρειπών ν' ἀναπτηδῇ ἐκ τοῦ βράχου. Εἰς τὸν νοῦν ἔρχεται εὐκόλως τὸ διάγραμμα τῆς πόλεως. Τὸ ἔξετροικὸν περιτείχισμα περικλείει τὰς ἐκλησίας, τὰς δποίας πρῶτον ἐπεσκέφθημεν. Ὅψηλότερα εἰς τὸ μέσον τῆς κλιτύος, ἔγείρονται τὰ Παλάτια μὲ τὸ δεύτερον περιτείχισμά των, τὸ δποῖον, ἔξακολουθοῦν καὶ συναντῶν τὸ πρῶτον, φθάνει ἔως τοὺς βράχους, ἐπὶ τῶν δποίων ὑψοῦται τὸ κάστρον.

Καὶ τὰ ἔρείπια ταῦτα, τὰ δποία ἀντιμετώπισαν ἀγερώχως τὴν δήσιν καὶ τὸν χρόνον, ἴστανται μάρτυρες ἀψευδεῖς τῆς μεγάλης παρὰ τὸν Ταῦγετον ἐπιχειρημείσης ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἀπὸ τὰ ὑψη τοῦ κάστρου βεβαίως δ τελευταῖος μας αὐτοκράτωρ δ Κωνσταντίνος δ Παλαιολόγος, προσβλέπων τὸν Ταῦγετον καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Εὔρωτα, συχνάκις θὰ ὠνειρεύθῃ μίαν νέαν, ἀπὸ τῆς τέφρας τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου ἐγειρομένην μεγάλην Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν.

Σελ. 133 ἀντὶ ἀντιδράσεις γρ. ἐπιδράσεις φραγκικάς.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

Δὲ θέλω τῆς ἀγάπης μου τὸ ναὶ
Νά μου τὸ πῆ τὸ κρούσταλλο ωάκι
Ούτε τὸ εύκολόσβυτο στὴν ἀμμουδιὰ
Τ' ἀφράτο κυματάκι.

Ω, τῆς ἀγάπης μου τὸ ναὶ
Πές το μὲ τὸ τραγοῦδι τῶν ἀντρειω-
[μένων,
Τῶν στοιχειωμένων σου χυμάτων
Θεριὸ ἐσύ, ὠκεανέ.

ΣΠ. ΜΕΛΑΣ



ΝΕΟΙ ΑΠΟΛΟΓΟΙ

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Α πό ξένη γειτονιά ήρθε κ' ἔστησε τὸ λιμέρι του ἐδωπέρα ἔνας μεγάλος μαλλιαρὸς σκύλος. Γιατί ήρθε, γιατί ἀφισε τὰ παλαιά του μέρη, γιατί ἀπαρνήθηκε τάφεντικά του, γιατί διάλεξε τὴν ψηλὴ κι' ἀπόμερη γειτονιά μὲ τὰ λιγοστὰ σπιτάκια, κανένας δὲν τὸ ξέρει.

"Ηρθε κουρασμένος, ξάπλωσε τὸ μεγάλο του κορμὶ σ' ἔναν μανδρότοιχο, ἔχωσε τὸ κεφάλι του συλλογισμένος ἀνάμεσα στὰ μπροστινά του πόδια καὶ κάθησε ἀκούνητος, μὲ μισοκλεισμένα μάτια, σὰν νάτανε ἀπὸ χρόνια φερμένος.

"Ἄπ' τὴν ήμέρα ποὺ ήρθε δὲν ἄλλαξε θέσι. Πότε-πότε στρίνεται, μὲ μιὰ τεμπέλικη περπατησιά, σὰν νᾶχε περπατήσει μερόνυχτα δλάκερα, γυρεύει τὴν τροφή του στὴ γειτονικὰ πόρτα, ποὺ καλογνωρίστηκε μὲ μιὰ γρηὴ γυναικα, καὶ ξαναγυρίζει στὴ γωνιά του.

"Οταν πρωτοφάνηκε στὴ γειτονιά, τ' ἄλλα σκυλιὰ τὸν βάλανε μπροστὰ μὲ γαυγίσματα καὶ μὲ φοβέρες. Τὰ μεγάλα, μὲ σηκωμένες τὶς τρίχες, τοῦ δείχνανε τὰ δόντια τους καὶ τὰ μικρὰ τὸν τριγυρίζανε μὲ φόβο, σκύβανε μπροστά του φοβισμένα τὰ μικρά τους κεφαλάκια καὶ τὸν γαυγίζανε, πηδῶντας μιὰ μποστὰ καὶ μιὰ πίσω. Αὐτὸς διώρεις δὲν ἔπαιρον χαμπάρι. Στὸ τέλος τὸν βαρέθηκαν καὶ τὸν ἀφήκανε ἥσυχο κ' ὑστερα σιγὰ-σιγά, μέρα μὲ τὴ μέρα, τὸν συνειδίσανε καὶ τὸν κάνανε καὶ χάζι. Περνοῦσαν μπροστά του, τοῦ κουνουόσανε τὴν οὐρὰ καὶ τὸν καλημερίζανε.

Αὐτὸς διώρεις οὔτε τὶς ἀγριάδες τους λογάριαζε, οὔτε τὰ καλημερίσματά τους. Τὸ ίδιο καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Περνοῦσαν γιὰ δὲν περνοῦσαν, ἔνα ἥτανε γι' αὐτόν. Οὔτε σήκωνε τὸ κεφάλι του, οὔτε γαύγιζε, οὔτε τοὺς πρόσεχε καθόλου.

— Τί σωὶ ζωντανὸ εἰν' αὐτό! εἰπ' ἔνα πρωΐ, μιὰ κανελλιὰ σκυλίστα σ' ἔναν μεγάλο μαῦρο μαντρόσκυλο, ποὺ τῆς ἔκανε τὴν ἀγάπη. Δὲν ἀκούσαμε ἀκόμα τὴ φωνή του.

— Δὲν βαρυέσαι, τῆς εἴπε ὁ μαῦρος μαντρόσκυλος, γλύφοντάς της τ' ὅμορφο αὐτάκι της. Ποιὸς ξέρει πόσον καιρὸν γαύγισε ὁ κακομοίορης. Βαρέθηκε πιὰ νὰ γαυγίζῃ...

Μιὰ μέρα περνοῦσε ἔνας κουρελιάρης ἀπὸ τὸ δρόμο. "Ολα τὰ σκυλιά, μικρὰ καὶ μεγάλα, τὸν βάλανε στὴν κάτσα καὶ τοῦ τραβούσανε τὰ κουρέλια του. "Η μικρὴ κανελλιὰ σκυλίτσα, ποὺ τὸν ἔκανε πάντα χάζι, τὸν παράξενο μουσαφίρη, πέρασε κοντά του καὶ τὸν ξύπνισε μὲ μιὰ ψηλὴ φωνούλα.

— Δὲ βλέπεις τί γλέντι γίνεται ἐδωπέρα; "Ελα μαζὶ μου. "Ελα νὰ τραβήξωμε τὰ κουρέλια τοῦ γέρον! τοῦ εἴπε.

— Εκεῖνος ἀνοίξε τὰ μάτια του καὶ τὴν κύτταξη γλυκα.

— Δὲ βαρυέσαι, μάτια μου! τῆς εἴπε. Τί νὰ καταλάβω νὰ σηκωθῶ; Καλὰ είμαι ἔδω.

— Η σκυλίτσα θύμωσε κ' ἔφυγε.

— Τί γερο - παράξενος ποὺ εἶναι, ἔλεγε φεύγοντας. Βαρυέται νὰ κουνήσῃ ἀπ' τὸν τόπο του.

Μίαν ἄλλη μέρα, κυνηγημένη ἀπὸ κάπιο σπίτι, πέρασε σὸν ἀστραπῆ μπροστὰ στὰ πόδια του μιὰ ποκκινοτήχα γάττα. Γύρισε καὶ τὴν κύτταξη διδιάφορα. Τ' ἄλλα σκυλιὰ ποὺ τύχανε μακρύτερα, γύρω ἀπὸ λίγα σκουπίδια, σὰν εἶδανε τὴν κλέφτρα, τοῦ φωνάξανε: «Πιάστηνε μωρέ, πιάστηνε, δσο ποὺ νἀρθοῦμε». Εκεῖνος διώρεις τίποτε.

— Μωρὲ τί τεμπέλης εἶσαι τουλόγιον σου! τοῦ εἶπανε δλοι, σὰν ἥρθανε κοντά. Μέσα στὰ πόδια σου πέρασε τὸ κελεπούρι καὶ τάφισες καὶ σούφυγε! Κρῆμα στὸ φωμὶ ποὺ τρῶς, κακομοίρη!

Μὲ τὰ πολλά, δλα τὰ σκυλιὰ τῆς γειτονιᾶς τὸ πήρανε ἀπόφασι πῶς ὁ μουσαφίρης τους δὲν ἥτανε γιὰ λογαριασμό. Οὔτε τὸν ξεσυνεριζότανε πιὰ κανέις. Τάρσενικὰ οὔτε τὸν λογαριάζανε καὶ τὰ θηλυκὰ τὸν κύτταξαν παράξενα. Κι' αὐτός, σὰν ξέπεφτε καμιὰ νύφη στὴ γειτονιά καὶ γινότανε ὁ κόσμος ἀνω κάτω ἀπ' τὸν σκυλοκαυγᾶ, καρφὶ δὲν τοῦ καιγότανε. Καθότανε ἀπὸ μακριὰ κ' ἔκανε χάζι καὶ χαμογελοῦσε κάτω ἀπ' τὰ μεγάλα φρύδια του.

— Ωστόσο ἡ μικρὴ κανελλιὰ σκυλίτσα, σὰν ἥρθε ἡ ὥρα της νὰ παντρευτῇ, γυρίζει καὶ λέει σὲ μιὰ γρηὴ σκύλα, φιλενάδα της.

— Ξέρεις ἔνα πρᾶμα; "Ο μουσαφίρης ὁ παράξενος — ἔτσι τὸν λέγανε — μὲ γλυκοκυττάζει

κάποτε. Νὰ ίδης ποὺ θὰ σοῦ τὸν καταφέρω.

— Η γρηὴ ἡ σκύλα, ἡ πολύξερη, χαμογέλασε.

— Νὰ ίδοιμε, τῆς εἴπε. Βάλε τὰ δυνατά σου.

— Ενα βράδυ, ποὺ ὅλα τὰ σκυλιὰ ἔλαχανε τρυπώσει στὰ σπίτια τους, ἡ μικροῦλα ἔφυγε ἀπὸ τὸ ἀφεντικά της, ποὺ τὴ φυλάγανε στὰ σίδερα μὴν τύχη καὶ πάρῃ κακὸ δρόμο, πήδησε ἀπ' τὴ χαμηλὴ ταράτσα καὶ τράβηξε βιαστικὴ κατὰ τὸν μανδρότοιχο. "Ο παράξενος μουσαφίρης καθότανε σὰν πάντα στὴ θέσι του συλλογισμένος.

— Μόνος σου κάθεσαι; τοῦ λέει μὲ μιὰ γλυκειὰ φωνούλα.

— Εκεῖνος σήκωσε τὰ μάτια του καὶ τὴν κύτταξη ἀδιάφορα.

— Μόνος μου, σὰν πάντα.

— Δὲν στενοχωριέσαι;

— "Οχι. Κάθομαι καὶ συλλογίζομαι.

— Είδες τί ώραία βραδυνὰ ποὺ εἶναι ἀπόψε;

— Δὲν τῶχα καταλάβει. "Ητανε ἄλλου ὁ νοῦς μου.

— Η μικροῦλα κάθισε μπροστά του, ἄπλωσε τὰ μπροστινά της ποδαράκια καὶ τὸν κύτταξε στὰ μάτια, κουνῶντας τὴν οὐρά της.

— Γιὰ πές μου σ' ἀρέσω;

— "Ωμορφη εἶσαι, τῆς εἴπε ξερά.

— Ξέρεις πῶς είμαι καὶ κακιά! τοῦ εἶπ' ἔκεινη, κουνῶντας γηρυορότερα τὴν οὐρά της.

— Υστερα ἔκανε ἔνα σάλτο καριτωμένο κι' ἀρχισε νὰ τοῦ τραβάῃ τ' αὐτιά, νὰ τοῦ σέρνῃ τὰ μακριὰ του μαλλιά, νὰ τοῦ δαγκώνῃ τὴ μου-

σούδα του, νὰ στριφογυρίζῃ μπροστά του σὰ σβοῦρα, νὰ φεύγῃ τρεχάτη καὶ νὰ ξανάρχεται λαχανιασμένη. Ήσυχία δὲν εἶχε. Μιὰ τὸν ἔγλυφε καὶ μὰ τὸν δάγκωνε.

— Εκεῖνος δὲν ἐσάλευε ἀπ' τὴ θέσι του.

— Σὲ καλό σου, κορίτσι μου! τῆς εἴπε στὸ τέλος. Δὲν πᾶς νὰ κοιμηθῆς;

— Η μικροῦλα τὸ πῆρε κατάκαρδα. Τοῦ γύρισε τὶς πλάτες κ' ἔφυγε θυμωμένη.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πῶρι πέρασε μπροστά του καὶ δὲν τὸν καλημέρισε. Η γρηὴ ἡ φιλενάδα της φανερώθηκε ἀπ' τὸν καντούνι, χαμογελῶντας πονηρά. Κατάλαβε πῶς ἡ μικρή της φιλενάδα ἔκανε μοῦτρα στὸ μουσαφίρη. Τὴ γύρωσε καὶ τῆς εἴπε κρυφά:

— Δὲν μοῦ λές; Είσαι κακιωμένη μὲ τὸν λεγάμενο;

— Η μικροῦλα γύρισε τὸ κεφάλι της ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, πεισμωμένη. Νὰ τῆς ἔπιανες τὸ δουσθούνι θάσκοας ἀπ' τὸ κακό της.

— Δὲν μ' ἀφίνεις! Ποιὸς τὸν λογαριάζει αὐτὸν τὸν κουτεντέ; Συχαίνομαι καὶ πὼν τὸν βλέπω....

— Η γρηὴ κούνησε τ' αὐτιά της.

— "Αμ' δὲν τὸν ξέρεις; Αὐτὸς εἶναι φιλόσοφος, παιδί μου...

— Φιλόσοφος! εἴπε κ' ἡ μικροῦλα, ἀνοίγοντας τὰ καστανὰ ματάκια της.

Τότε γυρίσαγε κ' οἱ δύο μαζὶ καὶ τὸν κυττάξανε μὲ θαυμασμὸ καὶ μὲ περιφρόνησι.

Φρεατίδα 5 Νοεμβρίου 1908.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ



ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ — ΕΙΣ ΦΙΔΛΗΝ

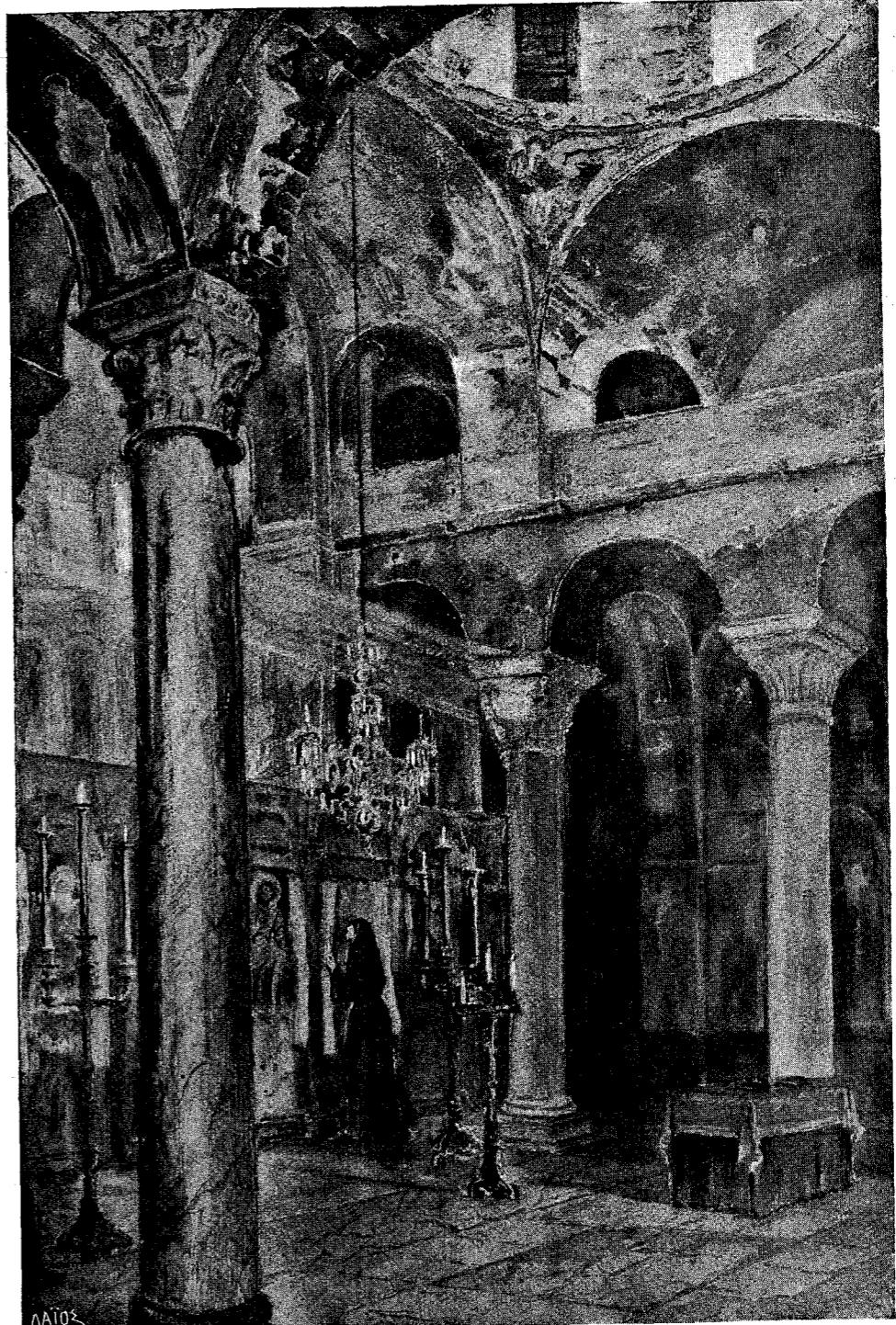
Χαρούμενο λαμποκοπᾶ καὶ λέει μου τὸ κουστάλλι
Πῶς στὸ γλυκὸ τὸ στόμα της τὸ ἄγγίζει ἡ Χρυσαυγή.
Χαρά του! Αἴ, καὶ τὰ χείλη μου στὰ χείλη της ἀς βάλῃ
Καὶ μονορούφι τὴν ψυχήν, δση μου μένει, ἀς πιῇ!

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ — ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΣΕ ΚΥΛΙΔΙ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ — "Ακουσε, μάννα μου γλυκειά, κ' ἐμένα τί θὰ πῶ.
Νὰ θέμε τ' ἀκατόρθωτα δὲν ἔχει πειὰ σκοπό,
Κι' οὔτε μὲ τὸν πατέρα μου νὰ μοῦ πικροχόλιάζῃ.
Σ' εὐχαριστοῦμε, ξένε μου, γιὰ μᾶς δόπον κοπιάζεις.
Ἐγώ τὸ πῆρα ἀπόφασι καὶ ξέρω τί θὰ κάνω.
Μὴν πικραδῆς, μοῦ εἶναι γραφτό, μαννοῦλα, ν' ἀποθάνω,
Μὰ θὰ δεχτῶ τὸ θάνατο χωρὶς κάνω νὰ δακρύσω.
Ἡ Ἑλλάδα τώρα, κύτταξε, τὰ μάτια της σ' ἐμένα
Ἡ γῆς αὐτὴ ἀπέραντη πῶς ἔχει καρφωμένα.
Χαρά μου! φτάνει μοναχὰ σὲ λίγο νὰ θελήσω
Καὶ θενὰ πάρῃ στὰ πανιὰ γοργόφτερο τ' ἀγέρι.
Φτάνει μονάχα νὰ τὸ πῶ κ' εὐθὺς οημαδιασμένα
Τὰ τείχη θὰ γκρεμίσουνε τῆς Τροίας. Κι' ἀπὸ μένα
Θὲν' ἀκουστῇ μέσ' τῶν Φρυγῶν τὰ βάροβαρα τὰ μέρη,
Τὴ δίκηα τιμωρία τους σὰν βροῦνε στὸ σπαθί μας,
Τοῦ Πάρι τί τοῦ γράφτηκε ποὺ πῆρε τὴν τιμή μας.
Καὶ θενὰ γείνουν δλ' αὐτὰ μὲ μιὰ ζωὴ ποὺ δίνω.
Ἡ δόξα, τῆς πατρίδας μας λευθερωτῆς ἀν γείνω,
Ἀπὸ γενειὰ ὡς σὲ γενειὰ θ' ἀκολουθάει ξοπίσω.
Μὴν τάχατες μ' ἐγέννησες παντοτεινὰ νὰ ζήσω;
Γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μάθε το, πῶς μ' ἔχεις γεννημένα
Γιὰ νὰ μ' δρίζετε μαζὶ κι' ὅχι μόνο γιὰ σένα.
Τόσες χιλιάδες γύρω σου δὲν κύτταξες, δὲν εἰδες,
Ἄλλοι κρατῶντας τὰ κουπιὰ κι' ἄλλοι ζωσμένοι ἀσπίδες
Σηκώθηκαν τὸ θάνατο νὰ βροῦνε γιὰ τὴν χώρα.
Καὶ μιὰ γυναῖκα πρέπει ἐγὼ νὰ γείνω ἐμπόδιο τώρα
Σ' δλους; Ἄν δὲν μιλῶ σωστὰ νὰ μοῦ τὸ πῆς. Στοχάσου
Τὰ παλληκάρια τώρ' αὐτὰ ποὺ στέκονται μπροστά σου
Γιὰ μιὰ γυναῖκα μοναχά, κι' ἀν πρέπη ν' ἀποθάνουν.
Χίλιες γυναῖκες μιὰ ζωὴ παλληκαριοῦ δὲν κάνουν.

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ



ΜΥΣΤΡΑΣ — ΒΕΩΤΕΡΙΚΟΝ

ΠΑΝΤΑΝΑΣΣΗΣ — ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓ ΚΑΙ "Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΤΖΟΥΛΙΑ,"*

Kυρίαι καὶ κύριοι ἡ διεύθυνσις τοῦ θεάτρου τούτου ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ προηγηθῇ ἀποφυνῆς παροιτάσεως μία σύντομος εἰσήγησις. Διότι ἡ «Δεσποινὶς Τζούλια» ἡ πρωτακούστος εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι μὲν ἀπὸ τὰ δραματεραὶ καὶ τὰ δυνατώτερα ἔργα τοῦ συγχρόνου θεάτρου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ πλέον καινότερα, παράδοξα, ἀσυνείδητα καὶ δυσκολονόητα. Οσοι δὲν ἔτυχε νὰ γνωρισθῆτε μὲ τὸν Στρίντμπεργ, δοῖοι δὲν ἔτυχε νὰ διαβάσετε δρᾶμα του, θὰ ἔδοκαμάτε διὰ πρώτην φροδάν μίαν ἀποδίαιν, μίαν ἔκπληξιν, ἡ δοῖα θὰ σᾶς ἐμπόδιζεν ἵσως νὰ πολαύσετε. —Νὰ σᾶς ἀπαλλάξουν δοφεὶς εἰναις δυνατὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἔκπληξιν καὶ νὰ σᾶς ἀφίσουν ἐλευθέρους εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἔργου, —ἰδοὺ ποῖος εἶναι δοφεὶς τῶν δλίγων λέξεων, τὰς δοῖας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ἀπευθύνω.

Ἡ ἑσπέρα αὐτῆ, κυρίαι καὶ κύριοι, μοῦ ἐνθυμίζει μίαν ἄλλην. «Οταν διὰ πρώτην φροδάν ἐνεφανίζοντο εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ «Βρυκόλακες» τοῦ Ιψεων, ἐγὼ ἐπίσης είχα τὴν τιμὴν καὶ τὸ θάρρος, —πολὺ μεγαλήτερον τοῦ ἀποφυνοῦ, ἀν λάβῃ κανεὶς ὑπὸ δψει καὶ δτι ἐπέρασαν ἀπὸ τότε δεκατέσσερα χρόνια... —νὰ κάμω ἀπὸ σκηνῆς τὴν εἰσήγησιν. »Ἀργησε, βλέπετε, πολὺ νὰ ἔλλη καὶ ἡ σειρὰ τοῦ Στρίντμπεργ. Σημειώσατε μάλιστα δτι ἡ «Δεσποινὶς Τζούλια» ποὺ παίζεται ἐδῶ μόλις ἀπόψε, ἐπαίχθη διὰ πρώτην φροδάν εἰς τὴν Κοπενάγην τῷ 1889. «Ο δὲ Αὔγουστος Στρίντμπεργ εἶναι πρὸ πολλοῦ παγκόσμιος καὶ... ἔξηκοντούτης. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται τώρα διὰ τὴν ἀργοπορίαν μας εἰς τὸ νὰ γνωρίζωμεθα μὲ τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς τῶν ἔθνων. Ἀπλῶς ἡ σύμπτωσις μᾶς ἐνδύμισε τὸν Ιψεων, καὶ ὡς πρῶτον ἐρώτημα προβάλλει αὐτό: «Ο σουηδὸς Στρίντμπεργ δμοιάζει μὲ τὸν νορβηγὸν δμότεχνόν του; Βεβαίως δμοιάζουν, ὅσον εἰμπορεῖ νὰ δμοιάζουν δύο Σκανδινανοί: «ἄλλα καὶ διαφέρουν—λέγει ἔνας κριτικὸς—ὅσον εἰμπορεῖ νὰ διαφέρῃ ἔνας Νορβηγὸς ἀπὸ ἔνα Σουηδόν». Ο Ιψεων ἐν γένει εἶναι ποιητικώτερος καὶ, ἀν θέλετε, φοιμαντικώτερος μὲ δλον τὸν φεαλισμὸν του· δι' αὐτὸν ἀναντιρρήτως καὶ μεγαλήτερος. Ο Στρίντμπεργ ἀπεναντίας, χωρὶς νὰ παύῃ νὰ εἶναι ποιητής, εἶναι φεαλιστικώτερος, δμότερος νατουραλιστής, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ περισσότερον τεχνίτης εἰς τὸ δρᾶμα, θεατρικώτερος. Εἰς τὸ ἔργον του ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ιψεων εἶναι καταφανής, —ἀν καὶ κανεὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ τὸν κατηγορήσῃ δι' αὐτό, δπως οἱ Ἀθηναῖοι δημο-

σιογράφοι, ποὺ δσάκις ἀνακαλύπτουν πραγματικὸν ἡ φανταστικὸν ἔχοντος ἴψεων συγγραφέως, ξεφωνίζουν ὡς νὰ ἥτο μικρόβιον πανώλους... Ἐκτὸς τοῦ Ιψεων, ὃς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν ἐν γένει, ἔχουν ἐπιδράσην ἀκόμη τὸν Στρίντμπεργ, δις πρὸς τὰς ίδεας δοφεὶς, καὶ ὃς πρὸς τὴν σχολὴν δοφεὶς Ζολᾶ καὶ οἱ Γάλλοι νατουραλισταί, μεταξὺ τῶν δποίων ἀγαπᾶται ἰδιαίτερως τοὺς ἀδελφούς Γκογκούρ.

Ἄλλα μὲ δλας αὐτὰς τὰς πολυπλόκους ἐπιδράσεις, τὰς δοῖας δὲν εἰμποροῦμεν ἀπόψε νὰ καθορίσωμεν λεπτομερέστερα, δο Στρίντμπεργ διατηρεῖ τὴν ἀτομικότητά του καὶ εἶναι δο πρωτοτυπώτας συγγραφεύς, δο ἀποτυπώσας ἴδιαν τοῦ σφραγίδα εὐδιάκριτον εἰς πᾶν δτι ἔγραψε, ποίημα, δρᾶμα, μυθιστόρημα, ιστορικὴν ἡ κοινωνικοφιλοσοφικὴν μελέτην. Κανεὶς δὲν ἐπολεμήθη λυσσωδέστερα ἀπὸ τὸν Στρίντμπεργ, κατὰ τὰς ἀρχὰς προπάντων τοῦ σταδίου του, ἀλλὰ καὶ κανεὶς δὲν ἐθαυμάσθη περισσότερον, δταν δο πόλεμος, τὸν δποῖον προκαλεῖ κάθε πρωτοτυπία, ἐκόπτασε. Καλλιτέχνης καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀκόμη τῶν ὑπερβολῶν τοῦ ὠμοτέρου νατουραλισμοῦ, εἶναι ζωγράφος ἀνυπέρβλητος καὶ ἀπαραμίλλος τῶν ἥθων καὶ τῶν τοπίων τῆς πατρίδος του, ποιητὴς δὲ καὶ εἰς τὰ πεξά του καὶ εἰς τὰ ἔμμετρα, εἰκονίζει τὴν ζωὴν καὶ τὴν φύσιν μὲ δύναμιν, τὴν δοῖαν εἰς μάτην ὅμοιαν τοῦ συνηδόνη συγγραφέα. Ἐξ ἄλλου ἐρδίφων δρμητικὸς καὶ ἀκατάσχετος εἰς τὴν πάλην τῶν ἰδεῶν. Ονειρευόμενος πάντοτε τὴν πρόσοδον καὶ τὴν βελτίωσιν, ἡσπάσθη ἀλληλοιδιαδόχως δλας τὰς νεωτέρας καὶ τὰς πλέον τολμηρὰς θεωρίας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ σταματήσῃ εἰς καμίαν. Δύο ἀνθρωποι, δύο φύσεις συναντῶνται εἰς τὸν Στρίντμπεργ: ἀφ' ἐνδὸς δο δημιουργὸς καλλιτέχνης, ἀφ' ἐτέρου δο ἐπαναστάτης καὶ δο καταλυτής. Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν δύο τούτων φύσεων, παρατηρεῖ ἔνας Αγγλος θαυμαστής του, εἶναι παραντῷ διαρκής, διότι οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ τὰς συμφιλιώσῃ. Ἀλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς δο διπλῆ δπόστασις τοῦ συγγραφέα, δο ἀνεξήγητος δος ἀντινομία, προσδίδει εἰς κάθε τὸν ἔργον τὸν ἴδιαζοντα χαρακτήρα του, κατί παράδοξον καὶ μυστηριώδες, τὸ δποῖον μᾶς θέλγει συγχρόνως καὶ μᾶς ἐπαναστατεῖ.

Ο Στρίντμπεργ εἶναι ἀντιφεμινιστής καὶ γενικῶς μισογύνης. Εἰς πολλὰ μετέβαλε γνώμην, ἀλλ' εἰς τὸ ζῆτημα τοῦτο ἔμεινε σταθερός. Όλι γον μετὰ τὸν γάμον του διεξεύχθη καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνυμφεύθη πλέον. Τὸ κίνημα τῆς γυναικείας χειραφετήσεως, τόσον ζωηρὸν εἰς τὴν πατρίδα του, τὸ ἐπολέμησε μετ' ἵσης ζωηρότητος. Καὶ



ΡΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ

ἀγαπᾶται νὸ σωρεύη δλους τοὺς λόγους, δλα τὰ αῖτια, φυσιολογικά, ψυχολογικά ἡ κοινωνικά. Εἰνε ἀλλως τε τὸ σύστημα τοῦ νατουραλισμοῦ, τὸν δποῖον εἰσήγαγεν εἰς τὸ θέατρον. Εἰς τὴν ἀποψίνην τραγῳδίαν, θὰ ἴδωμεν μίαν κόρην μεγάλης οἰκογενείας, τὴν Τζούλιαν τὴν μοναχοκόρην τοῦ κόμιτος, νὰ παραδίδεται μίαν νύκτα εἰς τὸν ὑπηρέτην της, τὸν θαλαμηπόλον Γιάννην, καὶ κατόπι ναυτοκτονῆ, —ἔξω ἀπὸ τὴν σκηνήν,—κόπτουσα τὸν λαιμόν της μὲ τὸ ξυνράφι του. Ἡ ιστορία αὐτή, κυρίαι καὶ κύριοι, δὲν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας. Συνέβη πραγματικῶς. Ο Στρίντμπεργ μᾶς βεβαιώνει δτι τὴν ἥκουσε κατὰ τὴν νεότητά του, τοῦ ἔπαμε μεγάλην ἐντύπωσιν, καὶ ἀργότερα τὴν ἔλαβεν δος θέμα τραγῳδίας. Ἀλλ' ἀκούσατε πόσα καὶ ποῖα ἐπικαλεῖται διὰ νὰ ἔχηγησῃ τὸ σπάνιον καὶ δυνεξήγητον φαινόμενον. Διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν ζωὴν δὲν βλέπομεν πολὺ συχνὰ τὰς κόρας τῆς ἀριστοκρατίας νὰ παραδίδωνται εἰς τὴν λακέδες των! Ἐξαιρετικὸν λοιπὸν τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἔξαιρετικαὶ καὶ αἱ συνηθῆ, αἱ περιστάσεις ὑπὸ τὰς δοῖας παρουσιάζεται: Ὁ ὑπηρέτης



ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ

* Διάλεξις γενομένη εἰς τὸ Θέατρον Κυβέλης τὴν ἑσπέραν τῆς 4 Αὔγουστου 1908, πρὸ τῆς παραστάσεως τῆς «Δρος Τζούλιας».

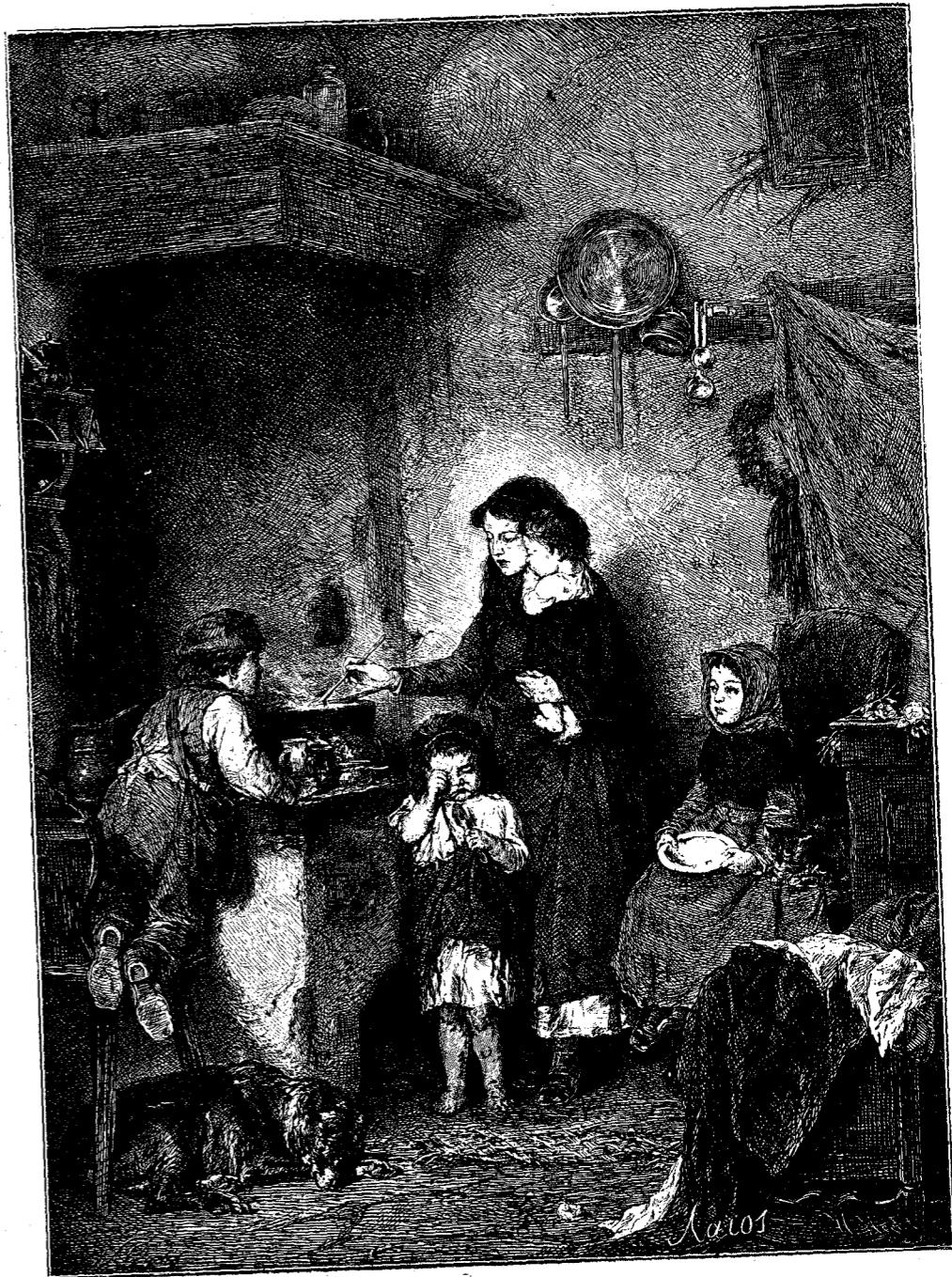
εἶνε νέος, εῦμορφος, φορεῖ χαριτωμένα τὴν λιβρέαν του, καὶ ὅταν θέλῃ, εἰξεύρει νὰ διμιλῇ κομψά καὶ εὐγενικά, ἐπειδὴ ἐτρίφθη ἀρκετὰ μὲ τὸν παλὸν κόσμον καὶ ἐδιάβασε μυθιστορήματα. Ἡ Τζούλια πάλιν ἔκληρονόμησεν, ὡς εἴπαμεν, μερικὰ πρόστυχα ἔνστικτα ἀπὸ τὴν μητέρα της ὁ πατέρας τῆς τῆς ἔδωσε ψευδῆ ἀνατροφῆν αὐτῇ ἡ ίδια, κατὰ βάθος, δὲν εἶνε φύσις χρηστή, πρὸ δὲ λίγου δὲ διαρρήξασα τὰς σχέσεις μὲ τὸν μηνιστῆρα της, διατηρεῖ βεβαίως τὴν ἀνάμνησιν τῶν θωπειῶν του, αἱ ὅποιαι διήνοιξαν νέους ὄργιστας εἰς τὸ παρθενικόν της πνεῦμα. Τὸ παράπτωμα γίνεται τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ Ἅγιου Ιωάννου, μίαν νύκταν ἔορτῆς καὶ τρέλλας, χορῶν καὶ χοράτων καὶ «ἀθώων ὅργιών» εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους. Ὁ πατέρας λείπει, ταξιδεύει, ἡ Τζούλια εἶνε μόνη εἰς τὴν ἔπαυλιν μὲ τοὺς ὑπηρέτας. Ἀναγκάζεται νὰ καταβῇ εἰς τὸ μαγειρεῖον διὰ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν σκύλλαν της, ἡ ὅποια ἀκοριθῶς εἶχε μίαν περιπέτειαν, ἵκανην νὰ ἔξαψῃ τὴν φαντασίαν της. Ἐπειτα χορεύει μὲ τοὺς χωρικούς, καὶ διὰ τὸ χορὸς αὐτὸς συμπληρόνει τὴν ἐπενέργειαν τοῦ νυκτερινοῦ σκότους καὶ τῆς εὐωδίας τῶν ἀφθόνων ἀνθέων τῆς παννυχίδος. Μία σύμπτωσις τέλος τὴν ἀναγκάζει νὰ καταφύγῃ πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον μὲ τὸν Γιάννην, ἐκεὶ δὲ ἡ τόλμη τοῦ δυνατοῦ ἀνδρός, διὰ τοῦ ὅποιος διαμιᾶς γίνεται κτῆνος, ἔρχεται νὰ ἐπισπεύσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ μίαν πτῶσιν, ἡ ὅποια είχεν ἥδη ἀρχίσει.

Κατόπι τοῦ παραπτώματος, τὸ ὅποιον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς στιγμῆς, ἡ ὅποια δύμως εἶνε τὸ μοιραίον ἀποτέλεσμα τῆς ἀδυναμίας δῆλης τῆς ζωῆς, ἡ Τζούλια ενδιόσκεται, ὡς εἴπαμεν, ἀναγκασμένη ναῦτοι τονήσῃ. Προσπαθεῖ νὰ παρασύρῃ εἰς τὸν θάνατον καὶ τὸν συννέοχόν της, ἀλλ' ὁ Γιάννης, δχι, δὲν ἔννοει νάποθάνῃ. Ἀπεναντίας θέλει νὰ ζήσῃ καὶ ὀνειρεύεται νὰ προοδεύσῃ. Καὶ οὕτε πρέπει νάποθάνῃ, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ δυνατός, καὶ ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ζωήν, καὶ τὸ μέλλον εἶνε ἰδικόν του. Κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τῆς ἡμιτῆς, εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ὁ Γιάννης δὲν ἔφανη ἡθικώτερος ἀπὸ τὴν Τζούλιαν. Ἀπεναντίας, εἶνε ὁ ἀσυνείδητος ἐκμεταλλευτής, τοῦ ὅποιού ἡ ἀτιμώρητος κυνικότης, μετὰ τὸ ἔγκλημα, γεννᾷ βδελυγμίαν. Ἄλλ' ἡ ἡμική τοῦ ἔργου ὑπὸ τινα ἔποψιν εἶνε νιτσεῖκή. Ὁ Στρίντμπεργχ παραδέχεται, διότι ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀδυνάτου εἶνε ἐπιτεραιμένη καὶ ἐπιβεβλημένη ἀνθέλετε εἰς τὸν δυνατόν, διὰ τοῦτο νικᾷ εἰς τὸν ἄγῶνα τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐπικρατῇ, ἐνῷ δὲ ἀδύνατος πρέπει νὰ ἔκλειτη, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ εἰδούς, τῆς ἀνθρωπότητος. Ὕπάρχει δῆμως καὶ ὅλη ἔποψις, ὑπὸ τὴν ὅποιαν πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν τραγῳδίαν αὐτήν, τὴν πολυσύνθετον ὡς ἡ ζωή. Μᾶς παρουσιάζει μίαν φάσιν τοῦ μεγάλου, τοῦ

αἰωνίου ἀγῶνος μεταξὺ τοῦ ἄρρενος καὶ θῆλεος, μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ὁ Στρίντμπεργχ φρονεῖ διότι τὸ δύο φῦλα εἶνε δύο ἀντίταλα στρατόπεδα. Κάθε σύζευξις, νόμιμος ἢ παράνομος, στιγμαίᾳ ἢ μακροχρόνιος, εἶνε σύρραξις προαιωνίων θανασίμων ἔχθρῶν, κατὰ τὴν ὅποιαν δὲν εἶναι θάλασσα φάγη τὸν ἄλλον. Πότε δὲν ἔνδρας θὰ φάγη τὴν γυναῖκα, πότε εἰς τὴν πάλην θὰ ἐπικρατήσῃ ἡ γυναικα καὶ θὰ φάγη τὸν ἄνδρα αὐτή. Εἰς κάθε ζεῦγος, πολὺ ἢ δὲλιγόν, δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς δύο θὰ εἶνε τύραννος καὶ ἐκμεταλλευτής, ὁ ἄλλος θὰ εἶνε δοῦλος καὶ θῦμα. Ὁ Στρίντμπεργχ ἔχει γράψη τέσσαρα δράματα μὲ τὸ ἴδιον θέμα: τὸν «Πατέρα», τὸν «Συντρόφους», τὸν «Δανειστὰς» καὶ τὴν «Δας Τζούλιαν». Εἶνε οὗτως επειν μία τετραλογία. Εἰς τὸν «Πατέρα», ἡ γυναικα τρώγει τὸν ἄνδρα, διότι εἰς τὸ ἀνδρόγυνον ἐκεῖνο ἡ Λαύρα εἶνε ἡ δυνατή. Ἀπεναντίας εἰς τὴν «Δας Τζούλιαν» δὲν ἔνδρας τρώγει τὴν γυναικα, διότι ἔδω διὰ τὸν Γιάννης εἶνε διὰ τὸν δυνατός. «Ἄν εἰς αὐτὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν βαθύτατα σοσιαλιστικὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου, ἔχομεν, νομίζω, δλας τὰς ἐπόψεις ὑπὸ τὰς δημοίας πρέπει νὰ τὸ θεωρήσωμεν διὰ νὰ τὸ διννοήσωμεν. Τὰ δύο κύρια προσόντα εἶνε τύποι ἀντιπροσωπευτικοὶ δύο μεγάλων καὶ ἀντιθέτων κοινωνιῶν τάξεων. Ὁ Γιάννης προέρχεται ἀπὸ τὸν λαόν δὲν ἔχει προγόνους αὐτός, ἀλλ' εἶνε, λέγει, ἵκανδς νὰ γίνη πρόγονος. Ἡ Τζούλια προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατίαν εἰς τὰς φλέβας της ορεί αἷμα βασιλικόν, ἀλλ' ἔχει ἥδη συντελεσθῆ ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς γενεᾶς, ὁ ὅποιος θὰ τὴν οιβύσῃ. Εἰς τὴν πάλην μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πλασμάτων, τῶν τόσων ἀνομοίων, βλέπομεν τὴν πάλην τῶν δύο τάξεων. Ἡ μία ἀναβαίνει ὀλονὲν μὲ δῆλη τὴν ὄρμήν τοῦ νέου καὶ ὑγιοῦς της αἵματος. Ἡ ἄλλη πίπτει.

«Ἄλλ' ὅσον τύποι καὶ ἀν εἶνε οἱ ἥρωες τοῦ Στρίντμπεργχ, δὲν παύουν διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ζωτανοὶ ἀνθρώποι, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ζωντανοτέρους ποὺ μᾶς παρουσιάζει τὸ θέατρον, τὸ κατατηγόμενον ἀπὸ τὴν συνθήκην.

Τὴν συνθήκην αὐτὴν ἐπολέμησε μὲ δῆλη τοῦ τὴν δύναμιν διὰ τὸν Στρίντμπεργχ. Ἐφθασε νὰ μὴ παραδέχεται ἀπὸ σκηνῆς οὔτε τοὺς λεγομένους καὶ πιστευομένους κοινῶς χαρακτῆρας. Τί θὰ πῇ, λέγει, χαρακτήρ; «Ἀνθρωπος παρουσιάζομενος συνθηματικῶς μόνον ὑπὸ μίαν τοῦ δψιν: ὡς φιλάργυρος, ὡς αἰμοχαρής, ὡς φαδιούργος, ὡς ζηλότυπος, ὡς ἡλίθιος, κτλ. Ἄλλ' δὲν ἀνθρώπος εἰς τὴν ζωὴν εἶνε πολυμερής καὶ πολυσύνθετος. Πότε δὲν ἀπηντήσαμεν εἰς τὴν πραγματικότητα ἓναν ἀνθρώποπον ποὺ νὰ εἶνε μόνον φιλάργυρος ἢ μόνον ζηλότυπος, κτλ. Ὁπως εἰς τὸ θέατρον. Διὰ τοῦτο διὰ τὸν Στρίντμπεργχ, δὲν ναυτοραλιστής, δὲν διαγράφει χαρακτήρας, ἀλλὰ παρουσιάζει ἀνθρώπους δλοκήρους. Οἱ ἥρωές του ἔχουν διὰ

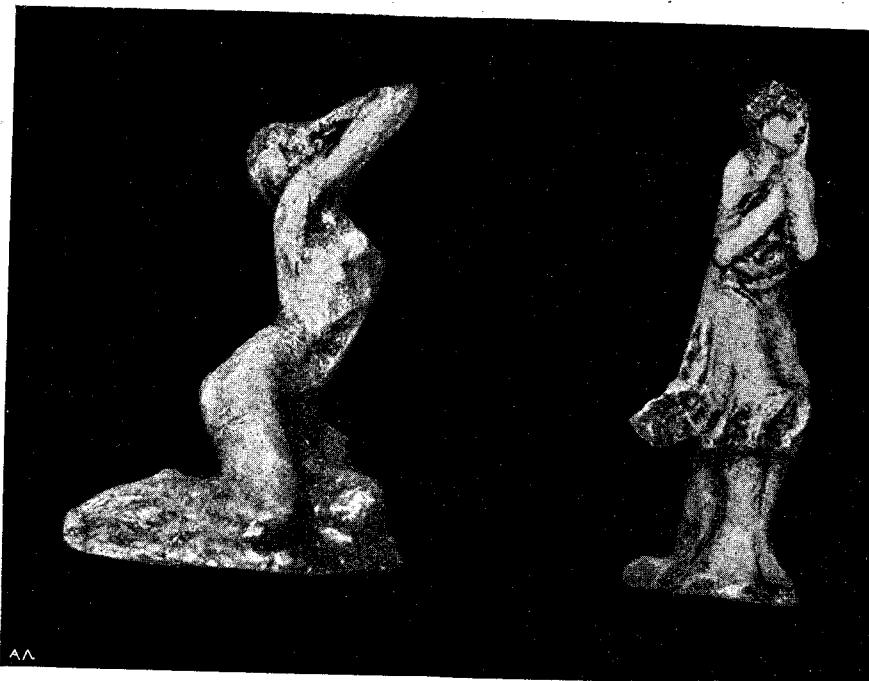


ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ — Ν. ΓΥΖΗ

τοῦτο τὴν ἀριστίαν, τὸ ἀσύληπτον καὶ τὸ μυστηριῶδες ἔκεινο, τὸ ὅποιον κάθε ἀνθρωπος, καὶ διὰ πᾶλον ἀπλοῦς, ἔχει εἰς τὴν ζωήν. Ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα τῆς τραγῳδίας, μόνον ἡ μαγείρισσα Χριστίνα, δευτερεύον πρόσωπον, φαίνεται νὰ ἔχῃ, κατὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν, χαρακτήρα. Διότι διὰ συγγραφεὺς ἐπίτηδες τὴν παρημέλησεν, ἀρκεσθεῖς νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἐνα τύπον ἀπλοῦν, δουλικόν, ἀντιπροσωπεύοντα τὴν κοινὴν ἥθικήν τῶν Τατεινῶν καὶ διδάσκοντα μάλιστα αὐτήν, «ἔλλειψει πάστορος» δπως λέγει διὰ τριντυπεργού διὰ τὸν πρόλογον του. Εἰς μάτην δμως θὰ ζητήσετε χαρακτήρα ωρισμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα δύο κύρια πρόσωπα, καὶ εἰς μάτην θὰ προσπαθήσετε νὰ συμπεράνετε ἀν δη Τζούλια καὶ διὰ Γιάννης εἶνε καλοὶ ή κακοί. Ἀλλὰ δοκιμάσατε ἐπίσης νὰ εἰτήτε τὸ διάδικτον δι' οἰνοδήποτε τῶν ἀνθρώπων τοὺς δποίους γνωρίζετε, ή καὶ διὰ τὸν διάδικτον τὸν ἑαυτόν σας, καὶ θὰ εὑρεθῆτε εἰς τὴν αὐτὴν ἀμιχανίαν καὶ τὸν αὐτὸν διοταγμόν. Δὲν δριζεται εὐκολα διὰ ἀνθρώπως καὶ διὰ τριντυπεργού μᾶς παρουσιάζει τὸν ἀνθρώπον δπως εἶνε: ἀδριστον καὶ ἀχαρακτήριστον. Τὰ δράματα τοῦ Στριντμπεργού εἶνε αὐτὴ η ζωή, μεταφερμένη εἰς τὴν σκηνὴν μὲ δσην πιστότητα εἰμιορει νὰ μεταχειρισθῇ ἐνας καλλιτέχνης, χωρὶς νάπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν διέαν τῆς τέχνης του. Διὰ τοῦτο θὰ σᾶς ἐκπλήξῃ κάπως καὶ διὰ

διάλογός του. Ιδού τί λέγει περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πρόλογόν του: «Ἀπέφυγα τὴν συμμετρικὴν καὶ μαθηματικὴν διάταξιν τοῦ γαλλικοῦ διαλόγου, καὶ ἀφῆκα τοὺς ἐγκεφάλους νὰ ἐργάζωνται ἐλευθέρως, δπως τὸ κάμνουν καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Δὲν εἶναι ἀληθές, δτι εἰς τὴν συνομιλίαν κανὲν θέμα δὲν πραγματευόμεθα κατὰ βάθος, ἀλλ δτι η μία διάνοια ἀνοίγει εἰς τὴν ἀλλην τυχαίως μίαν δόδον, εἰς τὴν δποίαν αὐτῆ σπεύδει νὰ εἰσέλθῃ; Διὰ τοῦτο διάλογός μου κυμανεται, καὶ κατὰ τὰς πρώτας σκηνὰς κάμνει προμήθειαν διλικῶν, τὰ δποία ἐπανέρχονται κατόπιν, ἐπαναλαμβάνονται, ὀναπτύσσονται καὶ τακτοποιοῦνται, δπως τὰ μοτίβα μιᾶς μουσικῆς συνθέσεως».

Οσον ἀφορᾷ τὴν μορφὴν τοῦ ἔργου, πρέπει νὰ ὑπενθυμίσωμεν δτι η «Δνις Τζούλια» εἶνε τραγῳδία μονότραπτος μὲ τὴν κλασσικὴν ἐνότητα τόπου καὶ χρόνου. Γίνεται δλη εἰς μίαν νύκτα καὶ εἰς τὸ μαγειρεῖον τῆς ἐπαύλεως. Εἰς τὸ μέσον σχεδόν, ὑπάρχει ἐνα διάλειμμα παντομίμας καὶ μπαλέτου. Εἰσβάλλονταν οἱ ἑορτασταὶ χωρικοὶ εἰς τὸ μαγειρεῖον μὲ σύμματα, καὶ πίνονταν καὶ χορεύονταν. Η· αὐλαία δὲν πίπτει διόλου. Απόψε δμως θὰ πέσῃ, διότι η διεύθυνσις τοῦ θεάτρου τούτου, ἀπὸ εὐσυνειδησίαν, ἐπροτίμησε νὰ διαιρέσῃ τὴν τραγῳδίαν εἰς δύο, παρὰ νὰ σᾶς παρουσιάσῃ, ἀντὶ χοροῦ συνηδόνων χωρικῶν,



ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΕΙΔΩΛΙΑ — 1 ΘΛΙΨΙΣ, 2 ΨΥΧΟΣ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ



ΠΛΑΣΤΙΚΑ ΕΙΔΩΛΙΑ — 1 ΡΑΨΙΜΟ, 2 ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ, 3 ΠΛΕΣΙΜΟ

ΥΠΟ Ν. ΓΥΖΗ

αἴφνης κανένα... τοσάμικον. Ἀλλ ἐκτὸς τούτου, καὶ ἄλλας ἔλλειψεις θὰ εὑρισκεν ἐνας λεπτολόγος, τὰς δποίας ἐπέβαλεν η ἀνάγκη. Διότι η τραγῳδία αὐτὴ δὲν εἶνε διὰ νὰ παιζεται εἰς τὰ θέατρα μας. Εἶνε καμωμένη ἐπίτηδες, ὡς πρότυπον, διὰ τὸ Θέατρον τοῦ μέλλοντος, τὸ δποίον ὠνειρεύθη διὰ τριντυπεργού κ ἐπραγματοποίησεν ἐν μέρει εἰς τὸ Παρίσι διὰ Αντουάν. Μόνον μὲ τὰς τολμηρὰς καινοτομίας τῆς σκηνῆς καὶ τῆς πλατείας, τὰς δποίας ὑποδεικνύει διὰ διότι δ συγγραφεὺς, εἰς ἐνα θέατρον κτισμένον ἐπίτηδες καὶ δργανωμένον κατὰ τὰς συμβουλάς του, θὰ ἡμποροῦσε νὰ λάμψῃ η Τζούλια μὲ δλην τῆς τὴν δύναμιν, τὴν ὀδαιότητα καὶ τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλ καὶ οὕτω παιζομένη, — δπως ἄλλως τε ἐπαίχθη καὶ παντοῦ, κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον, — πάλιν θὰ σᾶς κάμη τὴν βαθυτάτην ἐκείνην ἐντύπωσιν ποὺ κάμνουν τάριστουργήματα, διὰ τὰ δποία τὰ «σκηνικὰ μέσα» ίσως καὶ νὰ περιτεύουν.

Η ἐντύπωσις αὐτὴ βεβαίως δὲν θὰ εἶνε φαιδρά. «Ποὺ ηκούσθη φαιδρὰ τραγῳδία;» διεμαρτυροῦμθη διὰ τριντυπεργού δταν κατηγόρησαν τὸν «Πατέρα» του—τὴν τραγῳδίαν—ώς πολὺ θλιβεράν. Εἶνε ἀληθές δτι τὸ πολὺ κοινόν, κ ἐδῶ καὶ παντοῦ, δὲν διασκεδάζει τόσον μὲ τὰ δράματα. Λυπεῖται νὰ βλέπῃ ἀπὸ σκηνῆς τὴν ἀνθρωπίνην δυστυχίαν καὶ προτιμᾷ θεάματα εῦθυμα διὰ νὰ γελᾷ. Η φάρσα, η κωμῳδία, τὸ ἐλαφρόν δράμα, καὶ ἐδῶ εἰς τὰς Αθήνας η Επιθεώρησις, ἔχουν

πάντοτε τοὺς περισσοτέρους φίλους. Καὶ μάλιστα τώρα τὸ καλοκαΐρι... Ἀλλ μήπως καὶ τὸν χειμῶνα μᾶς ἀφίνει τὸ κοσμαγάπτητον πόκερ νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ θέατρον; καὶ ἀν τύχη νὰ ὑπάρχωμεν, η λύπη μας δλ ἐνα δάνατον ἐπι σκηνῆς, θὰ εἶνε τάχα μικροτέρα διότι τὸν χειμῶνα κάμνει κρύο; .. Πότε λοιπὸν πρέπει νὰ δίδωνται αἱ τραγῳδίαι, καὶ διὰ ποίους τὰς ἔγραψαν οἱ μεγαλοφυεῖς συγγραφεῖς, ἀπὸ τοῦ Αἰσχύλου μέχρι τοῦ Στριντμπεργού; — Τὴν ἀντιπάθειαν αὐτὴν διὰ συγγραφεὺς τὴν ἀποδίδει εἰς τὴν ἀδυνατίαν τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων. Διὰ νὰ αἰσθανθῇ κανεὶς ήδονήν, βλέπων τὴν τραγικὴν πτῶσιν τῆς Τζούλιας, «πρέπει, λέγει, νὰ εἶνε ισχυρὸς ως οἱ ἀνθρώποι τῆς πρώτης Γαλλικῆς Επαναστάσεως, οἱ δποίοι εἰχον ἐντύπωσιν ἀπολύτως γλυκεῖαν καὶ φαιδράν, βλέποντες εἰς τὸ βασιλικὸν δάσος νὰ πίπτουν τὰ σάπια κ ἐσχιτόγηρα δένδρα». Τέτοιο δένδρον εἶνε η Τζούλια καὶ η γενεά της. Πρέπει νάποθάνη καὶ ἀποθνήσκει. «Ἄγ δπλισωμεν τὴν ψυχήν μας μὲ δύναμιν, εἰς τὸ τραγικόν της τέλος θὰ αἰσθανθῶμεν τὴν ἀνακούφισιν ἔκείνην, τὴν δποίαν αἰσθανθῶμεν δταν ἀποθνήσκη ἔνας ἀπηλπισμένος καὶ βασανισμένος ἀνθρώπος, δ δποίος πάσχει ἀνιάτως. Καὶ η ἀνακούφισις αὐτὴ πολὺ δμοιαζει μὲ χαράν...

Κυρίαι καὶ κύριοι, νομίζω δτι σᾶς είπα πλέον ἀρκετά, ώστε νὰ μὴν αἰσθανθῆτε κατὰ τὴν πα-

ράστασιν ἐνὸς ἀσυνήθους ἔργου τὴν ἔκπληξιν, ἥ δοιαί θὰ παρέβλαπτε τὴν καθαράν ἀπόλαυσίν σας. Θὰ προσθέσω ἀκόμη, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νάπαλλεται τὸ πνεῦμα σας καὶ ἀπὸ κάθε ἰδέαν κριτικῆς! "Ολος ὁ κόσμος παραδέχεται, ὅτι ὁ Στρίντμπεργ εἶναι μέγας συγγραφεὺς καὶ ὅτι ἡ «Δἰς Τζούλια» εἶναι τὸ ἀριστούργημα του. Παραδεχθῆτε το καὶ σεῖς. Τίποτε δὲν θὰ χάσετε,

σᾶς βεβαιῶ, ἀπεναντίας θὰ κερδίσετε εἰς ἀπόλαυσιν. "Άλλως τε δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, δῆλοι καὶ πρὸ πάντων ἡμεῖς οἱ δημοσιογράφοι, ὅτι ἔνον ἔργα μελετημένα πρὸ πολλοῦ, ἔξιγγημένα καὶ τοποθετημένα τόσον ὑψηλά, δὲν δίδονται ἐδῶ διὰ νὰ τὰ κρίνωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς καί, ἀν ἡμιτοφοῦμεν, νὰ τὰ θαυμάζωμεν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΘΥΜΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Τοῦ κ. Ζαφείρη Α. Μάτσα

Πόσα χρόνια! Πόσα χρόνια περασμένα!

"Ο Μίλτος Γρηγορίου στρίβοντας τὸ σοκάκι ἐνῷ τὸ ξεροβόρι ἐσάρωνε κιτρινιάρικα φύλλα καὶ ἀνθρώπους κοκαλιασμένους ἀπὸ τὸ κρύο, ἔπεισε ἀπάνω σχεδὸν στὸ Γιάννη Μαρᾶ, αὐτὸν ποὺ τὸν παληὸν καιρὸν γελῶντας ὀνόμαζε "Άγιο Γιάννη τὸν Κυνηγό, γιατὶ κυνηγοῦσε τὰ ὅμορφα κορίτσια. "Εσφιξαν τὰ χέρια, ἔζυγισε ὁ ἔνας τὸν ἄλλο μὲ τὴ ματιὰ καὶ προχώρησαν κουβεντιάζοντας μ' ἐνθουσιασμό.

— Καὶ ποὺ βρισκόσουν, Κυνηγέ;

— Κάτω στὸ Τούνεζι. "Εσύ; Στὴν Ἀθήνα πάντα; — Τί νὰ κάνῃ κανείς! Καὶ πῶς τὰ πέρασες; Λέγε μας τὸ λοιπόν;

— "Ε! "Οχι κι' ἀσχημα. Δουλειές καλές. "Ο κόσμος δὲν ιδιος, δπως παντοῦ. Καὶ ἡ ἄλλη παρέα;

— "Α! δὲ βαρείεσαι. Σκοπισμένη σ' δλους τοὺς ἀνέμους. "Ο Κώστας εἶναι μονάχα ἐδῶ. Μὰ καὶ μ' αὐτόνε βλεπόμαστε ἀργά καὶ κάπον. Μᾶς πῆρε βλέπεις δλους ἡ κάτω βόλτα. Γερονᾶμε. Γερονᾶμε.

— Παληόκοσμος, καῦμένε!

— "Αλήθεια, ἀπόψε εἴπαμε ν' ἀνταμωθοῦμε δῶ κοντὰ σ' ἔνα κρασί. "Αν θὲς νά τονε δῆς, ἔλα νὰ φάμε μαζὶ νὰ σοῦ κάνουμε καὶ τὰ μουσαφιώκια.

— Ο Μαρᾶς ἔγνωρε πρόθυμα τὸ κεφάλι καὶ τραβήξανε κι' οἱ δυὸς κατὰ τὸ κρασί ἐνῷ τὸ ξεροβόρι ἐσάρωνε κιτρινιάρικα φύλλα καὶ ἀνθρώπους κοκαλιασμένους ἀπὸ τὸ κρύο.

— Εμπήκανε σὲ μιὰ ταβερνοῦλα ἀπόκεντρη καὶ σὰν κρυμμένη. Έκεῖ καθισμένος μονάχος ἐπερίμενε δὲ τὸ Κώστας, ἔπινε δηλαδὴ καὶ περίμενε, γιατὶ — καθὼς εἴπε δὲν ιδιος — ἄμα κανεὶς δὲν ἔχει συντροφιά, μιλάει μὲ τὰ ποτῆσι του.

— Οταν εἶδε τὸ Μαρᾶ καταχάρηκε, τὸν φύλησε γκαρδιακὰ καὶ διατάξοντας φρέσκο κρασί τὸν ρωτοῦσε γιὰ τὴν τωρινὴ ζωὴ του. Καὶ οἱ τρεῖς

φύλοι ἀρχισαν νὰ κουτσοπίνουν καὶ νὰ κουτσοτρῶν, ἀκόμα καὶ νὰ κουτσολένε πεταχτὲς κουβέντες. Καὶ μύησε δὲ καθένας γιὰ τὰ ταξείδια του, γιὰ τὶς δουλειές του, γιὰ τὶς χαρὲς καὶ γιὰ τὶς πίκρες.

— Τ' εἶναι ὁ κόσμος μὰ τὴν ἀλήθεια. Δέκα χρόνια τώρα καθήκαμε, εἴπε δὲ Γρηγορίους καὶ ποὶς θὰ τάλεγε πῶς θὰ συντυχαίναμε ἔτσι δέξαρνα. Θαρρῶ πῶς ξαναγυρίζω στὰ νειάτα μου ἀπόψε. Σὰν νάμαστε ἡ παληὰ παρέα, ποὺ ἀνταμωθοῦμαστε στὸ σπίτι τῆς Χριστίνας.

— Κακομοίρα Χριστίνα!... εἴπε δὲ τὸ Κώστας.

— Πῶς χάδηκε ἡ κοπέλλα! Σὲ δυὸς νύχτες μέσα... ἀποκρίθηκε δὲ Γυνηγός.

— Σὲ δυὸς νύχτες ἀλήθεια!... ξανάειπαν οἱ ἄλλοι.

Καὶ πιὰ δὲν ἔγινε λόγος παρὰ γιὰ τὴ Χριστίνα ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Γιὰ τὰ μαλλιά της, τὰ σγουρὰ καὶ καστανά, γιὰ τὰ σπιθόβολα μάτια της, γιὰ τὸ πρόσωπο τ' ἀχνορόδινο, ἀκόμα καὶ γιὰ τὴν ψυχή της...

Καὶ θυμηθῆκαν — τὴν φτωχική, μὰ συμπαθητικὴ τραπέζαρια ποὺ μαζεύουνταν τὰ βράδυα κι' ἄλλα νόστιμα κορίτσια τῆς γειτονιᾶς — πῶς τοὺς ὑποδεχότανε πάντα ἡ γοητὰ μητέρα της μὲ στραβὸ μάτι — πόσο καλόβολος ἦταν δὲ γεροταγματάρχης δὲ πατέρας της, καταφρασιστημένος δὲν εὑρίσκει εἰναιαρία νὰ διηγηθῇ ἀνέκδοτα τῆς παληᾶς ἔποκῆς, ἀπὸ τὸν καιρὸν ποὺ ἔγινε ἡ Μεταπολίτευση.

Κ' οἱ τρεῖς φύλοι τάλεγαν σιγά, σιγά κι' ἐπίνανε καὶ διατάξοντας φρέσκο κρασί τὴν Σάμου. Καὶ ἡ κουβέντα ἔξαπολουνθοῦσε δῆλο γιὰ τὴ Χριστίνα καὶ μάλιστα δὲ Γυνηγός δρκίστηκε πῶς μιὰ στιγμὴ αἰσθάνθηκε τὴν ίδια τὴν νεορὴ νὰ τοῦ φέροντα ποτῆρι στὰ χεῖλη!

— Αλήθεια — εἴπε δὲ τὸ Κώστας μὲ σκυρτὸ τὸ κεφάλι — κι' οἱ τρεῖς τὴν ἀγαπούσαμε. Γιατὶ νὰ κρυβόμαστε τώρα πιά;

Οἱ ἄλλοι δύο ἐσώπασαν λυπητερά.

— Ετσι καθὼς ἀπαντηθήκαμε τώρα, ύστερο ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχή, δὲ πούμε παιδιὰ καθένας τὴν ιστορία του μὲ τὴ Χριστίνα.

— Δὲν ταιριάζει, ἀποκρίθηκε δὲ Γυνηγός.

— Γιὰ μιὰ πεθαμένη, εἴπε δὲ Μίλτος.

Μὰ δὲ τὸ Κώστας παρακάλεσε, θύμωσε, ἔξωρικισε καὶ τὸ θέλημά του ἐγίνηκε ἐπὶ τέλους.

— Ο Μίλτος ἔκανε τὴν ἀρχή.

— Καθὼς θυμᾶστε, στὸ σπίτι τῆς Χριστίνας πήγαινα συχνά. Τὴν ἀγαποῦσα. Δὲν εἴπαμε πῶς τὴν ἀγαπούσαμε κι' οἱ τρεῖς;

— .

— Λοιπὸν ἔνα ἀπομεσήμερο τὴ βρῆκα στὸ τζαμίκι μονάχη ποὺ ἐκεντοῦσε. Ἐκάθισα κοντά της κι' ἐλέγαμε ἔνα σωρὸ τιποτένια πράματα. Πῶς ἀπὸ τὰ χωρατὰ φτάσαμε στὰ σοβαρὰ δὲν μπορῶ γὰρ θυμῆτο. Σὰν φοβισμένος καὶ σὰν γενναῖος μαζὶ τῆς εἴπα σιγά πῶς τὴν ἀγαποῦσα. Δὲν μούδωκε καμιάν ἀπόκρισι καὶ ἀρχίνησε κάτι γέλοια ἀτέλειωτα. Σηκώθηκα κι' ἔφυγα. "Επειτα δταν τὴν ξαναεῖδα τῆς ζήτησα συγνώμη. Μου ἔξήτησε κι' αὐτὴ γιὰ τὰ γέλοια της. Μὰ τί βγαίνει; ... "Ας εἶνε, μείναμε φύλοι καλοὶ δὲς τὸ τέλος. Δὲν εἶναι καὶ μεγάλη ἡ ιστορία μου. "Ε παιδιά; Κακομοίρα Χριστίνα! Αἰωνία της ἡ μνήμη!

— Ο Κώστας εἴπε:

— Κι' ἔγω ἔνα βράδυ, θάταν ἐπτὰ ἡ ὁδαλίγο πρὶν τὴν ἀνοιξη, τὴν ἀπάντησα πού γύριζε στὸ σπίτι της καὶ τὴν συνόδεψα κάμποσο δρόμο. Ήταν εὔθυμη, χαρούμενη κι' ἐκρατοῦσε ἀγριολούλουδα ποὺ εἶχε μαζέψη μὲ ἄλλα κορίτσια στὴν ἔξοχη. Τῆς ζήτησα ἔνα. Καμώθηκε πῶς δὲν ἀκούσε καὶ κοκκίνησ ἐλαφρά. Τότε πήρα ἔγω μονάχος μιὰν ἀνεμῶνα.

— Γιατὶ μοῦ τὴν παίρνεις; οὐτησε. Τῆς ζηγηθῆκα τὴν ἀγάπη μου. Ούτ' ἔγέλασε, ούτ' ἔκλαιψε. "Εφυγε χωρὶς νά με καλονυχίσῃ. "Υστερ, ἀπὸ μέρες ἀπαντηθήκαμε καὶ με παρακάλεσε νὰ ξεχάσω τὸ βράδυ ἐκεῖνο δλότελα. Τάλεγε μὲ τέτοια καλωσύνη! "Εμείναμε κι' ἐμεῖς καλοὶ φύλοι. "Ενοιωθε βέβαια τὴν ἀγάπη μου. Μὰ ποτὲ δὲν ἔτυχε ν' ἀντικρυστοῦμε μοναχοί. Απάνω σὲ εἴκοσι τρεῖς μέρες ἀρρώστησε καὶ πέθανε. Ποιὸς ξέρει κι' δὲν μ' ἀγαποῦσε! Γιατὶ τάχα νὰ μ' ἔρωτήσῃ ἔτσι γιὰ τὴν ἀνεμῶνα; Κακομοίρα Χριστίνα! Αἰωνία της ἡ μνήμη!

— Καὶ τότε ἀρχίνησε δὲ Γυνηγός.

— Δὲν ήθελα, παιδιά, νὰ μποῦμε σ' αὐτὴ τὴν

κουβέντα. Τώρα ἔδωκα τὸ λόγο μου. Θὰ ξεμολογηθῶ κι' δὲ Θεός νὰ μὲ συχωρέσῃ. "Εγὼ δὲν είπα ποτὲ στὴ Χριστίνα πῶς τὴν ἀγαποῦσα. Αἰσθανόμονταν τὴν ἀγάπη της, κι' ἐκείνη τὴ δική μου. Καὶ τὰ λόγια ἐστάθηκαν περιττά. "Ενα βράδυ ποὺ περιπατοῦσε στὸ περιβόλαιο κι' εἴληνη μὲ τὰσπρα τραντάφυλλα — κείνη μὲ τὰσπρα τραντάφυλλα, θυμᾶστε; — τὴν έσυρα κοντὰ καὶ τὴ φίλησα, τὴ φίλησα πολὺ κι' ἐκείνη ἐμένα. Πόσην ὕδρα φιλιούμαστε! Πόσα φύλια δώδαμε στὰ χεῖλη, στὰ μάτια, στὰ μαλλιά, στὸ λαιμό. "Η μητέρα της μᾶς φώναξε καὶ χωριστήκαμε βιαστικά. "Εφυγα νωρὶς τὸ βράδυ ἐκεῖνο. Επειτα βλεπόμαστε ταχικά μὲ τὴ Χριστίνα. Κάθε σούρουπο κάναμε μαζὶ περιπάτο. Καὶ τὸ βρεθήκαμε τέτοιαν ὕδρα κατὰ ἀπὸ πενκα

καὶ κοντὰ καὶ τὴ φίλησα, τὴ φίλησα πολὺ κι' ἐκείνη ἐμένα. Πόσην ὕδρα φιλιούμαστε! Πόσα φύλια δώδαμε στὰ χεῖλη, στὰ μάτια, στὰ μαλλιά, στὸ λαιμό. "Η μητέρα της μᾶς φώναξε καὶ χωριστήκαμε βιαστικά. "Εφυγα νωρὶς τὸ βράδυ ἐκεῖνο. Επειτα βλεπόμαστε ταχικά μὲ τὴ Χριστίνα. Κάθε σούρουπο κάναμε μαζὶ περιπάτο. Καὶ τὸ βρεθήκαμε τέτοιαν ὕδρα κατὰ ἀπὸ πενκα καὶ κοντὰ σ' ἀκρογιάλια. Καὶ τ' ἀγριολούλουδα μαζὶ τὰσπρα κούψη καὶ — μὴ θυμῶσης Κώστα — μούπε ἡ Χριστίνα πῶς μιὰ δινεμῶνα πῆγε καμένη.

— Ο Κώστας ἥπιε μιὰ γουλιὰ πρασίνη.

— "Αγαπηθήκαμε δοσ δὲν ἀγαπήθηκαν ἄλλοι στὸν κόσμο. Είχαμε δρκιστῆ νὰ παντοευτοῦμε σὲ λίγους μῆνες. Μὰ μᾶς ἀφηκε δὲ Χάρος; Ή καυμενούλα ως τὴν τελευταία της πνοὴ ἐμένα συλλογιότανε.

— Στεκόμονταν στὴ διπλανὴ καμάρα σὰν ξένος κι' ἀπὸ τὴ μισάνοιχτη πόρτα είδα τὴ ματιά της νὰ καρφώνεται ἀπάνω μου κι' ἐτσι ξεψύχησε. Τί νά τα λέμε πιά. "Ο θάνατός της μ' ἐτσάκισε. Δὲν είμαι πιὰ δὲ ίδιος. Χριστινοῦλα, συχώρα με!

— Κι' εἴπαν κι' οἱ τρεῖς μαζὶ;

— Αἰωνία της ἡ μνήμη!

— Κι' ἀργά, ἀργά σὰν κουρασμένοι κι' ἀφανισμένοι βγῆκαν ἀπὸ τὴν ταβέρνα.

— "Ερωτα μὲ τὸν πεθαμένους κάναμε ἀπόψε, εἴπε δὲ Γρηγορίους.

— "Αλήθεια, ἀποκρίθηκε δὲ Γυνηγός χαμογελῶντας θλιβερά.

— Κι' δὲ τὸ Κώστας δὲν ξέρεις τίποτα. Συλλογισμένος περιπατοῦσε. Μιὰ στιγμοῦλα σιγοψιθύρισε μὲ φωνὴ βραχήνη.

— Πήγε... καμένη...

— Ετράβηξε τὸ πιστόλι του καὶ χτύπησε κατάστημα τὸ Γιάννη Μαρᾶ.

— Ετσι σκοτώθηκε δὲ Γυνηγός χαμογελῶντας θλιψιμένα.

Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ



ΣΚΙΤΣΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ



ΣΚΙΤΣΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

ΑΠΟΜΕΙΝΑΡΙΑ

[Προσπαθῶ νὰ συγκεντρώσω τὰς ἀναμνήσεις μου καὶ νὰ ἀνιδύσω τὸ παρελθόν μου ἀκέραιον ἀλλ᾽ εἶναι ἀδύνατον. Ή φορὰ τῶν ἐτῶν τὸ παρέσυρε, καὶ μένονν σκόρπια ἔδω κ' ἔκει μέρη τινά, χωρὶς συνοχὴν καὶ χωρὶς ἄλλην σχέσιν πρὸς ἄλληλα, παρὰ μόνον, διὰ ἀνήκον ποτὲ εἰς τὸ αὐτὸν οἰκοδόμημα. Τὰ ἀπομεινάρια ταῦτα παρέχω ἡδη̄ ὅπως περιεσάθησαν, χωρὶς καμίαν μεταγενεστέραν συμπλήρωσιν].

A'.

Ο ΑΡΑΠΗΣ ΤΗΣ ΜΑΡΜΑΡΟΣΚΑΛΑΣ

Βλέπω τὸ Παλάτι, καὶ ἔνθυμοῦμαι, διτὶ ἐπῆγανα, ἥ μᾶλλον μ' ἐπήγαιναν, συγχνά. Ἀπὸ τὰς ἔντυπώσεις μου ἐσώθη μία μεγάλη μαρμαρόσκαλα . . . Ἀπὸ αὐτὴν κατέβαιν' ἔνας Ἄραπης μάλιστα ἔνθυμοῦμαι διτὶ κατέβαινε δι' ἐμέ.

«Ο Ἄραπης τῆς μαρμαρόσκαλας» θὰ ἦτο βεβαίως ὁ περίφημος Ἄραπης τῆς Βασιλίσσης: ὁ Μᾶρκος. Θὰ ἦτο ἀγαθὸς ἀνθρώπος. Φαίνεται διτὶ μ' ἀγαποῦντες πολὺ. Ἐνθυμοῦμαι διτὶ μ' ἐλεγε ἀδερφός (ἐγὼ κατέβαινα τὰ μοῦτρα μου). Ὁ τίτλος δρεῖται εἰς τὸ διτὶ καὶ τὸν δύο μᾶς εἴχε βαπτίση ὁ αὐτὸς νοννός: ὁ Αὐλάρχης Νοταρᾶς ἐμένα βρέφος, εἰς τὴν Πεντέλην, (ἔνας καλόγερος πρὸς δλίγιων ἐτῶν μοῦν ἔδειξε τὴν κολιμβήθρα μου) καὶ αὐτὸν μεγάλον, ἀλλαξιοπιστήσαντα. Δὲν ἔνθυμοῦμαι τὸ νοννό μου. Μόνον τὴν φουστανέλλα του ἔνθυμοῦμαι. Δὲν ἔλησμόνησα διμως, διτὶ δσάκις ἐπήγαινα νὰ τὸν ἐπιστεφθῶ, τὴν ὥρα ποὺ θὰ ἔφευγα, μὲ συνώδευεν δ. Ἄραπης καὶ μοῦ ἔδιδ' ἐκ μέρους τοῦ νοννοῦ μου ἐνα χαρτὶ μὲ γλυκίσματα.

Μοῦ φαίνεται διτὶ φοροῦσε κόκκινη βράκα δ. Ἄραπης τῆς μαρμαρόσκαλας.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ

Μία καὶ μόνη φορὰ μ' ἐτιμώησος' ἥ μητέρα μου σᾶν ἥμουν μικρὸ παιδί: δὲν ἔνθυμοῦμαι διὰ ποιὸν λόγον. Καὶ τί τιμωρία φαντάζεσθε πῶς μοῦ ἔκαμε; Μὲ δέεσε μὲ μιὰ βαμπακερὴ κλωστὴ ἀπὸ τὸ πόδι μου στὸ κρεββάτι καὶ ἥ κλωστὴ ἥτον τόσο μεγάλη, ὥστε είχα ἐλευθέρας τὰς κινήσεις ἐντὸς τοῦ δωματίου. Είχα κατσουφιάσῃ φοβερά, ἀλλὰ δὲν ἐπανεστάτησα. Ὅταν σὲ λίγο ἥ μητέρα μου μετενόησε διὰ τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν καὶ μοῦ ἔθραυσε τὰ δεσμά μου, ἐκλαίγαμε καὶ οἱ δύο: αὐτὴ διατὶ νὰ μὲ λυπήσῃ, καὶ ἐγὼ διατὶ . . . νὰ λυπηθῇ ποὺ μὲ ἐλύπησε.

ΚΑΤΩ Ο ΣΠΟΝΕΚ ! . .

Πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν πολιτικῶν μου φροντιμάτων παρευρέθην εἰς ὅλας τὰ διαδηλώσεις, καὶ φυσικὰ ἐκυνηγήθην εἰς ὅλας.

Πρώτην διαδήλωσιν ποὺ ἔνθυμοῦμαι ἥτον ἥ ἐναντίον τοῦ Σπόνεκ. Ἡμουν μὲ τοὺς δύο Βενετοκλῆδες, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Μίνω. Κατὰ τὴν φυγὴν ἔχαθη ὁ Μίνως. Οἱ δύο ἡμεῖς, καταδιωκόμενοι, κατεφύγαμε, ἥ μᾶλλον κρυφθῆκαμε, εἰς τὴν σκάλα τοῦ ὑπογείου τοῦ τότε καφενείου Γιαννοπούλου. Ἀπὸ ἔκει ὁ Βενετοκλῆς φώναζε τὸν ἀδελφό του μὲ τὴν ἰδιαῖσαν προφροφὴν τῆς πατρίδος του Ρόδου: «Μωρὲ Μίνω! . . .» Οἱ πλησίον μας στρυμωγμένοι γελοῦσαν, καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς.

Οταν γύρισα σπίτι, διηγήθηκα τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ τραγικώτερον, καὶ πολὺ μ' ἐπέπληξε ἥ μητέρα μου... διὰ τὸ διψοκίνδυνον τοῦ χαρακτῆρος μου.

ΣΥΚΑ — ΜΗΛΑ

Μιὰ φορὰ ἔγινα καὶ δάσκαλος ἀλλὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο διήρκεσε πέντε λεπτά, ὅσον καὶ τὸ σχολεῖον μου.

Εἰς τὸ χωρίον δηλ. Σπάτα, ποὺ ἔχουν ἴδιοκτησίας μερικοὶ συγγενεῖς τῆς μητρός μου, προσεκλήθην ἔνα Σεπτέμβριον νὰ διαμείνω πλησίον των, χάριν ἀναψυχῆς, δύο - τρεῖς ημέρας.

Τὴν πρώτην ἥμέραν εἶδα πῶς τρυγοῦν οἱ χωρικοί, πῶς πατοῦν τὸν εὐώδη οἶνον... ἐπεσκέφθην τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου τὸ βράδυ-βράδυ εἶδα τὸν γυναικεῖον πληθυσμὸν εἰς τὴν βρύσην καὶ... κοιμήθηκα μὲ τῆς κότταις.

Τὴν δευτέραν ἥμέραν, πρωτὶ - πρωΐ, ἐγύρισα δλο τὸ χωρίο καὶ τὰ πέριξ καὶ «σία κι' ἀράξαμε». Ἐκάθησα λοιπόν εἰς τὸ πρὸ τῆς οἰκίας πεζοῦλι, καὶ ἐσκεπτόμουν τί θὰ κάμω δλη τὴν ἄλλη μέρα.

Ἐξαφνα βλέπω νὰ περνᾷ ἔνα μικρό, κατάχοντρο, κοτακόκκινο χωριγιατάκι, μὲ καταγάλανα ἐκφραστικά, ἀλλ' ἀνευ νοημοσύνης, κατσικίσια, μάτια.

Κρατοῦσε ἔνα κομμάτι ψωμὶ στὸ χέρι καὶ ἔτρωγε μὲ πολλὴν ὅρεξη.

Νά, ἀσχολία, ἐσκέφθην.

— "Ελα ὅδ μωρέ. Ξέρεις γράμματα;

— Ξέρω.

— Ποῦ διαβάζεις τώρα;

— Στὸ ἀλφαριθμάριο.

— "Αἴντε, φέρ' το γοήγορα νὰ σὲ διαβάσω, καὶ νὰ σου δώσω καὶ μιὰ δεκάρα.

Καὶ ἐπειδὴ ἐδίσταζε:

— Νά! πάρε τὴ μιὰ πεντάρα μπρὸς καὶ σὺν ἐλθῆς παίρνεις καὶ τὴν ἄλλη.

Σὲ δυὸ λεπτὰ τῆς ὥρας ἐπιανῆλθε μὲ τὸ ἀλφαριθμάριο του στὸ χέρι.

— "Ως ποὺ ἔχεις φτάσει μωρέ;

— "Ως ἔδω.

— Γειά σου. Πρόσεξε λοιπόν! Σῦ... υ; . . . Σῦ!



ΣΚΙΤΣΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

— Σὺ! (επανέλαβε καὶ αὐτό).
 — Κά...ά;... Κά!
 — Κά.
 — Πές το τώρα δύο μαζύ. Σὺ... κα.
 — Μῆλα! (μοῦ φωνάζει αὐτό, μὲ ἔνα τραχύτατον λάμβδα).
 — "Οχι μωρέ μῆλα! Σὺ...;... Σὺ... Κά...ά;... κα. Σὺ... κα!
 — Μῆλα! (αὐτὸ πάλιν).
 Δὲν ἔχασα ἀκόμη τὴν ὑπομονή, ἀλλ᾽ ἄναψα σῖος.
 — Μπρὲ παιδί μου! γὰρ πρόσεξε καλά!
 Καὶ γίνεται ἡ τρίτη ἀπόπειρα.
 — Μῆλα! (αὐτὸ καὶ πάλιν).
 Τώρα χάνω πιὰ τὴν ὑπομονή μου, τοῦ τραβῶ ενα γιακᾶ καὶ τὸ στέλνω στὸ διάβολο!...
 "Ετσι διέλυσα τὸ σχολεῖον μου καὶ δὲν ξανάκαμα πιὰ τὸν δάσκαλο.

ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗΣ!

"Οταν ἐπῆρα τὸ δίπλωμά μου—διδάκτωρ τὰ νομικά!—κρατῶν τὸ σοφὸν εἰλητάριον διηγούμενην πρὸς τὸν Κουμουνδούρον, πατρικόν μου φύλον.

— Τί τρέχει, Δημητράκη; (μοῦ εἶπε μὲ τὴν ἀπαράμιλλον του γλυκύτητα καὶ προστίνειαν).

— Σᾶς φέρων, Κύριε Πρόεδρε, τὸ δίπλωμά μου (εἴπα δειλὰ -δειλά).

— Καὶ δεσπότης!.. Τώρα τί νὰ σὲ κάμωμε;

— Θέλω, Κύριε Πρόεδρε, κἀποιαν θέσιν, διότι εἶμαι πολὺ νέος διὰ δικηγόρος καὶ ἔχουμε καὶ οἰκογενειακάς ἀνάγκας. Γνωρίζετε τί καταστροφὴν ὑπέστη ὁ μακαρότης ὁ πατήρ μου διὰ νὰ ἀντιφώσῃ τὴν Ἐθνικὴν σκηνήν.

— Αὐτὰ τὰ ἔρω καλλίτερά σου... Νὰ σοῦ δώσω ἔνα γράμμα στὸν Ζαΐμη (καὶ τὸ ἔγραφε εὐθὺς). Πάρ' το!.. Πήγαινε νὰ ἴδοῦμε τί θὰ σοῦ ἥπῃ καὶ ἐδῶ εἴμαστε πάλι.

Τὸν εὐχαρίστησα, ἥπρα τὸ γράμμα, καὶ ἵσια στοῦ Ζαΐμη τὸ στίτι.

Οἱ διάφοροι θυρωδοί, ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει μου διότι ἔχω γράμμα τοῦ Κουμουνδούρου—καὶ τὸ ἐπεδείκνυα—καὶ διότι πρέπει νὰ τὸ ἔχειριστω δὲν ἔχει σύνταξιν.

— Καλὰ λοιπόν, σκέψου τίποτε ἄλλο καὶ ἐδῶ εἴμαστε.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ ἔφυγα. "Εως δου νὰ εὐρεθῇ αὐτὸ τὸ «τίποτε ἄλλο», τὸ Υπουργεῖον ἔπεσε.

ἀστροπιαίως ἀπάνω ἔως κάτω, καὶ ἔξηκολούθησε νὰ γράψῃ.

Φαίνεται διτὶ ἐθύμωσε φοβερά, διότι δὲν ἦτο πολὺ διμαλὸς ὁ τρόπος τῆς εἰσόδου μου, ἀλλὰ δὲν ἔξεδήλωσεν, δὲ λεπτότατος ἀνήρ, οὗτε διὰ τῆς παραμικρᾶς μυῆκης κινήσεως τὸν θυμόν του. Δὲν μοῦ εἶπε ὅμως λέξιν!...

Περίμενα δρόμος ἐμπρός του, περίμενα... περίμενα... τίποτε." Εγραφε καὶ διαρκῶς ἔγραφε.

Σὲ δλίγα λεπτὰ τελείωσε τὸ γράψιμο καὶ ἡρχισε νὰ διαβάζῃ.

Ἐχασα τὴν ὑπομονή μου.

— "Εχετε καμίαν ἀπάντησιν, κύριε Πρόεδρε; ("Ητο τότε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Προέδρων — τὸ Οἰκουμενικόν).

Υψωσε ἐλαφρῶς τοὺς ὤμους, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ διάβασμα καὶ δὲν ὠμήλησε πάλιν.

— Σᾶς προσκυνῶ, κύριε Πρόεδρε.

Αὐτὴν τὴν φορὰν οὔτε ἔκινήθη.

— Εφυγα ἀπογοητευμένος. "Ητο ἡ πρώτη ψυχολογία μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν μου.

Πάλιν εἰς τὸν Κουμουνδούρον.

— "Ε! τί σοῦ εἶπε;

— Τίποτε.

— Πῶς τίποτε!..

Τοῦ διηγήθην δι᾽ δλίγων τὰ τῆς ὑποδοχῆς μου.

— Περίεργον! θὰ ἥτο στής κακιαίς του. "Έχε δλίγην ὑπομονήν θὰ τὸν ἴδω καὶ θὰ τοῦ μιλήσω.

— "Αν γίνῃ τίποτε θὰ γίνῃ ἀπὸ σᾶς, κύριε Πρόεδρε.

— Σὰ νῦχης δύνησο. Νὰ σοῦ ἥπω. Γίνεσαι συντάκτης τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς; (Καὶ ἐπῆρε τὴν πέννα νὰ γράψῃ).

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀλλοιος Βουλευτῆς εἰσῆλθε βιαστικός τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ ὅμιλοῦσε στ' αὐτό.

Συγχρόνως ἀλλοιος Βουλευτής, παρὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Κουμουνδούρου συνδιάλεξιν, μοῦ νεύει νὰ τὸν πλησιάσω.

— Μὴ δέχεσαι αὐτὴν τὴν θέσιν! Δὲν ἔχει σύνταξιν!..

— Ήτο ὁ κακός μου δαίμων.

— Ο Κουμουνδούρος ἔπιασε πάλιν τὴν πέννα.

— Κύριε Πρόεδρε, τοῦ λέγω, ἡ θέσις αὐτὴ δὲν ἔχει σύνταξιν.

— Καλὰ λοιπόν, σκέψου τίποτε ἄλλο καὶ ἐδῶ εἴμαστε.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ ἔφυγα. "Εως δου νὰ εὐρεθῇ αὐτὸ τὸ «τίποτε ἄλλο», τὸ Υπουργεῖον ἔπεσε.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΔΑΝΤΕ ΓΛΑΒΡΙΗΛ ΡΟΣΣΕΤΗ

Η ΕΚΛΕΚΤΗ

Ἐστεκεν ἡ Ἑκλεκτὴ κι' ἀκουμπῶντας ἔγερνεν

· Απὸ τούρανοῦ ψηλὰ τὰ χρυσᾶ παλάτια·

· Απ' τῶν βραδινῶν νερῶν τὸ βυθό, τῶν ἥσυχων,

Μαῦρα εἶχε, βαθύτερα πειὸ πολύ, τὰ μάτια·

Τοία κοινάνθια ὀλόλευκα ἐκράταγε στὰ χέρια,

Στὰ μαλλάκια τῆς ἐπτὰ ἔλαιμπαν ἀστέρια.

Τὸ χυτὸ τὸ φόρεμα διποὺ ἐφόρει, τὸ ἄζωστον,

· Ανθὸς δὲν τὸ ἐστόλιζε πλουμιστὸ κανένα·

Γιὰ στολίδι της σεμινὸν ἔνα δόδο κάτασπρο,

Τῆς Μαρίας χάρισμα, μόνο εἶχε βαλμένα·

Τὰ μαλλιά, στοὺς ὤμους της ἀπλωτὰ μὲ χάρι,

Κίτρινα σὰν τῶριμο χύνονταν σιτάρι.

Μιὰν ἡμέρα μοναχὴ ἀπ' τὰ χιὲς ἀπέρασε,

· Μὲ τοὺς ψάλτες τοῦ Θεοῦ ποὺ ἔσμιξε ἡ παρθένα·

· Απ' τὴ γαληνὴ ματιὰ τὸ τρανὸ τὸ ξάφνισμα·

Δὲν ἔχαμη δλότελα· μὰ 'ς αὐτοὺς — ὀδύμενα!—

Ποὺ δ πικρὸς της μισεμὸς ἔρημους ἀφίνει,

Δέκα χρόνια φαίνεται ἡ μιὰ ἡμέρα ἐκείνη.

[Δέκα, γι' ἄλλον κάποιονε, χρόνοι χρόνων διάβηκαν·

... Τωραδὰ μοῦ ἐφάνηκε τάχατε ἐδῶ χάμου,

Πῶς ἀπάνω μου ἔγυρε καὶ πῶς τὰ χρυσόξανθα

Τὰ μαλλιά της χύμηκαν γύρω στὴ θωριά μου...

Τίποτα... ξερόφυλλα φυτινοπόδους ύέβουν...

Τί γοργὰ κι' ἀγύριστα ποὺ οἱ καιροὶ μισεύουν!].

Στὰ παλάτια τοῦ Θεοῦ, τὰ τρανὰ κ' αἰώνια,

Εἰς τὸ δῶμα ἡ κορασιὰ τάφταστον ἐστάμη·

Εἶχε χτίσει το ὁ Θεὸς πάνωθε ἀπ' τὰ βάθη,

Ποὺ ἀρχινάει τὸ "Απειρο· τόσον ἀψηλότατα,

Ποὺ μονάχα σκύβοντας ἀποπάνω ἐκείνη

Ξέμακρα τὸν "Ηλιο μόλις ξεδιαλύνει.

Ψηλὰ ἔκει στὰ οὐράνια ὠσὰν γιοφύρι ἀπλόνεται,

· Απ' τὸ δέμα ἐπάνωθε ποὺ κυλᾶ ὁ Αἰθέρας·

Κάτωθε τὰ κύματα τῆς νυχτὸς καὶ ἡμέρας

Μὲ σκοτίδι καὶ μὲ φῶς ὀργωναν τὴν "Αβυσσο,

Χαμηλά, κεῖ ποὺ ἀστατη ἡ Γῆς στρηφογυρίζει

Καὶ σὰν μυῆγα ἀκούραστη ἀπαυτα βουτῖει.

Κλέποντας περίγυρα ξάνοιγε ὅλο ταίρια,
Ταίρια πρωταντάμωτα, ποὺ ἔνα τἄλλο ἀλλάξανε
Τὰ καινούργια ὄνόματα, πρόσχαρα κ' αἰθέρια,
Μέσα σ' ἀναφωνητὰ ἀγάπης ἀτελείωτης
Κ' ἀποδίπλα τῆς γοργὰ ἥψιχες διαβαῖναν,
Φλόγες λιανοτρέμουλες, ποὺ στὸ Θεὸ δινεβαῖναν.

Κ' ἔσκυψτε, ἔσκυψτε ὅλονεν ἥ παρθένα ἀπέξωθεν
Ἄπ' τὴν περισσὴ μαγνιά, ποὺ τὴν τριγυρνοῦσεν,
Ωστε ποὺ τὸ στήθος τῆς δέχως ἀλλο ἔξεστανε
Τὸ μαλαμοκάγκελο ἐκεῖνο ποὺ ἀκουμποῦσε
Καί, στὰ χέρια τῆς τάχνα πάνω, τὰ γυρμένα,
Τὰ κρινάνθια ἔγέρνανε, ὅπως κοιμισμένα.

Ἀπ' τὴν ἄκρη τούρανοῦ τούτη τὴν ἀσάλευτη,
Τὸν καιρὸν ἀγνάντευεν ἄγρια νὰ χτυπάῃ,
Σὰν σφυγμὸς ἀκοίμητος, εἰς τὸν κόσμο ἀνάμεσα
Μες' τὸ χάος τὸ μάτι τῆς πῶς περιμαχάει
Νὰ ξανοίξῃ!... Τωραδά ἐμίλησε στάγερια,
Κ' ἥταν σὰν στοὺς κύκλους τῶν νάψαλλαν τάστερια.

Ο ἥλιος τώρα ἀπόγυρε τὸ φεγγάρι ἀνάμαλλο,
Σὰν μικροῦλι πούπουλο, ποὺ ἀνεμός τὸ ἔκινει
Ωμοιαζε, γυρίζοντας χαμηλὰ στὴν "Αβυσσο.
Νά, ποὺ τώρα ἐμίλησε μέσα στὴ γαλήνη,
Τὴ φωνὴ τῆς σέρνοντας μὲς τὴν ἡσυχία,
Σὰν γλυκειὰ κι' ἀρμονικὴ ἀστρων συμφωνία.

Γ' ο γλυκειά μου! τωραδά, ἀλλοίμονο!, δὲν πάσχισε
Τῆς φωνῆς τῆς ὡς ἐμὲ ἀπόφων νὰ φέρῃ
Κάποιο λάλημα πουλιοῦ, ὅταν κάτι σήμαντρα
Μὲς τὸ μεσημεριανὸ βρόντησαν ἀγέρι
Πλάγι μου δὲν φέρνει την τὸ ἀλαφρό τῆς βῆμα,
Κατεβαίνοντας γοργὰ στῶν ἀχῶν τὸ κῦμα].

Ἀλ! νάρχωταν πλάϊ μου,... ἔλεγε μονάχη τῆς,
Δίχως ἀλλο θέλει ἔρθῃ... Μήνα ἀπὸ τάστηθη,
Ω Θεέ, στὸν οὐρανὸ ἔγω δὲν προσευχήθηκα;
Μήνα αὐτὸς κάτω στὴ γῆς δὲν ἐπροσευχήθη;
Ταιριαστὲς δυὸ προσευχὲς δύναμη εἶνε μόνη
Μιά, ποὺ κάνει με ἀφοβή καὶ μὲ δυναμόνει.

Ὥοταν φωτοστέφανο θενὰ λάμπῃ γύρω
Στὸ κεφάλι του, κι' αὐτὸς θὰ εἶνε μὲς τὰ ὄλόλευκα,
Ἄπ' τὸ χέρι κρατητὸν θελατόνε σύρω
Μόνη ἔγῳ πρὸς τὴν Πηγὲς τοῦ Φωτός, τὴς τρίσβαθμες.
Μαζῇ τότε οἱ δύο μας θελακατεβοῦμε,
Μὲς στὴ λάμψη τοῦ Θεοῦ θὰ μοσκολουστοῦμε.

Θὰ σταθοῦμε οἱ δύο μας, φτάνοντας ὅμαδι,
Μπρὸς στὸν μυστικὸν βωμόν, τὸν κρυφὸν κι' ἀπάτητον,
Ποὺ τὰ θυμιατήρια του, πάντα, πρωΐ - βράδυ,
Τὰ κινᾶν ἥ προσευχές, στὸν Θεὸν ποὺ ὑψόνονται
Τὴς παλῆς μας προσευχὲς θαύρουμε, πῶς μένουν,
Εἰσακούονται καὶ στερνὰ σὰν τὰ γνέφη σβαίνουν.

Ἀπ' τὸ μυστικὸ δεντρὶ κάτω θελαγύρουμε
Τῆς Ζωῆς, ποὺ δ ἵσκιος τού ἀπλόνεται ἐκεῖ πέρα,
Ποὺ φωλιάζει ἀνάμεσα στὴν κρυφή του βλάστησιν,
Ἡ Ἄγια τοῦ Θεοῦ κι' ἀσπρη περιστέρα,
Ποὺ καθένα φύλλο του, δποὺ τὰ φτερά τῆς
Θελάγγιξουν, ἀνυμνεῖ τάχραντο ὄνομά της.

Μοναχή μου τότε ἔγω, ἀναγυρμένη δίπλα του,
Τὰ τραγούδια μου, ποὺ ἔδω στὰ οὐράνια φάλλω,
Νὰν τὰ μάθη, πρόσχαρη, θέλει τόνε βάλω.
Κ' ἥ φωνὴ σιγαλινή, κ' ἥ φωνὴ του ἀργόπορη,
Μὲ τὴν κάθη στάσι τῆς, ποὺ θὰ ξαποσταίη,
Μιὰ καινούργια στόχασι πάντα θὰ μαθαίνῃ.

Διημένα! οἱ δύο μας εῖπες; ναί, οἱ δύο μας
Εἴμαστε ἔνα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ... Θελαδώσῃ
Τώρα δ Παντοδύναμος τάχατε νὰ ὑψώσῃ
Σ' ἀτελείωτο ταιριασμὸ τὴν ψυχήν, δποὺ ἔμοιαζε
Τῆς ψυχῆς σου, κ' ἥτανε ποὺ ἔκαμέ την ἔνα
Μοναχὸ ἥ ἀγάπη τῆς, ποὺ εἶχε πρὸς ἐσένα;

Τὰ περβόλια οἱ δύο μας θελαποζητήσωμεν,
Όποὺ μέσα κάθεται ἥ Δέσποινα Μαρία,
Μὲ τὴς ψυχοπαίδες τῆς, ποὺ τὰ πέντε ὄνόματα
Πέντε εἶνε γλυκειοὶ σκοποί: μιὰ λὲν Γλυκερία,
Ἄλλη λὲν Μαγδαληνή, ἀλλη Καικιλία,
Μαργαρίταν ἀλλη μιά, κι' ἀλλη Ροξαλία.

Κάθονται όλοτρόγυρα μὲ δετὲς πλεξίδες

Καὶ μ' ἀνθοὺς στεφανωτὰ γέρονυνε τὰ μέτωπα,
Καὶ σκυφτὲς ὑφαίνουνε μὲ χρυσὲς νευρίδες
Στὸ πανί, ποὺ μὲ τὸ φῶς δύμοια εἶνε λευκότατον
Αὔριο θάχουν φορεσιὲς ἀπ' αὐτὸ κομμένα,
Γιὰ τὰ νεογέννητα, τὰ νεοπεθαμένα.

"Ισως καὶ ν' ἀποσκιαχτῇ καὶ νὰ στέκῃ ἀμίλητος...
Τότε ἔγώ, στὸ μάγουλο ἐκείνου ἀκουμπισμένη
Τὸ δικό μου μάγουλο, τὴν τρανὴν ἀγάπην μας
Θέλει εἰπὼ, μήτε δειλή, μήτε ὑπεροπιασμένη.
Καὶ ἡ τρισαγάπη Μάνα θελανοιώσῃ
Τὸ πολὺ καμάρι μου, καὶ νὰ εἰπὼ θὰ δώσῃ.

Βαστηχτοὺς τοὺς δύο μας μόνη ἀπὸ τὸ χέρι
Μπρὸς 'ς Αὔτόν, ἡ Δέσποινα τότε θὰ μᾶς φέρῃ,
Ποὺ ἡ ψυχὲς ἀραδιαστὲς γονατίζουν γύρα του,
Τὰ κεφάλια σκύβοντας ἀμετρα, περίφωτα:
Καὶ μὲ τῆς κιμάρες των, σὰν μᾶς ἀντικρύσουν,
Τῶν Ἀγγέλων οἱ χοροὶ «Ωσαννά» θ' ἀρχίσουν.

Τότε θὰ ζητήσω ἔγὼ ἀπ' τὸν Χριστὸν τὸν Κύριον
Τόσο μόνο γιὰ ταῦτον, ὡς καὶ γιὰ τὰ ἐμένα
Σὰν ποὺ ἔζούσαμε προτοῦ, μὲς τὴ γῆς, νὰ ζήσωμε:
Μὲ Ἀγάπη - μοναχὰ νὰ εἴμαστε ἐνωμένα,
Καθὼς τότε λιγοστά, στοὺς αἰῶνας τώρα
Τῶν αἰώνων, στὴ χρυσῆ, στὴν οὐράνια χώρα.

Η Παρθένα ἀνάσυρε τὴ ματιάν, ἀγροίκησε,
Κ' εἶπε ἀπέκει γαληνὴ καὶ μὲ δίχως θλίψι:
— "Ολα τοῦτα σὰν ἐρθῆ.— Πάλε τότε ἐσώπασε:
Λάμψι ἀντιλαμπάδισε ξάφνω ἀπὸ τὰ ὑψη,
Κάποιο ἀγγέλων σύγνεφο ἀστραφτερὸ περνάει,
Καὶ μὲ μάτια ἐκστατικὰ ἡ νηὰ χαμογελάει.

[Καὶ τὸ χαμογέλιο τῆς εῖδα ἔγώ!] Μὰ ἡ διάβα των
Σύνταχα σὲ σύγνεφα ἔχάμη μακρυσμένα.
Τότε ἡ Κορασιὰ ἀπλωσε τὰ λευκὰ τὰ χέρια τῆς
Πάνωθε ἀπ' τὰ κάγκελα τὰ χρυσαρμωμένα,
Ἐκρυψε στὰ χέρια τῆς μέσα τὴ θωριά τῆς
Κ' ἔκλαψε. [Καὶ τάκουσα ἔγὼ τὰ δάκρυά της].

ΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΡΟΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ ΥΠΟ Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ



8.1908

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ



ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ



8.8.1908

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ



ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΒΑΝΑΣ

Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Στήν Καν Κλεοπάτραν ΙΙ. Γνευτοῦ

Είναι τόσον γαλήνιος δ καιρός σήμερα. Τὰ κύματα πειθήνια σ' τὸ Ποσειδώνιον χαμόγελο γλυκοφιλοῦν τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀττικῆς. Τὰ νησάκια σ' τὸ βάθος προσμένουν σιωπηλὰ τὸ χάδι τῆς νύχτας καὶ δ ἥλιος γέροντας πρὸς τὴν δύσιν τοῦ χρυσοῦ μὲ τὶς θαλπερὲς ὄχτιδες τοῦ τὴν θάλασσα καὶ τὶς κορυφὲς τῶν βουνῶν.

Ο Σαρωνικὸς λεῖος σὰν αρύσταλλο καθρεφτίζει σ' τὸν ὅγρο τοῦ κόλπο τὸν οὐρανό. Οἱ ἀνεμοὶ ποιμοῦνται, καὶ μόνον οἱ Ζέφυροι θωπεύουν μὲ τὴν σιγαλινὴ πνοή των τὴν ἀτμοσφαιρᾶ.

Σημαίνουν μεσάνυχτα. Τὸ ἀτμόπλοιο γοργότερο τῷρα περνάει μπροστὰ ἀπὸ τοὺς μεγάλους μαύρους ὄγκους ποὺ τοὺς περιέωνται τὸ κῦμα.

Ξυπνῶ καὶ τὸ βλέμμα μου ἀγκαλιάζει τὰ Κρητικὰ βουνά. Η θέα των γεμίζει τὴν ψυχή μου ἀπὸ ἐλπίδες καὶ ἀπὸ μελαγχολία. Θυμήθηκα τὰ παλὴὰ χρόνια ποὺ ἦ Κρητικοῦλες ἔχόρευαν ὁνδυρικὰ μπροστὰ σ' τὸν βωμὸν τῶν ἀρχαίων θεῶν, πατῶντας μὲ τὰ ὀλόλευκα πόδια των τὴν ἀνθισμένη χλόη. Μὰ χάνεται ἡ φαντασμαγορία καὶ μοῦ φαίνεται πάσι φθάνει ἀκόμια σὰν ἀρμονία μακρυνὴ σ' τὴν ἀκοή μου τὸ βούησμα τῶν σφαιρῶν. Ἀπὸ τὰ πλάγια τῶν λόφων τῆς τρέχει τὸ αἴμα. Τὰ χελή μου ψιθυρίζουν τοὺς στίχους τοῦ ἀγάπημένου μου Νιρβάνα.

Απ' τὸ γαλάζιο πέλαγος σὲ ἔαγναντεύον Κρήτη! Τοῦ δειλινοῦ τὰ σύγγεφα χρυσὸ σοῦ πλέκουν στέμπια Κι' δ Ἡλιος βασιλεύοντας κατὰ τὸν Ψηλορείτη. Σμύγει τὸ αἴμα τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὸ δικό σου τὸ αἴμα.

Καὶ τὸ βαπτόρι τρέχει σὰν τὸ καράβι τοῦ παραμυθιοῦ καὶ ἡ Κρήτη βυθίζεται σιγὰ - σιγὰ μέσα σ' τὸ χάος κοὶ σ' τὸ φῶς.

Πλησιάζομεν σ' τὴν Ἀλεξάνδρεια. Οἱ ἄλλοι μὲ τὰ γυαλιά σ' τὰ μάτια βλέπουν τὸν φάρο ποὺ μὰ φορὰ ἥταν ἔνα ἀπὸ τὰ ὀκτὼ θαύματα τοῦ κόσμου, τὸν ἀερόβιον καὶ τὸ λιμάνι μὲ τὰ κατάρτια τῶν καραβιῶν ποὺ μοιάζει ἀπὸ μιαρούν, διπλάς λέγει δ Ἀμπέρο, μὲ δραματὸν ἀπὸ βελόνες ἐπάνω σὲ μικρὸ κίτρινο προσκέφαλο. Χωρὶς γυαλιά διακρίνω κατὶ σηματικάτερον ἀκόμα. Εἶναι οἱ μιοφές τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς Κλεοπάτρας καὶ τῆς Ὑπατίας ποὺ μοῦ χαμογελοῦν μέσα ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Τοῦ κάπου τρέχω σήμερα μέσα σ' τοὺς δρόμους γιὰ ναῦρῳ ὑχνη τοῦ παρελθόντος. Η τωρινὴ πόλις δὲν ἔχει κανένα θέλητρον. Εἶναι ἀπλούστατα ἡ πόλις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς κυβείας, ποὺ συγκεντρώνει κάθε λογῆς καρυδί, κάθε γενιάς χρυσού θήραν. Στὸ κυνήγι αὐτὸ τοῦ χρυσοῦ πρατοῦν τὰ σκηνῆς οἱ Ἑλληνες ποὺ εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς Αἰγύπτου. Μὴν ἀκοῦτε τὶ ἔγραψεν ἐναντίον των δ λόρδος Κρόμερ γιατὶ οἱ Ἀγγλοι δὲν ἀγαποῦν τὴν ἀλήθεια. Ήμεῖς διμως οἱ Ἑλληνες εἴμαστε ἀπόγονοι τοῦ Πινδάρου καὶ δ μεγάλος ποιητής, ἐδῶ καὶ τόσες χιλιάδες χρόνια, ἔλεγε πῶς τὸ χρυσάφι εἶναι παιδὶ τοῦ Διός ποὺ δὲν τὸ τρώγει οὔτε ἔντομο, οὔτε ἔρπετό. Τὸ χρυσάφι δομάζει τὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἶναι γι' αὐτὸν τὸ

Ἐρωτευμένος μὲ τὶς Σκιὲς πλανῶμαι κοντὰ σ' τὴν παραλία ποὺ λένε πῶς ἀλλοτε ὑψώνοντο τὸ ἀνάκτορα τῆς μεγάλης Κλεοπάτρας. Η σκέψις μου εἶναι γεμάτη ἀπ' τὴν ἐνθύμησι τῆς ὅπως εἶναι μὲ τὴν ἐνθύμησι τῆς προφητικῆς Κασάνδρας τῆς Τρωαδίτισσας καὶ τῆς πανέμορφης τῆς Ὑπατίας. Ἀγαπημένα πρόσωπα ποὺ διαρρέονται μαραίνει καὶ ποὺ ἡ ψυχὴ μου δὲν ἔπαινε νὰ νοσταλγῇ τὸ ἔρωτικό των ἀρωμάτων τὸ πειδὸν γλυκύ. Μὰ ποιός, ποὺ ξέρει νὰ βυθίζεται σ' τὰ περασμένα, δὲν ἀγαπᾷ τὴν διμορφὴ Βασίλισσα πού, διπλάς λέγει δ Πασκάλ, ἀνὴ μάτη τῆς ἦτο μικρότερη, ἡ δύψις τῆς γῆς θὰ εἰχει μεταβληθῇ; Ο Δίων δ Κάσσιος τὴν ἀποκαλεῖ τὴν «περικαλλεστάτην τῶν γυναικῶν». Ομως τὸ πιστότερο πορτραΐτο τῆς μᾶς τὸ ἀφητον διούταρχος.

Η διμορφιά της, λέγει, δὲν είταν τόσον σπάνια ποὺ νὰ προκαλῇ τὸν θαυμασμόν. Ἐν τούτοις τὸ σύνολόν της εἰχει τέτοιο θέλητρον ποὺ παρέλυε ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἐπιτηδίαζε. Η χάρις τοῦ προσώπου τῆς μὲ τὴν γοητείαν τῆς διμιλίας τῆς ἐδέσμευαν τὸν συνομιλητὴν της. Τόσον είταν γλυκεὶ καὶ μελωδικὴ ἡ φωνὴ της.

Τὸ φάσμα τῆς μὲ πῆρε καὶ πάλιν ἀπὸ τὸ χέοι νὰ περιπατήσωμε στὸ βράχινο ἀκρογιάλι. Κάπου ἐκαθίσαμε, καὶ μὲ τὸ κεφάλι γυρομένο στὸ σῆθος, μοῦ εἶπε τοὺς καημούς της. Τὴν παθητικὴ ζωὴ τῆς καὶ τὸν θάνατόν της ποὺ πέθανεν διπλάς δ Βρούτος καὶ δ Κάτων, γιὰ νὰ πετάνῃ μαζὶ τῆς ἡ ποιῆσις καὶ ἡ τέχνη, δ ἔρως



θ. 1908

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΥΤΟΦΥΣΟΓΝΩΜΙΑ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ ΥΠΟ ΘΩΜΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

καὶ ἡ γυναῖκα καὶ ιδίως ἡ γυναῖκα ποὺ εἶχαν θεοποιήσει ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Αἰγύπτος. Υστερα ἐστήλωσε τὰ δεῖτα βλέμματά της ἐπάνω μου. Μπροστὰ σ' τὰ μεγάλα μάτια της ἔνοιωσα μιὰν ἀστραπὴ νὰ περνάῃ διλόκληρο τὸ εἶναι μου, γιατὶ εἶδα μέσα των κέγω, δ, τι εἶχεν ίδη, ἐδῶ καὶ δύο χιλιάδες χρόνια σχεδόν, δ Ἀντώνιος,

Μιὰ θάλασσαν ἀπέραντη ποὺ ἀρμένιαν καράβια.

Στὶς δύκες τοῦ καναλιοῦ τοῦ Μαχμούδιε πολλὲς φορὲς ἐπερπάτησα. Σήμερα εἶναι ζως ἡ ἐικοστή. Τὸ εἶδα ὅταν ὁ ἥλιος ἐκρύβετο πίσω ἀπὸ τὶς φοινικὲς καὶ ὅταν τὸ φεγγάρι ἐλούνετο σ' τὸ ἀκίνητα νερά του. Η θέα του ἐδύπευσε τὴν φαντασία μου χωρὶς νὰ μιλήσῃ σ' τὴν ψυχή μου. Μὰ κάτω ἀπὸ ἔναν τόσο βαρὺ καὶ πούρα-στικὸν οὐρανὸ πού οὔτε τὰ πουλιά δὲν κελα-

δοῦνε, πῶς θὰ μιλήσουν τὰ δέντρα καὶ τὰ νερά σ' τὴν ἀνθρώπινη ψυχή;

Απὸ τὴν Λοχειάδα ἀκραν βλέπω τὰ κύματα τῆς Μεσογείου νὰ θραύσωνται διλόαφρα σ' τοὺς ἔξενους βράχους. Ο ἥλιος μέσα σ' τὴν χρυσῆ πορφύρα του τυλιγμένος κατακλίνεται σιγά-σιγά καὶ οἱ φοινικὲς ἀπλώνουν σ' τὴν πεδιάδα τοὺς μακρεῖς διμπελωτοὺς ζσκιούς των. Η ψυχὴ μου εἶναι βαρειά καὶ μόνον ἡ φαντασία μου τρέχει σ' τὰ περασμένα. Οπως δ Ἄγιος Πλαΐων, ἐβυθίσθη ποτὶ την περιπέτην την φαντασία μου χωρὶς σ' τὴν ψυχή μου. Λέγουν πῶς ἡ ηρεμία τοῦ προσώπου τῆς Υπατίας μὲ τὴν σεμνὴ διμορφιά της ποὺ τόσο γαληνεύει τὴν ψυχή. Λέγουν πῶς ἡ ηρεμία τοῦ προσώπου τῆς Υπατίας μέσα σ' τὴν ψυχή της διδιώχει κάθε ψυχικὴ θύελλα καὶ διτὶ σ' τὴν θέα

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

της ἐπρωτόνοτο οἱ ταραχμένες καρδιές. Μ' ἀλλοί-
μονον! ἡ δική μου ψυχὴ ἔχει τόση γαλήνη ποὺ
μὲ τρομάζει.

Μὲ τὰ πρῶτα μελανὰ πέπλα ποὺ ἀπλωνεῖ ή νύχτα τριγύρω μου ἡ μορφὴ τῆς Ὑπατίας ἐλά-
βαινε σάρκα καὶ ὅστα. Ἐπέρασεν προστά μου
πηγαίνοντας, μὲ τὸ χαμόγελο σ' τὰ χεῖλη, σ' τὸ
μαρτύριο ποὺ τὴν ὁδηγοῦσε τοῦ Κυρράλου τὸ
μανιασμένο ποίμνιον. Τὰ βλέμματά μου τὴν
παρακολουθοῦν περίτρομα. Ἡ ὥραία κόρη ἀφη-
σεν ἀτάραχη νὰ τὴν γυμνώσουν καὶ μὲ κοφτερὰ
ὅστρακα νὰ ξεσήσουν τὸ πανέμιορφο καὶ ἀστιλο
παρθενικό της σῶμα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ σὰν νὰ μὴν
εἴται ἀρκετό, τὸ ἀνθρωπομάζωμα ἔκεινο κατό-
πιν, οὐδιλιᾶζοντας, ἀρπαξε τὰ δάκη τῶν παλλομέ-
νων σαρκῶν της καὶ τὰ ἔρριψε σ' τέσ τριβόγες.

Ἐστρεψα τὰ μάτια μου πρὸς τὸ θυμωμένο
πέλαιγος γιὰ νὰ μὴ βλέπω τὸ ἀπαίσιον θέαμα.
Οἱ στυλαγμοὶ τῶν δακρύων μουν θερμοὶ αὐλά-
κωσαν τὰ μάγουλά μου καὶ μὲ θηρσευτικὴ
εὐλάβεια ἐπρόφερα τοὺς στίχους τοῦ Λεκόντ
Ντελλί πρὸς τὴν ίσοδην παρθένα.

Κοιμήσου, θύμα δόλοις γνο, σ' τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας
Σ' τὸ πάλλευκό σου σάβανο τὸ λωτοστοιλισμένο
Κοιμήσου! τώρα ή ἀσχημιά εὐφράνει τὴν ζωή μας
Καὶ δὲν μᾶς πάει πρός τὸ νησί τὸ μαριμαροχιτισμένο.

* * *

Ἐρευνῶ πανταχοῦ γιὰ ναῦδω τὸ μεγαλό-
πρεπο οἰκοδόμημα τῆς παλαιᾶς βιβλιοθήκης
ποὺ κατέχει τέτοια μεγάλη θέσι σ' τὴν ἴστορία
τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ποὺ ἔφερνεν ἐπάνω σ' τὴν
μετόπη του τὴν ἐπιγραφὴ «Θῆσαυρὸς φαρμά-
κων ψυχῆς». Ἄλλος ποὺ ἡ σοφία ἐστεγάζετο,
τώρα ἀπλώνεται τῆς σκοτίας τὸ κάτισχο φά-
σμα. Ή βιβλιοθήκη ἐκάρχει ὅπως κατεστρά-
φηκει καὶ τὸ Σεραπεῖον γιὰ νὰ ἐπιπληρωθῇ τῆς
Σίβυλλας δ ἔργομός. Ποιὸς ἔρει; «Ισώς ἐπερε-
νὰ γίνη κι ἀντὸ ἄφοι τίποτε δὲν εἶναι αἰώνιο
σ' τὴν ζωή. Ὁ νόμος ποὺ κυβερνᾷ θνητούς καὶ
ἀθανάτους, προκαλεῖ καὶ δικαιολογεῖ σ' τὴν παν-
τοδυναμία του τις πρᾶξεις τις πειδὸν βανδαλικές.

* * *

Γιατί νοσταλγῶ τὴν Ἀττικὴ σῆμερα; Βλέπω τὰ καράβια ποὺ ἀνοίγονται σ' τὸν ἀπέραντο πόντο καὶ ἡ ψυχή μου μελαγχολεῖ. Ποθεῖ τοὺς θάμνους καὶ τὰ πεικοντυμένα βουναλάκια. Τοὺς ἐλληνικοὺς λόφους ποὺ ἀναδίδουν τὸ ἄρωμα τοῦ θυμαριοῦ. Ἡ γεῦσις τοῦ λωτοῦ εἶναι ἀνίσχυρη νὰ σβύσῃ τὴν νοσταλγία της καὶ προσδοκᾷ βιθυνισμένη καὶ αὐτὴ σ' τὸν κειμῶνα, τὴν ἀνοίξει.

* * *

Ἡ καλλιτεχνία καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ γράμματα μόλις ἀρχίζει ν^ο ἀνατέλλῃ σ^ε τὴν Αἴγυπτον ὕστερα ἀπὸ τόσων αἰώνων ὑπονομής. Εἶναι κάμπιστα χρόνια τώρα ποὺ δ Παῦλος Γνευτός, δ

Ίωάννης Καίκας καὶ δὲ Σωτήριος Λιάτσης ἀγωνίζονται νὰ δώσουν σ' τὸν Ἐλληνισμὸν τῆς Ἀλεξανδρείας μία νέα πνοή. Νεοίδεάτες καὶ μεγαλούδεάτες. Ὁ Γνευτὸς μὲ τὰ ὁδοτίκα τραγούδια, πολύτιμον θησαυρὸν τῆς δημοτικῆς μας Μούσης, καὶ μὲ τὶς ἀληθινὰ θαυμάσιες μεταφράσεις του τοῦ Χάινε καὶ καὶ τοῦ Νίτσε. Ὁ Γκίκας μὲ τὰ εῖνωστα διηγήματά του γεμάτα ἀπὸ φυσιολατρείαν, ἀλήθειαν καὶ ζωὴν. Ὁ Λιάτσης μὲ τὰ ἄρθρα του σ' τὸν «Ταχυδρόμον» πλαισιωμένα ἀπὸ τοὺς λυρισμοὺς τῆς ψυχῆς του. Ὁ κ. Καμπᾶς τὸ ὕδιο. Προεβίτερος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποιὸς ἔρει τί ἐκπλήξεις μᾶς ἔτοιμαζει ὅταν βαρεθῇ τὴν Θέμιδα ποὺ τοῦ ἐτρύγγησε τὰ ὀδραιότερά του χρόνια. Ἐνθυμοῦμαι τὸ ποίημα τοῦ Παλαμᾶ ποὺ τοῦ ἀφιέρωσεν εἰς τὰ «Τραγούδια τῆς Πατρίδος» μου. Ὁ κ. Καμπᾶς δὲν πιστεύω νὰ τὸ ἔλησμόνησεν. (Ἡτο τότε διποιητής τῶν «Στίχων» ἀκόμα καὶ ἔφευγε γιὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἀλεξάνδρου). Τοῦ ηγέτητο νὰ πλουτίσῃ καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ ποιητοῦ δὲν πῆγε χαμένη. Θαρρῶ πῶς εἶναι πλούσιος καὶ εἰς στίχους ἀκόμια ποὺ τοὺς κορύβει σ' τὰ βάθη τοῦ γραφείου του καὶ τὶς ψυχῆς του. Ὁμιλεῖ δὲς μὴ λισμονῆ τὰ «Κεριά» τοῦ κ. Καβάφη ποὺ κάτω ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρινὸν οὐρανὸν τονίζει κι' αὐτὸς μελαγχολικὰ τη λύρα του.

«Τοῦ μέλλοντος ή μέρες στέκοντ' ἐμπροστά μας
Σὰ μιὰ σειρὰ κερδάκιδ ἀναμιένα
Χρυσᾶ, ζεστὰ καὶ ζωηρὰ κερδάκια.

Ἡ περασμένες μέρες πίσω μένουν
Μία θλιβερή σειρά κεριῶν στυσμένων.
Τὰ πιὸ κοντά βγάζουν καπνὸν ἀκόμη,
Κρύα κεριά, λυωμένα καὶ κυρτά.

Δὲν θέλω νὰ τὰ βλέπω· μὲ λυπεῖ ἡ μορφή των,
Καὶ μὲ λυπεῖ τὸ πρῶτο φῶς των νὰ θυμούμαι.
Ἐμπρός κυττάζω τὸ ἀναπμένα μου κεφιά.

Δὲν θέλω νὰ γυρίσω νὰ μὴ διῶ καὶ φρίξω
Τί γρήγορα ποὺ ἡ σκοτεινὴ γραμμὴ μακραίνει,
Τί γρήγορα ποὺ τὰ σύβυστά κεριά πλήθαίνουν.

7

“Ολόγνορα σ’ τοὺς παλαιοὺς ποὺ ἔδωκαν τὴν ὕβριν θησιν πρὸς τὰ ἐμπρός καὶ ποὺ οἱ κόποι των δὲν ἔχανθησαν σ’ τῆς Μαρεώτιδος τὰ βάθη, μία νέα γενεὰ συγκεντρώνεται τώρα γεμάτη ἀπὸ ὄρμην καὶ θέλησιν. Ομιλῶ γιὰ τὸν Σύλλογον τῆς «Νέας Ζωῆς» καὶ τὸ ὁμώνυμον περιοδικόν των. Καὶ ὅταν ἡ νεότης θωπευμένη ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀθηνᾶν σηκώνεται καὶ ἀρπάζει τὴν ζωὴν σ’ τὰ χέρια της, ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐλπίζει πειώ σ’ τὴν ἀναγέννησι; Καλοί μου νέοι, ποὺ εἴσθε ἀλληθινὰ ἡ νέα ζωὴ τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ ἐρωτικό σας δύνειρο τὸ πειό γλυκὺν ἃς εἶναι τάντοτε ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ὄραῖον καὶ τὴν ἀλήθεια. Μέσα σ’ τὴν ζωή μας ποὺ τόσο γρήγορα φρεύγει, ἡ σύντροφός μας ἡ πειδ πιστὴ εἶναι ἡ τροφία καὶ ἡ ποίησις.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

Η εναισθησία καὶ ἡ καλωσύνη τόσον, φαι-
νεται, ἐπλημμύρησαν στὰς ἡμέρας μας ἀνὰ
τὸν πολιτισμένον κόσμον ὥστε οἱ δυστυχοῦντες
ἀθῶι νὰ μὴ φθάνουν διὰ τὴν ἔξασκησιν τῶν
δύο αὐτῶν ἀρετῶν, οἱ δποῖαι ἐκχέονται, κατὰ
προτίμησιν μάλιστα, ἥθελε τις νομίση, ὑπὲρ
τῶν πονηρῶν καὶ τῶν κακούργων, ἀκόμη καὶ
ἐκείνων ὅσους ἔως τώρα η πολιτεία ἐθεώρει
ἐπιβαλλόμενον ν' ἀποκόπη ὡς οἰλάδους φέρον-
τας καρπὸν φαρμακεόν, ἀπὸ τοῦ δένδρου τῆς
ζωῆς.

Τὸ ζῆτημα τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἐπὶ αἰῶνα
ὅλον ἀπασχολοῦν τὴν κοινὴν γνώμην, ἀπὸ μηνὸς
ἡδη ἔξελισσεται πρὸ τῆς γαλλικῆς Βουλῆς καὶ
προκαλεῖ τῶν διασημοτέρων ὅντόρων τὰς ἀγο-
ρεύσεις. Καὶ εἶνε μὲν ἀλληδεξίς ὅτι εἰς τὴν περί-
στασιν αὐτὴν λόγοι πολιτικοί, Ἰωας ἀπλῶς δημο-
κοποιοί, ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν βάσιν τοῦ κατὰ
τῆς στυγνῆς ποινῆς πολέμου, ἀλλ᾽ εἶνε βέβαιον
ἔξ αὖλου ὅτι ἡ εὐαισθησία καὶ ἡ ὑψηλὴ διατί-
μησις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὰ ἀποτελοῦντα
τὴν ὁρατὴν ὅψιν τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ὅητό-
ρων καὶ δημοσιολόγων, δὲν ὑπάρχουν ἀπλῶς
στὸ χαρτὶ ἡ εἰς τὰ λόγια ἀλλ᾽ ἔχουν πεταῖ||
ἔιτας βαθειὰ στὴν ψυχὴν τοῦ νεωτέρου πολι-
τισμένου ἀνθρώπου. Μη πάρονται τὸ πρᾶγμα
εἰς ὑπερβολήν, μη νομίζωμεν ὅτι ὁ ἄξεστος
ὄχλος ἔγεινε τόσον εὐαίσθητος ὅσον οἱ «διανοη-
τικοί» λεγόμενοι ὡς θεωρούμενοι ἐπίλεκτοι ἢ
ὅτι τοῦ σημερινοῦ κουτσαβάκη ἢ ἀπάχῃ τοῦ
στοιχίζει περισσότερον ἀφ' ὅτι ἐκόστιζε τοῦ
παλαιοτέρου συναδέλφου του νὰ χύσῃ μερικὲς
ἢ πολλὲς σταγόνες αἴματος ἀδελφικοῦ δὲν ἥμ-
πορούμεν δύμως ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι στοὺς μορ-
φωμένους ἀνθρώπους τοῦ καιροῦ μας ὑπάρχει
μεγαλειτέρα ἀπέχθεια πρὸς τὴν χύσιν τοῦ αἵμα-
τος παρὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ίδίας ἀγωγῆς
πρὸ 2 ἢ 3 αἰώνων.

Ἡ ἐκδήλωσις τῆς νεωτέρας αἰσθηματικότητος, κατὰ προτίμησιν πρὸς τοὺς καταπατοῦντας πάντα νόμον καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας κανένα λόγον ὑπάρξεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τῆς ὅποιας πρῶτος σκοπὸς εἶνε νὰ προστατεύῃ τὴν ζωὴν τῶν μελῶν της, εἶνε ἵσως ὅχι τόσον ἀστεία ὅσον ἐπιβλαβής νομίζω ὅτι δὲν ἦμπορεῖ νὰ δοθῇ καλλιτέρα ἀπάντησις πρὸς τοὺς θέλοντας νὰ σεβώμεθα τὴν ζωὴν τῶν κακούργων παρὰ ἡ περίφημος φράσις τοῦ Alphonse Karr «Ἄς κάμουν τὴν ὁργὴν οἱ κύριοι δολοφόνοι». Ἀλλως τε καὶ τὰ θεωρητικὰ ἀκόμη ἐπιχειρήματα ποὺ ἀραιαῖζουν οἱ ἀντίπαλοι τῆς θανατικῆς ποινῆς δὲν φαίνονται πολὺ στερεά τὴν βάσιν. Δὲν βλέπομεν λ. χ. διατί ἡ πολιτεία θὰ εἴχε διλγώθεον δικαίωμα νὰ ἀφαιρῇ τὴν ζωὴν ἐνὸς τῶν μελῶν της ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν στερῇ τῆς

ἔλευθερίας του, ἢ διατί ὁ μὴ σεβόμενος τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου δικαιοῦται εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς ἰδικῆς του.

Ας ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν περίστασιν δπου ἡ αἰσθηματικότης δὲν ἔχει λογικὴν βάσιν ἀλλ' ἄρα γε καὶ εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν ἐθνῶν δὲ περιβολικὸς σεβασμὸς πρὸς τὴν ζωὴν εἶνε τόσον μεγάλο καλὸν δῖον τὸ φανταζόμεθα; Τὸ βέβαιον εἶνε δτι αὐτὸς ἀποτελεῖ ἔνα ἀπὸ τὰ μεγαλήτερά μας κανήματα καὶ δὲν ἀνοίγει κανεὶς φυλλάδιον ἢ ἐφημερίδα εἰς οἰανδήποτε γλῶσσαν, δπου αὐτὸς τὸ αἰσθῆμα νὰ μὴ παριστάνεται μαζὶ μὲ τὸ τηλέφωνον, τὸν σιδηρόδρομον ἢ τὸ ἀεροπλάνον, τί λέγω; περισσότερον ἀκόμη ἀπὸ ὅλα αὐτά, ως τὸ φαιενότερον σημείον τῆς ἀνθρωπίνης προούδου καὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Τό δέ βέβαιον είνε πώς οι προηγηθέντες ήμαδν
ἐπάνω εἰς τὴν πλάνητα αὐτήν σφαιραὶ ἡσθά-
νοντο πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ ἡμᾶς σ' αὐτὸ τὸ ζῆ-
τημα. Εἰς τὴν ἀρχαὶν Ἑλλάδα, βλέπομεν πόσον
δὲ λίγον ἐλογάριαζεν ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου ἐμπρόδε
στὴν ὑπαρξιν ἢ καὶ ἀπλῶς εἰς τὴν δόξαν τῆς
πολιτείας ἢ εἰς τὴν δύναμιν ἀπόμη τῶν φατριῶν.
"Ας ἀφήσωμεν τὴν Ρώμην ὅπου δὲ θάνατος ἦτον
ἡ μεγάλῃ διασκέδασις λαοῦ καὶ βασιλέων, ἃς
σταμιατήσωμεν εἰς τὴν λαμπροτέραν ἐποχὴν τῆς
ἀνθρωπότητος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, εἰς
τὴν ἡῶ τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως τί βλέπο-
μεν; Τὰ πάθη τῶν φατριῶν σβεννύμενα διαφ-
κῶς εἰς χειμάρρους αἷμάτων ὅλους, ἀπὸ τοὺς
πρόγκηπας ἔως τοὺς πλουσίους ἀστούς, πανό-
πλους εἰς διαρκῆ ἀγῶνα, ζῶντας μὲ τὴν μεγα-
λειτέραν ἔντασιν τὴν σήμερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τῆς
αὐλίον. Θὰ εἰπῆτε δὴτι αἱ ἐποχαὶ ἔκειναι ἵσαν
πρωτογενεῖς καὶ δὴτι ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ συγκρι-
νῶμεν πρὸς τὴν ἀρχαὶκὴν αὐτὴν κατάστασιν
τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὰς ἐποχὰς ὅμως ἔκεινας

εις τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν τῆς Ἀναγεννήσεως ἀνεδείχθησαν οἱ λαμπρότεροι τύποι τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκεὶ ἔγειναν αἱ μεγαλείτεραι κατακτήσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος: ὅχι οἱ τηλέγραφοι καὶ τὰ τηλέφωνα, ἀλλ' ἔκεινοι ὃπου κατέστησαν δυνατάς τὰς ἐφευρέσεις τῶν νεωτέρων χρόνων ποτὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν ἔξετό ξεινεῖ πλέον φωτεινάς ἄκιννας, ποτὲ ἡ καλλονή δὲν ἔφανηκε γυμνότερῃ εἰς τὴν θαυμβωμένην γῆν· καὶ δῆμος οἱ πειδὸν μαλακοὶ ἀνθρώποι τῶν ἐποχῶν ἔκεινων θὰ ἔφαινοντο σόμερα σκληροκάρδοι καὶ αἷμοχαρεῖς. Παρατηροῦντες τὴν σημερινὴν γενικὴν μετριότητα τῶν ἀνθρώπων σχετικῶς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν γιγάντων ποὺ παρήγαγαν αἱ ἐποχαὶ ἔκειναι, συλλογιζόμεθα μήπως αὐτὸς ποὺ νομίζομεν ἐμεῖς

τελειοπόίησιν είνε ένα άπό τὰ πρῶτα συμπτώματα καταπτώσεως καὶ παρακμῆς καὶ μήπως ὑπὸ τὸ πρόσχημα πραότητος καὶ καλισύνης κρύπτεται ἡ γεροντικὴ ἀδυναμία τῶν νεωτέρων ψυχῶν. Ἡ αὐτὴ δρμὴ ποὺ ἔξηπτε τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκογενειακὰ πάθη ἔφερεν ἵσως τοὺς Πλάτωνας καὶ τοὺς Φειδίας, τὸν Γαλιλαῖον ἢ τὸν Δάντε πρὸς τὰς ἀπατήτους κορυφὰς δποὺ θρονιζεῖ ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ κάλλος.

Εἶναι δύσκολον βεβαίως, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει διτὶ εἶναι ἐπιμυμητόν, ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἀναβῇ τὸν ὁσῦν τοῦ χρόνου ἐπανευρίσκουσα δῆλη τὴν

νεανικήν της δρμὴν καὶ βιαιότητα. Ἱσως δῆλος δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ἐνθαρρύνωμεν καὶ ἐπιταχύνωμεν διὰ μαλακῆς καὶ πάρα πολὺ αἰσθηματικῆς ἀγωγῆς τὸν πρὸς τὴν τελείαν ἐκθήλυνσιν ἄγοντα δρόμον. Ἐλάττωσιν τῆς πρὸς τὴν ζωὴν ἐν γένει λατρείας, μεγαλειτέρᾳ περιφρόνησις πρὸς τὴν ἴδικήν μας ζωὴν πρὸ παντός, τὸ τόσον εὐτυχὲς αὐτὸς ἀγαθόν, ἵσως θὰ ἐγίνετο ἀφετηρία πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς βίον ὀλιγώτερον μέτριον καὶ ταπεινόν. Καλὸν θὰ ἥτο δῆλοι νὰ εἴχαμεν κατὰ νοῦν διτὶ διὰ νὰ ζῶμεν καλά; πρέπει νὰ ξεύρωμεν νὰ ἀποθνήσκωμεν.

•Ἐν Παρισιοῖς, 17/30 Νοεμβρίου 1908

IΩΝ

Η ΠΕΡΑΣΜΕΝΗ ΓΕΝΕΑ—ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΛΑΜΟΓΔΑΡΤΗΣ

Νόμος αἰώνιος, μολονότι δύνομα δὲν ἔλαβε ποτέ, φαίνεται, διτὶ βαρύνει τὰς ἐκλεκτὰς οἰκογενείας κάθε φυλῆς ἀνθρώπων καὶ διέπει τὴν ἔξελιξιν των ἀπὸ τὴν πρώτην γονίν, ἕως τὸν ἐκλεκτότατον γόνον των καὶ ἔως τὸν τελευταῖον ἀπόγονον· νόμος ἀκαμπτος ἀκμῆς καὶ παρακμῆς καὶ ἐκμηδενισμοῦ, δὲ διποῖς ἀποτυπόνει τὴν σφραγίδα του ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπον τῶν οἰκων, δσοι προωρίσθησαν ἀπὸ κάποιαν Μοῖραν ἀγαθὴν νὰ βοηθήσουν ἡ νὰ δοξάσουν τὸ ἔθνος των ἡ τὴν ἀνθρωπότητα—καὶ ἐπὶ τέλους σβαίνει καὶ αὐτὸς τόνομα.

Πόσων τιμημένων ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν δύνοματα σεπτά, τὰ διποῖα εἰς τοὺς ἀγῶνας κατὰ τοῦ τυράννου ἀντελάλησε μὲ τὴν σάλπιγγά της ἡ φρήμη, δὲν ἀπεσβέσθησαν παντοτεινὰ ἀπὸ τὸνοματολόγιον τῆς σημερινῆς γενεᾶς! καὶ πόσα θὰ ἔξαφανισθοῦν εἰς δλίγα ἀκόμη ἔτη!

Ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα δύνοματα τοῦ Μορέως, τὰ διποῖα ἔσπειραν γονεῖαν ἀληθινὴν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰώνα τῆς Ἑλλάδος, αἰώνα μόχθων καὶ δργανώσεως, εἶνε καὶ τόνομα τοῦ πατρινοῦ οἴκου τῶν Καλαμογδαρταίων. Ἡ παράδοσις δὲν ἀναφέρει πόθεν τὸ ἐπώνυμον καὶ ποῖος δὲ γενάρχης οὔτε δένδρα οἰκογενειακά, οὔτε ἀρχεῖα τοπικὰ ὑπάρχουν δυστυχῶς εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὰ διποῖα νὰ μᾶς διαφωτίζουν διὰ τὴν ἰστορίαν τοῦ ἀρχοντολογίου. Καὶ ἀπὸ τὴν ἰστορίαν δῆλος καὶ ἀπὸ τὴν παράδοσιν γνωστὸν εἶνε, διτὶ τόνομα Καλαμογδάρτης ἐτίμησαν ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ καὶ στοχαστικοὶ πολιτικοὶ ὀρχηγοὶ τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Μορέως, εἴτ' ἀγωνιζομένου, εἴτ' ἀναγεννηθέντος, εἴτε ὅμωνικοῦ. Ἰδιαιτέραν δὲ προσωπικότητα, ἔντονον καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν εἰς τὴν ἐποχὴν του, ἀπετέλεσεν ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτῆς δὲ Ἀντώνιος Καλαμογδάρτης.

Ο Ἀντώνιος Καλαμογδάρτης ἐγεννήθη τὸ 1810 καὶ ἥτον υἱὸς τοῦ Ἀνδρέα Καλαμογδάρτη, ἐνὸς τῶν ἵσχυροτάτων πολιτικῶν ὀρχηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, ὃ διποῖς μετὰ τοῦ Ἀναστασίου Μαυρομιχάλη, υἱοῦ τοῦ Πετρούπη, διετέλεσεν ἔγκλειστος εἰς Τριπολιτσάν, ὃς δῆμος τῶν Τούρκων, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη· εἶχε δὲ τρεῖς ἀδελφὰς δὲ Ἀντώνιος τὴν μεγάλην Ἑλληνίδα Καλλιόπην Παπαλεξοπούλου, τὴν περικαλλῆ Θεώνην Καρόλου Δρακοπούλου καὶ τὴν Μαρίαν Μπερτίνη, σύζυγον τοῦ ποτὲ προξένου τῆς Γαλλίας ἐν Πάτραις.

Ο Ἀντώνιος Καλαμογδάρτης ὑπῆρξεν εἰς ἀπὸ τοὺς ὀραιοτάτους καὶ τοὺς ἐγκυλοπαιδικωτάτους ἀνδρας τοῦ καιροῦ του αἰσθηματίας — φιλόπατρις καὶ φιλογύνης, δπως δῆλοι οἱ αἰσθηματίαι δλων τῶν ἐποχῶν — πολεμιστής καὶ ἐρωτόληπτος καὶ ποιητής συγχρόνως, ἥτο τὸ καύχημα τῆς οἰκογενείας του καὶ τὸ θαύμασμα τῶν Πατρινῶν καὶ τῶν ἔνων δλων, δσοι τὸν ἐγνώρισαν ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐν Ιταλίᾳ. Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξεν ἔκτακτον εὐφυΐαν καὶ φιλομάθειαν, δωδεκατῆ δὲ μόλις τὸν ἐστειλεν δὲ πατήρ του εἰς τὴν ἐν Ἀχαΐᾳ μονὴν Ὁμπλοῦς, δπου ἐπὶ πενταετίαν δλην ἐσπούδασε τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ἴδιας τὸν Ὅμηρον, ὑπὸ τὸν λόγιον μοναχὸν Ἀββακούμ ἐπιστρέψας δὲ κατόπιν εἰς Πάτρας ἐσπούδασε καὶ ἔμαθε τελείως τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν Ιταλικὴν.

Ἐφηβος ἀκόμη ἔζωσθη τὴν σπάθην τοῦ πολεμιστοῦ καὶ ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν εἰς τὸν Ίερὸν Ἀγῶνα, διακριθεὶς παντοῦ διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ ριψοκίνδυνον· διετέλεσε δὲ ἀξιωματικὸς εἰς τὴν φάλαγγα τοῦ Φαβιέρου, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ διποίου ἐπολέμησεν ἥρωικῶς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ακροπόλεως.



ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΛΑΜΟΓΔΑΡΤΗΣ

Αφοῦ δὲ ἀποκατεστάθη ἡ τάξις εἰς τὸ νέον βασίλειον, ἐνυμφεύθη τὴν Βασιλικήν, θυγατέρα τοῦ Σωτηρίου Λόντον καὶ ἀδελφὴν τοῦ τότε δικηγόρου Ἀνδρέου Λόντον, ἐκ τῆς δοπίας ἀπέκτησε δύο θυγατέρας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δολοφονίας τοῦ Καποδιστρίου ὁ Ἀντώνιος ενδίσκετο ἐν Ναυπλίῳ, ἐπειδὴ δὲ καὶ σάτυραν πολιτικὴν εἶχε γράψυ κατὰ τοῦ Κυβερνήτου, καὶ φίλος ἐπιστήθιος τῶν Μανδρικαλαίων ἦτο, κατηγορήθη ὡς συνωμότης καὶ συνένοχος των καὶ, συλληφθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων κατεταναίων, ἐνεκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Μπούντζι, ὅπου ἔμεινε κάθειρκτος ἐπὶ μῆνας, παθὼν δευτάτους δευματισμούς, ἔνεκα τῆς ὑγρασίας καὶ μόλις τῇ ἐπεμβάσει τοῦ γάλλου στρατηγοῦ, ἀποδειχθείσῃς τῆς ἀδωρτήτος του, κατωθόση ἡ ἀποφυλάκισις του.

Διὰ τὴν ὑπέροχον μόρφωσίν του καὶ τὴν πολιτικήν του σύνεσιν καὶ διὰ τὴν ἀληθινὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν τόλμην, ἄλλα καὶ τὴν ἀγαλματώδη ἀνδρικὴν καλλονήν του ἔξήσκει μεγάλην ἐπιρροὴν ὁ Ἀντώνιος Καλαμογδάρτης εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, κατ’ ἐπανάληψιν δ’ ἔξελέγη βουλευτής καὶ πληρεξούσιος, λαβὼν μέρος καὶ εἰς τὴν συντακτικὴν συνέλευσιν. Πρὸς αὐτὸν δὲ ἀπετάθη τὸ 1843 ὁ στρατηγὸς Καλλέργης καὶ δι’ αὐτοῦ ἀνηγγέλθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Πατρῶν τὸ Σύνταγμα, τοῦ ὅποιου τὸ κείμενον ἀνέγνωσεν ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας χιλιάδων λαοῦ, ἀνελθὼν ἐπὶ τῆς βρύσεως τῆς πλατείας Καλαμογδάρτη· δὲ ἐνθουσιασμὸς τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ στρατοῦ τότε ἐφθασεν εἰς τὸ καταδρυφον, ἐπὶ ἐβδομάδας δὲ κατόπιν ἔφαλλαν τοὺς αὐτοσχεδίους αὐτοὺς στίχους, τοὺς ὅποιους ἀκόμη ἐνθυμοῦνται οἱ γεροντότεροι Πατρῖνοι:

Ζήτω Ἀντωνάκη Καλαμογδάρτη,
Καὶ σὺ Τσερτίδη καὶ οἱ λοιποί,
Τὸ δονομά σας στὴν Ιστορία
Μὲ χρυσά γράμματα θά γραφη.

“Ἄλλος ἐν ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτατα ἐπεισόδια τοῦ βίου τοῦ Ἀντωνίου Καλαμογδάρτη εἶνε ἡ γνωριμία του μὲ τὸν Φουάτ πασσᾶν, τὸν ἰδρυτὴν τοῦ Νεοτουρκικοῦ κόμματος.

Ο Καλαμογδάρτης εἶχε λάβη μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Πέτα κατὰ τὸ 1854 ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Πατρινῶν καὶ ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Τζαβέλλα. Πολιορκηθεὶς δὲ ὑπὸ τάγματος τουρκικοῦ ὀλοκλήρου καὶ εὑρεθεὶς μόνος, μετὰ τοῦ πιστοῦ του Ἰταλοῦ ὑπηρέτου Ἀντωνίου, ἐπεικυλώθη καὶ συνελήφθη ἀλγμάτως·

ἐπειδὴ δὲ ὑπέρεφεν ἀπὸ δευματισμούς καὶ δὲν ἀντεῖχεν εἰς πορείαν, ἐζητήθη ἵππος, διὰ νὰ ἴππευσῃ, μὴ εὑρεθέντος δὲ τοιούτου, ὑπεχρέωσαν οἱ τοῦρκοι ἀξιωματικοὶ ἔνα “Ἀραβα νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑποζύγιον” ἐνῷ δὲ οὗτος τὸν μετέφερεν εἰς τὴν σκηνήν τοῦ στρατηγοῦ Φουάτ, ἀπέχουσαν μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τὴν θέσιν τῆς

αἰχμαλωσίας, διμιος Ἀλβανῶν ἀπέτεινεν ἐλληνιστὶ ὑβριστικάς φράσεις πρὸς τὸν αἰχμάλωτον.

— Αὐτό, ποὺ κάμνετε, τοὺς εἶπεν ὁ Καλαμογδάρτης, δὲν εἶνε ἀνδρικόν, νὰ ὑβρίζετε ἔνα αἰχμάλωτον. Δόσατέ μου τὰ δπλα μου καὶ τότε θύρισατέ με...

Μετ’ ὀλίγον τὸν ὠδήγησαν ἐνώπιον τοῦ Φουάτ πασσᾶ εἰς τὴν σκηνήν του, ὅπου παρίστατο καὶ ὁ γραμματεὺς καὶ διερμηνεὺς του Ἀδοσίδης ἐφένδης, δὲν ἀπέστησε διερμηνεύοντος τοῦ Ἀδοσίδου, τοῦ ἀπέτεινεν διαφόρους ἐρωτήσεις· ἀπαντῶν δὲ εἰς τὸν Ἀδοσίδην ὁ Καλαμογδάρτης παρενέβαλλεν εἰς τὰ λόγια του — κατὰ τὴν συνήθειαν, τὴν δοπίαν εἶχε καὶ διμιῶν καὶ γράφων — γαλλικάς καὶ ιταλικάς φράσεις. Τούτο ἔκαμεν ἐντύπωσιν καὶ ἐκπληξιν εἰς τὸν γαλλομαθῆ Φουάτ, δὲν δοπίος ἦρχισε συνομιλῶν ἀπ’ εὐθείας μὲ τὸν αἰχμάλωτόν του γαλλιστί· καὶ δσον ἔξηκολούθει ἡ συνομιλία, τόσον περισσότερον ἐγοητεύετο μὲ τὰς γνώσεις, τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐφυΐαν του· καὶ τόσον εὐμενῶς διετέθη δὲ βαθύνους Ὁθωμανός, ὡστε καθ’ ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Καλαμογδάρτη, σαράντα ἡμέρας, τὸν εἶχεν διμοτράπεξόν του καὶ τοῦ ἔκαμνεν ἀπείρους περιποίησεις. Καὶ ὅταν λυτρωθεὶς ἀνεχώρει, δὲ οὐατηστήρας, τὸν θάρρον τοῦ οὐρανοῦ μας κάποιες, τῆς ψυχῆς ἀπάτη, Τοῦ οὐρανοῦ μας κάποιες, τῆς γῆς μας διαβάτη... “Αν ποτε τὸν κονιορτὸν τῆς γῆς μακράν τινάξῃς, Καί, τὸν ἀγγέλων ἀδελφή, στοὺς οὐρανοὺς πετάξῃς, Θυμήσου πᾶς μὲ ἀγάπησες, τί μ’ ἔταξες θυμήσου, Συνοδοιπόρον δέξαι με καὶ πάρε με μαζῆ σου...”

“Ισχυροτάτην δὲ ἐντύπωσιν εἶχε κάμη τότε τὸ ἐλεγεῖον, τὸ δοπίον ἀπήγγειλεν εἰς τὴν κηδείαν τῆς Βικτωρίας, πρώτης συζύγου τοῦ Βενιζέλου Ρούφου καὶ ἀδελφῆς τοῦ αὐθέντον καὶ στρατηγοῦ τῆς Ἡλείας Χρυσάνθου Σισίνη, δὲ δοπίος εἰδοποιηθεὶς ἔκει, ὅτι ἡ ἀδελφή του ἐκινδύνευεν, ἐσπευσεν εἰς Πάτρας ἐφιπτος ἐπὶ τὸν καλλιτέρον του ἵππον, ὃσὰν ἄλλος ἥρως μεσαιωνικοῦ θρύλου, μὲ τοιαύτην ταχύτητα, ὡστε τὸ εὐγενὲς ζῆρον ἔπεσεν κεραυνόπληκτον πρὸ τῆς ἐξωθύ-

“Ολίγους μῆνας μετὰ τὴν εἰς Πάτρας ἐπιστροφήν του, ἐπειδὴ οἱ δευματικοὶ πόνοι τῶν ποδῶν του ἐπετάθησαν, ἀνεχώρησεν οἰκογενειακῶς εἰς Ἰταλίαν πρὸς θεραπείαν, διορισθεὶς δὲ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Λιβύδοντα καὶ κατόπιν ἐν Φλωρεντίᾳ, διέμεινεν εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ἐπὶ ἔτος ἐν δλω περίπου. Ἡ ὁραία του κατατομή, τὸ λιγύρον του ἀνάστημα καὶ ἡ πολυτελεστάτη ἐλληνική ἐνδυμασία του καὶ δὲ βαρύτιμος κόκκινος ντυλαμᾶς του, ἡ χάρις του καὶ ἡ πολυμάθειά του καὶ ἡ τελεία γνώσις τῆς Ιταλικῆς, ἡσαν τόσα ἐλκυστήρια ίσχυρά, τὰ δοπία τὸν ἔκαμναν ταχέως δημοφιλέστατον εἰς καθεμίαν ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτάς ἦτο παντοῦ γνωστὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Il bello Greco» καὶ, θαυμαστῆς τοῦ ὡραίου φύλου καὶ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέλης, ὅπως ἦτο, ἐπροκάλει τὸν ἐνθουσιασμόν, ὃπου διήρχετο καὶ ἀπέτελει θήραμα τῶν ζωγράφων, οἱ δοπίοι εἴειπάρονταν αὐτὸν ὡς πρότυπον εἰς τὰ ἐργαστήρια των.

“Αλλὰ νοσταλγήσας τὸ πάτριον χῶμα, ἀπελπισθεὶς δὲ καὶ περὶ τῆς θεραπείας τῶν δευματισμῶν του, παρητήθη τῆς προξενικῆς θέσεως καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Πάτρας.

“Ο Ἀντώνιος Καλαμογδάρτης, ποτισμένος ἀπὸ τὸ διομαντικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, παρα-

κολουθῶν δὲ τὴν τότε γαλλικὴν καὶ ιταλικὴν ποίησιν, ἔγραψε πολλὰ ποιήματα εἰς ἀπλῆν καθαρεύουσαν γλῶσσαν, εὐρυθμία καὶ εὐφάνταστα, ἀποπνέοντα δύμας βαφεῖαν διομαντικότητα.

“Ιδοὺ ἀπόστασια ἐνὸς ἐκ τῶν ποιημάτων του, ὃς δεῖγμα τῆς ποιητικῆς του ίδιοφυΐας:

...Ω ! νὰ μποροῦσα σύσσωμος τὴν σφαιράν μας
[ν’ αφήσω]

Κ’ εἰς τὸν ὑπερουδάνιον κόσμον νὰ μετοικήσω!
Τσως ἔκει θὰ ἔβλεπα ὅ τι ἐδῶ δὲν είδα,
Καὶ ἔρωτα παντοτεινὸν καὶ πίστιν καὶ ἐπίδια,
Καὶ τὸ ιδανικὸν καλόν, ποῦ δύσμος δὲν γνωρίζει,
Καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐπιθυμεῖ ματαίως καὶ ἐλπίζει.
Ἐδῶ τὸ πᾶν μαραίνεται, ἐδῶ τὸ πᾶν διαβαίνει,
Ο πόνος μόνος διαρκεῖ, ἡ θλῖψις μόνη μένει.
Η θλῖψις δὲν μοῦ ἔλειψε καὶ νύκτα καὶ ἡμέρα,
Τὸν πόνον τὸν ἀνέπνευσα μαζῆ μὲ τὸν ἀέρα.

Ποτὲ δὲ βίος τῶν θυγατῶν δὲν ἥρεσε σ’ ἐμένα:
Εἰς τὴν πνοήν μου τάνθη τοῦ τὰ είδα μαραμένα...

...Ω σύ, τὸν βίον ὄνειρον καὶ τῆς ψυχῆς ἀπάτη,
Τοῦ οὐρανοῦ μας κάποιες, τῆς γῆς μας διαβάτη...

“Αν ποτε τὸν κονιορτὸν τῆς γῆς μακράν τινάξῃς,
Καί, τὸν ἀγγέλων ἀδελφή, στοὺς οὐρανοὺς πετάξῃς,
Θυμήσου πᾶς μὲ ἀγάπησες, τί μ’ ἔταξες θυμήσου,
Συνοδοιπόρον δέξαι με καὶ πάρε με μαζῆ σου...”

ρας τοῦ οἴκου τῆς ἐπιθανατίου. Τὸ τραγικὸν αὐτὸν ἐπεισόδιον ἀνέφερεν εἰς τὸ ἔλεγεῖον του ὁ Καλαμογδάρτης καὶ ἀπέσπασε μὲ τοὺς στίχους του τὰ δάκρυα καὶ τοὺς κοπετούς τῶν ἀκολουθούντων τὸ λείψανον.

Πλὴν τούτων πολλὰ ποιήματα γάλλων καὶ ιταλῶν ποιητῶν εἶχε μεταφράσει ἐμπειρῶς, μεταξὺ τῶν δοπίων καὶ τοὺς Ποιητικοὺς Στοχασμοὺς τοῦ Λαμαρτίνου, εἰς στίχους δὲ γαλλικοὺς διόλκηρον τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντη.

“Ο στίχος τοῦ Πετρόχου, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους του ποιητάς:

Mai questa mortal vita à me non piaque,

ὑπῆρξε τὸ ἔμβλημα τῆς ἐσωτεροικῆς του ζωῆς, τῆς μόνης ἀληθινῆς ζωῆς του τὸν στίχον αὐτὸν ἔγραψεν ίδιοχείρως κατώθεν τῆς εἰκόνος του, τὴν δοπίαν δὲ ἐλαιογραφίας ἐπὶ μεμβράνης ἐφιλοτέχνησεν ὁ Ἀγγλος Φίλιππος Γκρήν, εἰκονίσας αὐτὸν εἰς τὴν ἀνθησην τῆς νεότητος καὶ τῆς καλλονῆς του, εἰς ἡλικιαν 25 ἑτῶν τῆς εἰκόνος δ’ αὐτῆς ἀντίγραφον δημοσιεύεται ἐνταῦθα.

Καὶ οἱ στίχοι αὐτοὶ οἱ πένθιμοι ἡσαν ὀδυσσεῖ προμήνυμα θιλβερὸν τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Καλαμογδάρτη, διότι πλανῶν τὸν λογισμὸν του εἰς κάποιαν διομαντικὴν ἀπογοήτευσιν, βασανιζόμενος δὲ ἔξ αλλον καὶ ἀπὸ τοὺς δευματικοὺς πόνους τῶν κάπων κάρων, ἐτερμάτισε διὰ τῆς ίδιας του χειρός τὴν ζωήν του τὸ 1856, εἰς ἡλικίαν δηλαδὴ 46 ἑτῶν.

Καὶ οὐτωπῶς ἔξειλε της φυσιογνωμίας ίδιότυπος καὶ ἐξαιρετική, ἡ δοπία ἀφήκεν ίσχυρὰ σημεῖα τῆς διαβάσεως της εἰς διόλκηρον ἐποχὴν τοῦ βίου τῆς ἀναγεννηθείσης Πατρίδος.

ΣΠ. I. ΘΕΟΛΩΡΟΠΟΥΛΟΣ



ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Ο Μπετόβεν υπήρξε μία από τάς ευγενεστέρας φυσιογνωμίας της άνθρωπότητος και συγχρόνως από τάς πλέον δυστυχείς. Νέος είχε πολλάς τάσεις πρός την κομφότητα και πολλάκις έθεαντη είς τὸ Πράτερ τῆς Βιέννης νὰ παῖξῃ μπιλιάρδο ντυμένος μὲ σεμνήν εύπορειαν. Βραδύτερον δύναται της ζωῆς, ή πτωχεία καὶ ή ἐργασία τὸν ἔκαμαν νὰ λησμονήσῃ δύλας αὐτὸς τάς ἀθώας κοσμικὰς ἀπασχολήσεις καὶ νὰ ἔξερχεται εἰς τοὺς δρόμους ἀσκεπῆς καὶ ἀξύριστος. Ὅστε τὰ παιδιά νὰ τὸν φωνάζουν «Ρομπινσῶνα» καὶ οἱ σοβαροὶ ἀνθρώποι νὰ τὸν περιφρονοῦν ἐκλαμβάνοντες αὐτὸν ὡς τρελλόν.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βόννην στὰς 16 Δεκεμβρίου 1770 ἀπὸ πατέρα ἀλκοολικὸν καὶ μητέρα πάσχουσαν ἀπὸ φυματίωσιν. Καὶ ή λεπτομέρεια αὐτῇ εἶνε ἀναγκαιοτάτη, διότι ἐπεξηγεῖ τὴν ἀσθένειαν τῆς κωφότητος ἀπὸ τὴν ὁποίαν προσεβλήθη ὁ μεγάλος συνθέτης εἰς ἥλικιαν εἰκοσιέξ ἑτῶν.

Ὀταν ἦτο μικρὸς ἀκόμη, ὁ πατέρας του ἥθελησε νὰ ἔκμεταλλευθῇ τὴν ἰδιοφυΐαν του. Εἰς ἥλικιαν τεσσάρων ἑτῶν τὸν ἔξερθετεν ὡς ἔνα μικρὸν τέρας. Ἐπειτα τὸν ἔκαθιζεν εἰς τὸ ἄρμόνιον καὶ ἐπαίζεν ἔως δύο ματώσουν τὰ δαχτυλάκια του. Ἐνδεκαετής ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ὁρχήστραν τοῦ θεάτρου καὶ δεκαεπτὰ ἑτῶν ἦτο ὁ ἀρχιγός τῆς ὀλογενείας του μὲ τὴν εὐθύνην τῆς ἀνατροφῆς τῶν δύο μικρῶν ἀδελφῶν του.

Αἱ ἀπαρχαὶ του δὲν ἴσταν εὐχάριστοι ὡς βλέπετε. Τὸν ἔξωγόνησαν δύμως δλίγον αἱ πρῶται δειλαὶ ἐπιτυχίαι του, αἱ δύοια δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ. Τὸ 1796, εἰκοσιεξ ἑτῶν, προσεβλήθη ἀπὸ κωφότητα τόσον, ὥστε διὰ νὰ εἰμπορῇ νὰ συνθέτῃ, ἐχρησιμοποιοῦσε μίαν ξυλίνην μπακέταν τῆς ὁποίας τὸ ἔνα ἀκρον ἐτοποθετοῦσε μέσα εἰς τὸ πιάνο καὶ τὸ δλίο τὸ κρατοῦσε μὲ τὰ δόντια του. Γοιουτοτόπως κατώθισεν νὲ ἀκούγη δλίγον. Οἱ ίδιοι γράφει εἰς κάπτοιν τοὺς διὰ τὸ ἀτύχημά του:

«Καλέ μου καὶ ἀγαπητέ μου Ἀμάντα, ὁ Μπετόβεν σου εἴνε πολὺ δυστυχές. Μάθε ὅτι τὸ εὐγενέστερον μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου, ή ἀκοή μου, ἔπαθε πολὺ. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν δύο μημεδα μαζί, ἥσθανόμιουν τὰ πρῶτα συμπτώματα ἀλλὰ δὲν ἔλεγα εἰς κανένα τίποτε. Ἐκτοτε ἡ κατάστασίς μου ἐχειροτέρευσε. Ἀραγε θὰ θεραπευθῶ; Φυσικὰ ἐλπίζω, ἀλλ’ ὅχι καὶ πολύ, διότι τοιούτου εἰδους ἀσθένεια εἴνε ἀθεράπευτοι. Καὶ τώρα πρέπει νὰ ζήσω μακρὰν ἀπὸ κάθε τι ποὺ ἀγαπῶ, βυθισμένος εἰς τὴν θλῖψιν, μέσα στὸν κόσμον τὸν τόσον ἀθλιον καὶ ἐγωΐστην. Ἐν τούτοις θὰ

ὑποταχθῶ εἰς τὴν εἵμαδομένην μου, μολονότι θὰ προσπαθήσω νὰ τεθῶ ὑπεράνω δλῶν αὐτῶν τῶν ἀτυχημάτων. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ κατορθώσω;»

Εἰς ἄλλην του ἐπιστολὴν πάλιν πρός τὸν ἕδιον γράφει:

«Εἰς τὸ θέατρον διὰ νὲ ἀντιλαμβάνωμαι τὸν ἥθος ποιὸν πρόπει νὰ τοποθετοῦμαι πλησίον τῆς ὁρχήστρας. Τοὺς ὑψηλοὺς ἥχους τῶν ὁργάνων καὶ τῶν φωνῶν δὲν τοὺς ἀκούων ἀν καθῆσα λιγάκι μακρύτερα. Ὅταν μοῦ διμιοῦν σιγά, μόλις ἀκούων καὶ πάλιν μοῦ εἶναι ἀνυπόφορον δταν μοῦ φωνᾶζουν δυνατά. Ἀλλοίμονον, πολὺ συχνὰ καταρῶμαι τὴν τύχην μου. Ἐν τούτοις δ. Πλούταρχος μοῦ διδάσκει τὴν ὑπομονήν. Θὰ κάμω δ, τι εἰμπορῷ διὰ νὲ ἀντιμετωπίσω τὴν τύχην μου ἀλλ’ ὑπάρχουν στιγμαὶ δπου εἶμαι τὸ δυστυχέστερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Ὅπομονή! Τί θλιβερὸν καταφύγιον! Καὶ δύμως εἶναι τὸ μόνον ποὺ μοῦ μένει.

Υπὸ τὴν ἐπίρρειαν δλῶν αὐτῶν τῶν ὑλίφεων, καὶ δλῶν αὐτῶν τῶν σωματικῶν καὶ ἥθων πόνων, ὁ Μπετόβεν ἔγραψε τὴν «Παθητικὴν Σονάταν» ποὺ δὲν γνωρίζει κανεὶς τί νὰ πρωτοθαυμάσῃ εἰς αὐτήν, τὸ καλλος τῆς ἀρμονίας η τὸν συνθέτην δστις ὕστερα ἀπὸ μίαν τοιαύτην δοκιμασίαν ἥδυνθη νὰ τραγουδήσῃ τὴν καράν μὲ τὴν κοχλάζουσαν ἐκείνην νεότητα μερικῶν ἐκ τῶν ἔργων του.

Ἐνας τέτοιος ἀνθρώπος φυσικὰ δὲν εἰμποροῦσε νὰ μένῃ ἀμέτοχος τῶν συμβάντων ποὺ ἐτάρασσαν τότε τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις καὶ οἱ ναπολεόντιοι πόλεμοι εἴλκουν τὴν ψυχήν του καὶ τὸ πνεῦμα του. Ὁ Μπετόβεν ἥτο δημοκράτης καὶ δλοι γνωρίζομεν ὅτι ἡ «Ἡρωϊκὴ Συμφωνία» ἐγράφη διὰ τὸν Βοναπάρτην. Τὸ πρῶτον χειρόγραφον μάλιστα φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Βοναπάρτης». Ἄλλ’ ὅταν δ. Μπετόβεν ἔμαθεν ὅτι δ. Ναπολέων ἔγινε αὐτοκράτωρ, τόσον ὀργίσθη ὥστε λέγουν ὅτι ἀνέκραξε: «Ἀλλοίμονον, καὶ αὐτὸς δὲν ἦτον παρὰ ἔνας κοινὸς ἀνθρώπος» καὶ ἐσχισε τὴν ἀφιέρωσιν γράψας ἐπ’ αὐτῆς: «Ἡρωϊκὴ Συμφωνία... εἰς ἀνάμνησιν ἐνδὲ μεγάλου ἀνθρώπου».

Ῥωμαῖος ἐπαναστάτης, ἐπηρεάσμένος ἀπὸ τὸν Χαιρωνέα φιλόσοφον, γράφει δ. Ρολάν, δινειροποιοῦσε μίαν ἥρωϊκὴν δημοκρατίαν ἰδρυμένην ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα, τὸν θεὸν τῆς Νίκης. Ἡ «Ἡρωϊκὴ τοῦ Συμφωνία» εἴνε ἐπαναστατική. Ἐγκλείει δλόκληρον τὴν ψυχὴν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῶν μεγάλων γεγονότων, τὴν ἐντύπωσιν ποὺ ἀφήνουν εἰς τὰς ὑπερόχους μοιήρεις ψυχὰς ποὺ ἡ ἐπαφὴ τῆς πραγματικότητος δὲν τὰς ἐπηρεάζει. Καὶ εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μπετόβεν



Ο Μπετόβεν παιδι

ἀντανακλῶνται δυνατὰ χρωματισμέναι αἱ ἀνταύγειαι τῶν ἐπικῶν αὐτῶν πολέμων, ποὺ ἔχουν ἀφῆση βαθύτατα τὰ ἔχνη των εἰς δλα τα ἔργα του τὰ δποῖα συνέθεσεν εἰς αὐτὴν τὴν περίοδον.

Ἐν τούτοις διάγος αὐτὸς δὲν ἔγεινε. Διατί; Κανεὶς δὲν τὸ γνωρίζει μολονότι εἰεύδομεν ὅτι δ. Μπετόβεν ἀγάπησε μέχρι τῆς τελευταίας του πνοῆς τὴν Θηρεσίαν καὶ αὐτὴ ἐπίσης ἀπέθανε μὲ τὸ δόνομα τοῦ Μπετόβεν εἰς τὰ χείλη.

Εἰς τὰ 1810 δ. Μπετόβεν ἐπαναπάτει εἰς τὴν μόνωσίν του. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν χρονολογεῖται καὶ τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον ποὺ ἀποδεικνύει ὅτι δ. Χαρακτήρος ἡτο εἰς τὸ ὑψος τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ μουσικοῦ. Εἶνε μία ἐπιστολὴ τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τὴν δποίαν ἀποσπάμεν γραμμάτιν τινας σχετικάς μὲ τὸ μάθημα τῆς ἀνεξαρτησίας ποὺ ἔδωκεν εἰς τὸν μέγαν Γερμανὸν ποιητὴν Γκαϊτε.

«Οι Βασιλεῖς καὶ οἱ πρόγκιπες εἰμποροῦν νὰ κάμουν καθηγητάς καὶ μυστικοσυμβούλους. Εἰμποροῦν νὰ τοὺς γεμίσουν ἀπὸ τίτλους καὶ παράσημα. Οχι δύμως νὰ τοὺς κάμουν καὶ μεγάλους ἄνδρας. Καὶ ὅταν δύο ἄνδρες ὅπως ἔγω καὶ δ. Γκαϊτε εἰμεθα ἐνώπιον των, αὐτοὶ διφεύλουν νὰ αἰσθανθοῦν τὸ μεγαλεῖον μας. Χθὲς τὴν ὥραν ποὺ ἔγω καὶ δ. Γκαϊτε περιπατούσαμεν, εἰδάμεν μακράν τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν. Ο Γκαϊτε ἀμέσως ἀφῆσε τὸ χέρι μου καὶ ἐσπευσε νὰ τοποθετηθῇ καταλλήλως διὰ νὰ τοὺς χαιρετήσῃ. Δὲν κατώρθωσα νὰ τὸν παρασύρω. Τότε ἔχωσα τὸ κεφάλι μου μέσα εἰς τὸ καπέλο μου καὶ ἐκούμπωσα τὴν ρεντικά μου καὶ ἀνακατωθηκα μὲ τὸ πλήθος. Πρόγκηπες καὶ ἀλικοὶ



ΛΑΙΖ

κίνησιν διότι ἔτσι ἔκαμνε πάντοτε. Ἐπειτα ἐδόνησε μερικὰς συγχροδίας εἰς τὶς χαμηλές νότες καὶ ὕστερα βραδέως, μὲ κάποιαν μυστηριώδη μεγαλοπρέπειαν ἐπαίξεν ἔνα τραγούδι τοῦ Σεβαστιανοῦ Μπάχ:

«Ἄν θελῃς νὰ μοῦ δώσῃς τὴν καρδιά σου
Πρέπει νὰ μοῦ τὴν δώσῃς μυστικά,
Τὴν σκέψη μας κανεὶς νὰ μὴ μαντέψῃ
Τὰ λόγια μας τὰ πειδο πονετικά.

«Ἡ μητέρα μου καὶ δ. ἐφημέριος ἐκοιμῶντο. Ὁ ἀδελφός μου ἐκύπταξε μὲ σοβαρότητα τοῦ πολεμού, κέγω ποὺ τὸ τραγούδι του καὶ τὸ βλέμμα του μιλοῦσαν εἰς τὴν ψυχήν μου, ἔνοιωσα τότε δλην τὴν γλυκύτητα τῆς ζωῆς. Τὴν ἐπανόριον τὸ πρωὶ συνηντήθημεν εἰς τὸ πάρκον. Μόλις μὲ εἶδε μοῦ λέγει: «Ἐγραψα μία ὅπερα, τῆς δποίας τὸ πρωτεύον πρόσωπον εἴνε μέσα μου, εἴνε ἐμπρός μου, παντοῦ δπου πηγαίνω καὶ δπου στέκομαι. Ποτέ μοὺ δὲν ἔφθασα εἰς παρόμοιον ψώφο. Τὸ πᾶν εἴνε φῶς γιὰ μένα πλέον, ἔγνωτης καὶ διαύγεια. Μέχρι σήμερον ἔμοιαζα μὲ τὸ μυθολογικὸν ἐκείνον ἔξωτικὸ παιδί ποὺ συνάζει τὰ χαλίκια καὶ δὲν βλέπει τὸ ἔξαισιον ἀνθος ποὺ εἰς τὸν δρόμον του ἀπέργωνται τὴν ἀνοικέτιν τοῦ καὶ τὴν εὐθωδία του».

Ο Μπετόβεν καὶ ή μνηστή του, τὴν δποίαν δὲν ἐνυμφεύσθη ποτὲ

τότε παρετάχθησαν. Ο δούξ Ροδόλφος μοῦ ἔβγαλε τὸ καπέλο καὶ ἡ αὐτοκρατόρισσα πρώτη μὲ ἔχαιρέτησε. Οἱ μεγάλοι μὲ γνωρίζουν. Κατόπιν διεσκέδαζα βλέπων τὸν ἥγεμόνας καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν νὰ διέρχωνται ἔμπροσθεν τοῦ Γκαῖτε ὅστις εἰς τὸ ἀκρον τοῦ δρόμου, ὑποκλινόμενος ἐστέκετο μὲ τὸ καπέλο ἢ τὸ χέρι. Ὅταν ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδεία παρῆλθε τὸν ἔψαλα καλά».

Αἱ ἀνεξάρτητοι αὐταὶ τάσεις τοῦ ἔθεωρήθησαν ὡς ἀγροικαὶ. Ὁμως παρ’ ὅλα αὐτὰ ἡ δόξα τοῦ Μπετόβεν δῆλη. Τὸ 1814 εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης τὸν ἀνεκήρυξαν ὡς πανεύρωπαϊκὴν δόξαν. Ἐπειτα ἥλθαν οἱ δύσκολες ἡμέρες. Τρεῖς πλούσιοι μεγιστᾶνες ἀνέλαβον νὰ τοῦ δίδουν τέσσαρες χιλιάδες φιορίνια ἐτησίως μὲ τὸν δρόμον δικαστικῆς ἡγκαταλείψη τῆς Βιέννης. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν ἐκράτησαν τὴν ὑπόσχεσίν των.

Ἐξ ἄλλου ἡ κωφότης του ἔγινε τελεία πλέον. Τὸ 1822 ζητεῖ νὰ διευθύνῃ τὰς γενικὰς δοκιμὰς τοῦ *Fidelio*, ἀλλὰ μὴ ἀκούων καθόλου τὸ τί γίνεται εἰς τὴν σκηνὴν, φέρει γενικὴν ἀναστάτωσιν μεταξὺ ὀρχήστρας καὶ ἀοιδῶν. Δύο ἔτη βραδύτερον τὴν γηναὶ τοῦ 1824 διευθύνων δὲν ἴδιος τὴν συναυλίαν δὲν ἤκουεν ἀπολύτως τίποτε ἀπὸ δλον τὸν θόρυβον ποὺ ἐγίνετο τριγύρω του καὶ τὰς ἀνευφημίας τοῦ πλήθους. Τότε μία τῶν ἡθοποιῶν τὸν ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀκροατῶν, ποὺ δρόμοι σείοντες τὰ καπέλα των τὸν ἐχειροκρότουν μανιωδῶς.

Κατάχρεως καὶ ἐνοχλούμενος ἀπὸ δίκαιας καὶ οἰκογενειακὰς στενοχωρίας, στερούμενος χρημάτων καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἔξικονομήσῃ τὰς ἀνάγκας του, εἶχε τὴν ἀτυχίαν, μέσα εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς θλύψεις ν’ ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀνεψιόν του

Κάρολον μανιωδῶς. Ἄλλα τὴν πατρικὴν αὐτὴν μέριμναν τοῦ Μπετόβεν δὲν ἔξετίμησε ὁ ἀνεψιός του καὶ τοῦ ἐφάνη πολὺ ἀγνώμων. Ἡ μόνη του ψυχικὴ χαρὰ εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο ὁ θρίαμβος τῆς «Ἐνάτης Συμφωνίας» ποὺ ἐπαιχθῇ ἐνώπιον ἐνὸς τόσον ἐνθουσιώδους κοινοῦ ὃστε ὁ Μπετόβεν ἐλιποθύμησεν ἀπὸ συγκίνησιν.

Μετὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἡ ἀδάμαστος ψυχή του ὑπετάχθη εἰς τὸν πόνον. Ὁλίγον κατ’ ὅλιγον ἡ ζωὴ του ἥρισε νὰ φθίνῃ. Προσεβλήθη ἀπὸ χρυσῆν κατ’ ἀρχάς, καὶ κατόπιν, εἰς ἔνα του ταξεῖδι ποὺ ἔκαμεν εἰς τὴν Βιέννην διὰ τὸν ἀνεψιόν του, ἀπὸ πλευρίτιδα. Ἐπιστρέψας ἐστείλε τὸν περίφημον αὐτὸν ἀνεψιόν του νὰ καλέσῃ τὸν ἱατρόν. Ὁ Κάρολος τὸ ἐλησμόντε καὶ ὅταν τὴν ἐπιοῦσαν ἥλθεν δὲν ἴατρός, ἦτο ἀργὰ πλέον διότι ἐκτὸς τῆς πνευμονικῆς συμφορήσεως εἶχε προσβληθῆ καὶ ἀπὸ κήρωσιν τοῦ ἥπατος, καὶ κατεκλίθη διὰ νὰ μὴ ἐγερθῆ πλέον ἀπὸ τὴν ἀθλίαν κλίνην δπου τὸν κατέτρωγαν ἐκτὸς τῶν πόνων του καὶ οἱ κορέοι.

Εἰς τὸ σπίτι του κατὰ τὰς κρισμούς αὐτὰς στιγμὰς τῆς ἀσθενείας του δὲν ὑπῆρχεν οὔτε μονόλεπτον διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ φάρμακα καὶ τὴν τροφήν του. Τότε ἡ φιλαρμονικὴ ἐταιρία τοῦ Λονδίνου τοῦ προκατέβαλε δυόμισυ χιλιάδας φράγκα ποὺ ἀνεκούφισαν κάπως τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Μετὰ τρεῖς ἐγχειρίσεις ἔξεπνευσεν ἔνα βροχερὸ βράδυ ποὺ ἔξω ἐμαίνετο ἡ θύελλα καὶ αἱ ἀστραπαὶ αὐλάκωναν τὸν αἰθέρα. Ἐνας ἔνος τοῦ ἐκλειστε τὰ μάτια, καὶ ἔτσι ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν πενήντα καὶ ἔπιτα ἐτῶν ἐκείνος τὸν δρόμον ὅδοιηντα χρόνια βραδύτερον οἱ ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης ἀνακηρύσσουν ὡς μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας δόξας τῆς ἀνθρωπότητος.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ



Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Κάτω τὸ φῶς καὶ ζήτω ἡ ζάχαρη... ὑπὸ Φρ. Ἀριστέως

*Εφημερίς «Ἀθήναις»

τῶν Βαυαρῶν στρατιωτῶν. Αἱ τότε στρατιωτικαὶ ὀρχαὶ ἦθελον νὰ μείνῃ ἡ Ἀκρόπολις ὡς φρούριον, καὶ τότε φυσικὰ ἔχαντο διὰ τὴν ἐπιστήμην.

¹ Ἀλλος κίνδυνος μέγας ἦτο ἡ ίδεα νὰ κτισθῇ τὸ
ἀνάκτορον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Καὶ τοῦτον τὸν κίνδυ-
νον κατώρθωσε ν' ἀποσοβῆση.

Ἐν φ χρόνῳ δ' ἔξετέλει τὰ ὑπῆρχεσιακὰ αὐτοῦ ἔργα περιηρχότο τὴν Ἑλλάδα, καὶ καρπὸν τῶν περιηγήσεων τούτων ἔξεδωκεν ἔργα ἔσχα διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐρεύνης καὶ τὴν τελειότητα τῆς περιγραφῆς, τὰ διάφορα Ταξιδιά του.

Προσφύνεστα δ καὶ Καββαδίας ἀπεκάλεσε τοὺς χρόνους τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπιστημονικῆς καὶ ὑπηρεσιακῆς δράσεως τοῦ Ἀρχομένους χρόνους. Ἡσαν οἱ χρόνοι, καθὼν σύν τι Ἐλλάς, μόλις ἔξελθοντα ἐν τῆς δουλείας ἥρξατο ἀπολαμψάνοντα τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμού.

Τὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας δ' ἀποχώρησιν τοῦ Ρόδου ἐπηκολούθησεν ἐν 'Ἐλλάδι σκότος ἐπιστημονικόν, τὸ διόποιν προσφεύστατα πάλιν ἀπεκάλεσεν ὁ κ. Καββαδίας ἀρχαιολογικὸν μεσσαῶν. Τὸν μεσσαῖον τούτον διέλυσαν ἄνδρες ἐπιστήμονες ἐγχωρίοι, οἱ δύοποι διάδημοι οὐ τὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. 'Ἐν μέσῳ τοῦ ὑπηρεσιακοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ τούτου σκότους, εἰπεν ὁ κ. Καββαδίας, ἔκυοφρογήθη εὐθαλές τέκνον, ή 'Ἐλληνικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, ήτις διουκηθεῖσα ὑπὸ λογίον τοῦ καὶ ἐπιστημόνων ἐγχωρίων ἀνδρῶν ἐγένετο ἡ ἑστία τῆς ὀργαιολογικῆς ἀναγνωρίσεως.'

Διά της ἐλεύθερίας δὲ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἡ ὑποίᾳ ἀνεγνωρίσθη εἰς πάντας, προήχθησαν ἔξοχως αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι. «Υπὸ τῷ κράτος τοιαύτης ἐπιστημονικῆς ίσοπολιτείας, λέγει πάλιν ὁ κ. Καββαδίας, αιγαλήνῃ ἔξαρσις τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐγένετο εἰν Ἐλλάδι. Ἀνασκαφαὶ ἔξετελέσθησαν πανταχοῦ τῆς ϕώτων, ενόρχιματα πολλά, πρωτοφανῆ καὶ ἐπιτλητικά ἤνθησαν εἰς φῶς, ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὴν περιωτὴν καὶ ἡ Ἐλλὰς ἐγένετο αὐτὸν τοῦτο μῆτηρ τῆς ἀρχαιολογίας».

Περατώνει δέ τὸν ἐν πᾶσιν τὰ μάλιστα εὔστοχον δόγον αὐτῷ δ. κ. Καρββαδίας διὰ τῶν ἔξης ὥραιών δόγων: »Ἄν ποτε ἐγένεσθι ἐν Ἑλλάδι πικρίας δ. Ῥός, αραμανθεῖται σῆμερον βλέποντα ἐκ του τάφου του, οἵα μη ἀπονέμεται αὐτῷ ὑψή λιμνῶν, ἀγάλλεται μανθάνων τι ἐν Ἑλλάδι δὲν ὑπάρχει πλέον χωρισμὸς πατρίδων τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ, ὅτι τὰ πολιτισμένα, ἔθνη συνελθόντα ἐν τῇ χώρᾳ ταῦτη ἀτετέλεσαν ὑπὸ την γίγιδα τῆς Παλλαδίου μίαν μόνην πατρίδα μεγάλην, ἣν πατρίδα τῆς ἐπιστήμης».

•A8.

Κρητική ὀρχαιολογία—^εΗ λάσπαξ τῆς Αγίας Τοιάδος

Η περίφημος γραπτή λάρναξ ή ενδεθεῖσα υπὸ τῆς Ἰταλικῆς ἐν Κόρητῃ Ἀποστολῆς κατὰ τὸ 1903 εἰς Ἀγίαν Τριάδα (παρὰ τὴν Φαιστὸν) ἐδημοσιεύθη ὁργά μὲν ἀλλὰ λαμπρῶς υπὸ τοῦ κ. Ροβέρτου Παρισηνοῦ εἰς τὸ Μουνιμέντον αntichi de Lincei τοῦ XIX 1908. Τοεὶς ὥραιοι χρωματιστοὶ πάνικες καὶ ἄλλαι ἐν τῷ κευμένῳ εἰκόνες ἐπέξειργασμέναι υπὸ τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου E. Stefani κοσμοῦσι τὴν δημοσίευσιν. Ἡ σπουδαιότερη λιθίνης ἀντῆς γραπτῆς λάρνακος είναι μοναδική, διότι ἐκτὸς τῆς τεχνίτης ἀντῆς σημασίας ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὸν σύνονφον τῶν φρόντους τικῶν ἐθίμων καὶ τῆς λατρείας τῆς Μινωικῆς ἐποχῆς. "Οτι αἱ διάφοροι παραστάσεις αἱ εἰκονοῦσσαι εἰς τὸν λάρνακαν" ¹²

την λάρνακα, μάλιστα εἰς τάς δύο μεγαλύτερας πλευράς, ενών θρησκευτικά, ήτο φανερόν ἐκ πρώτης ὅψεως ὁ Paribeni ὅμως εἰδικώτερον ἐργασίεν των ταύτας θεωρεῖ ὡς ἀναφερομένας εἰς τάς θρησκευτικὰς περὶ τῶν νεκρῶν ἰδέας τῆς Μινωϊκῆς ἑποκής καὶ εἰς τὴν λατρείαν την ἀπονεμομένην αὐτοῖς. Θεωρεῖ τάς διαφόρους εἰκόνας τῆς Λάρνακος οὐχὶ ὡς ἀποτελούσας ἐν δύο συνε-

χές ή μίαν ἀδιάσπαστον πρᾶξιν, ἀλλ' ὡς διάφορα ἐπεισόδια εἰλημμένα ἐκ τῆς λατρείας τῶν νεκρῶν καὶ τῶν περὶ τῶν θανόντων δοξασιῶν καὶ ἐθίμων. Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἀναπτύσσει καὶ διὰ συγκρίσεως πρὸς διμοίας νεκριώδεις παραστάσεις Αἴγυπτιακῶν μνημείων. "Οσον ἀφορεῖ δὲ τὴν χρονολογίαν τῆς Λάρνακος διὰ διαφόρων παρατηρήσεων καὶ ὑπολογισμῶν καταλήγει σχεδὸν ἀσφαλῶς εἰς τὸ συμπέρασμα διτὶ ἡ λάρναξ ἀνήκει εἰς τὴν λεγομένην Ύστεροινιωνῆην (Μυτηναῖτην) ἐποκήν καὶ δῇ τὸν 15 π.Χ. αἰώνα.

Εἰς τὴν μίαν τὸν μακρῷ πλευρῶν φαίνεται κατά-
κοσμος καὶ μεγαλοπρεπῆς πύλη τάφου, πρὸ τούτου δὲ
νεανίσκος περιτυλιγμένος ἐν λευκῷ ἐνδύματι ὥσει
σαβανωμένος, ὅπε τε νῦν μὴ φαίνωνται αἱ χειρες, εἶναι δὲ
νεκρός. Πρὸ τοῦ νεκροῦ εὔρηται ἕνδρος ἴερον καὶ
πρὸ τοῦ δένδρου βαθμιδωτὸν κτιστὸν βάθρον ἡ βώμος.
Πρὸς τὸν ἵσταμενον πρὸ τῆς πύλης τοῦ τάφου νεκρὸν
προσέρχονται τρεῖς ἀνδρες κρατοῦντες ἔκαστος δι' ἄμφο-

πῶν πετὰ πτηνὸν μυθικόν, τὸ ὄποιον κατ' ἀναλογίαν πρὸς Αἰγυπτιακὰ πρότυπα θὰ εἰκονιζῃ τὴν ψυχὴν τοῦ θανόντος.

Τοιούτον εἶναι περίπου τὸ ἔξοχον αὐτὸ μημεῖον τὸ σημαντικώτατον κειμήλιον τοῦ Κρητικοῦ Μουσείου.

Σ. Ε.

Ο διευθυντής της Αγγλικῆς ἑταιρίας τῆς Κωπαΐδος ἀνήγγειλεν εἰς τὸ Υπουργεῖον τῆς Παιδείας διὰ εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἀποξηράντος μέρους τῆς λίμνης ὑδρέθη ἀρχαιῶν πετίσιον τὸ δόποιον παίνεται ὅτι ἦτο μῆλος. Εἰς τὸ ίδιον περίστοι μέρος εὑνέθησαν καὶ 1500 χιλιά νομίσματα (Βοιωτικά), τὰ δόποια ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἐθνολογικὸν Μουσεῖον.

Εἰς τὴν Ἀλγίναν δὲ χωρικὸς Παυλινάρης εὐρῆκεν ἀνάγλυφον μὲ τὴν λέξιν «Ἐντύχει». Τὸ ἀνάγλυφον, ἔξ-
χον 9 ἑκατοστά, παριστᾶ νέον ἴσταιμενον κατὰ πρόσω-
πον. Τὴν δειάνιν χεῖρα ἔχει ἐπὶ τοῦ στήθους, τὴν δὲ
ἀριστεράν τεταμένην. Ἡ ἐπέξεργασία τῶν πεδίων λέ-
γεται θαυμασία.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Γ. Καραβίας

ΕΙΝΑΙ πολὺ παρόγγειον ὅτι "Ἐλληνες καλλιτέχναι εὐδοκιμοῦντες ἐν τῇ Ἐστερίᾳ δὲν ἀποποιοῦνται νὰ κατέλθουν εἰς τὴν πάτριον γῆν, δίδοντες, ὅπως φιλόστοροι, μήδι πρός καλλιτέχναι μήτέρα, μίαν, οὕτως εἰπεῖν, λόγοδοσίαν τῆς καλλιτεχνικῆς των δράσεως. Γνωστού δὲ ὄντος, ὅτι ἡ ἐνταῦθα κάθισδός των δὲν συνεπάγεται ὑλικά κέρδος τοῦ σώμα ἢ ἔξι οἰνοδήποτε ἀλλού εὑρωπαῖς καὶ κέντρου διέλευσίς την, ἔχω τὴν ἀκράδαντον πεποιθησίουν ὅτι οὗτοι διαπνέονται καὶ ἀπὸ κάποιαν ἴδεολογίαν τὴν διοίσαν τὸ ξοφῶδες εὐρωπαϊκὸν περιβάλλον καὶ τὸ ἀπατηλὸν ὑλιστικὸν ἐγὼ δὲν κατώρθωσε νὰ διαφερεῖν. Καὶ ἐφ' ὅσον ἔνας μάγος τοῦ δοξασίου, δὲ πολὺς Τόμωφιν, προσκαλούμενος πανταχόθεν δὲν ἀπαξιοῦ νὰ κατέλθῃ αὐτοπροσέφωτας καὶ νὰ παλέψῃ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ὅπου ἄλλοτε, ὅπως μᾶς λέγει ὁ Πλάτων, καὶ ἡ ἐλαχίστη τῆς μουσικῆς διαρρούμασις ἐθεσπίζετο διὰ νόμουν ὑπὸ τῆς οἰκείας Βουλῆς, καὶ ἐφ' ὅσον ἔνας Μουνέ Σουιλλύ ἔρχεται νὰ καταθέσῃ ὑπὸ τὸν ἵερὸν βρόχον τῆς Ἀθηνᾶς τὴν ἐντολὴν τὴν διοίσαν τῷ ἐνεπιστεύθη ἡ Τέχνη καὶ νὰ ἔστρασῃ τὸ τέργαμα τοῦ καλλιτεχνικοῦ του βίου εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ἀδιαφρούν διὰ τὴν χλιδὴν τῆς Comédie Française καὶ ἐπιζητῶν τὴν σεμνήν αἴγλην καὶ τὴν ἔκπαγλον θειότηταν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς κονίστρας, θὰ ἦτο διμολογουμένως ἀπελπιστικὸν ὅν τοι "Ἐλληνες καλ-

λιτέχναι δὲν συνηθάνοντο τὴν σημασίαν τῆς καταγωγῆς των καὶ ἀπηξίουν νὰ κατέλθουν ἐδῶ καὶ νὰ ίκανοποιθουν μὲ τὸ ὅλγα αὐτὰ χειροκορίματα, ἀφοῦ ἀλλώς τε οἱ «ἐκλεκτοί» πάντας ὑπῆρχαν ὅλγοι.

Ο κ. Καραβίας (βαθύφωνος) σπουδάσας λίαν εὐδοκίμως εἰς τὸ Μιλάνον καὶ εἰς τὸ Παρίσι, ἥλθε καὶ ἔδωσεν ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ «Ἐλληνικὸν Μελόδραμα

Τὴν μουσικὴν του ἀπαρχήν τὴν ἔκαμε εἰς τὸ θέατρον τῆς Παρίσιας, ἐπειτα εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ εἰς τὸ Ρουάν. Τὸ δεροτόαργό του είναι Faust, Barbiere, Mefistofele, Ugognati, Ebrea, Herodiade, Sicur, καὶ

Μενιστοφέλε, Ογονόττι, Εβραία, Ηροδιάδη, Σίγιρ, κτλ.
Ο ο. Καραβίας είναι άκομη άρχαριος. Και οιώς
δύοι τὸν ἡκουσαν κατὰ τὰς δόλυνας ἐδήλω παραστάσεις
του, θὰ εἰδῶν ὅτι ἡ σκηνική του συμπεριφορά ἦτο πολὺ^ν
μετερημένη. Ἡ φωνή του ἥχηρα καὶ intonata. Ὁ χρω-
ματισμός του λογικός, αἱ κινήσεις του ψυχολογημέναι.
Ὑπερφόνος εἰς τὸ «Sono qui . . .», ἐκμηδενισμένος
εἰς τὴν σκηνήν τῆς ἐπιδεξεως τοῦ σταυροῦ, οἰστρηλα-
τιμένος εἰς τὸ « Dio dell' Or » ἔχαλλος εἰς τὴν φράσιν
« Tuo ministro è Bebzeboù », σφαρκαστικός εἰς τὴν



‘Ο κ. Καραβίας είς τὸν «Φάουστ» (Μεφιστοφελῆς)

σερεγάταν, σατανικός είς τὴν σκηνήν ιῆς ἐκκλησίας. "Ολη ἡν γένει ἡ σκηνική του δρᾶσις ἔχαλιναγωγεῖτο ἀπὸ ἔνα τάκτο καθαυτὸν καλλιτεχνικὸν. Ἀπέφευγε καὶ τὴν παραμυθών ἐπίδειξιν ἢ ὅποια θὰ ἐπροσένει μὲν εἰς τοὺς πολλούς καποιαν ἐντύπωσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅποια δὲν θὰ ἐπετρέπετο υπὸ τῆς αὐστηρᾶς τέχνης.

Ο κ. Καραβίας ἐτραγούδησεν ἵταλιστ. Καὶ ἔκαμε πολὺ καλά. Διότι θὰ ἦτο πολὺ παρακινδυνευμένον, ἔνα δόλον τὸν δόπιον δημιουργεῖ τὸσον καλά, νὰ τὸν περιβάλλῃ διὰ ἔνους γλωσσιού ἐνδύματος τὸ δόπιον ἥδυνατο νὰ τοῦ παραμόσῃ δυσχερείας. Μία συλλοβὴ ἡ ἕταιρή μης λέξεως π. χ. η ὅποια τοῦ δίδει ἔδαφος νὰ στηριχθῇ καὶ νὰ ἐπιδεῖξῃ τὴν τέχνην του, ἥδυνατο νὰ ἀλλάξῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διὰ φωνήτων ἡκιστα εὐνοϊκῶν εἰς τὸν λάρουγγα.

Τώρα, έτσι είναι το περισσότεροι δοκιμαί, έτσι τα κόρα δεν ήσαν. . . όπως ήσαν, έτσι η δραχτηρά ήτο πληρεστέρα και πευθαρχικωτέρα, έτσι δεν θηράφειν αυτή η διγλωσσία, έτσι η σύλλαβα δεν έπειτα γίνεται έτσι δουν

δέν ἐπρεπε, ἔαν ὁ κ. Λαυράγκας δὲν παρεξήγη μερικούς όχυμούς και ἔαν δὲν εύστοκον μερικοί παντογνωσταὶ να εἴπουν εἰς τὸν κ. Καραβίαν ὅτι τὰς ἐπάνω φωνάς πρότει νά τάς ανοίγη, νά κάψῃ κορώνας, νά μὴ κάψη sotto voce, διότι οὕτω τραγουδῶν θὰ ἔκπληκτες περισσοτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πολὺ κοινὸν και ὅχι εἰς τοὺς ὀλίγους, τότε ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ κ. Καραβίας θὰ μᾶς παρουσιάσετο ἀκόμη τελειότερον, ἀκριβέστερος ὅπως παρουσιάζεται εἰς τὸ εύφωνατάκον κοινόν, ὅπου οι φωναριμανεῖς, οἱ κορωνομανεῖς, οἱ φροτισμομανεῖς, οἱ τυφλοί τὴν μουσικὴν δράσαν και διεστραμμένοι τὴν καλαυδησίαν δὲν ὑπάρχουν.

Ωδεῖον Ἀθηνῶν

EΙΧΑΜΕΝ κατ' αὐτὰς καὶ μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν καὶ ἐλκυστικὴν συναυλίαν εἰς τὸ Θεῖον. Ἡτο ἡ ποιώτη ἐφετεινὴ συναυλία τῶν διπλωματούχων.

Οι κ. κ. Παπαγεωργίου (φλάσιντο) και Καρακόνης (βιολί) συνοδεύουμενοι ύπό τῆς Δδος Μελετοποιών (πιάνο) ἔξετέλεσαν λίαν ἐπιτυχῶς τὸ «Duetto Hongrois» op. 36 τοῦ Fr. Doppler. Κατόπιν ἡ Δνις Σανδάκη μὲ ταῖν χάρακτηζόνσαν αὐτή ἐντελῶς ἀτομικὴν ἔκφρασιν ἑταραγούμησε πολὺν αἰσθηματικὰ τὴν aria τῆς Micaëla ἐκ τῆς «Carmen». Ἀλλ' ἔκεινο τὸ δόπιον ἐπροκάλεσε μέγα ἐνδιαφέρον ἵτο τὸ κονσέρτο τοῦ Simande καὶ τὸ Albumblatt τοῦ Buschmann διὰ βαθύχορδον (contrabassο) ὑπὸ τοῦ κ. I. Τζουμάνη.

Τζουμάνης μᾶς ἔξπληξε κυριολεκτικῶς. «Ἡτο ἡ πρώτη φορά καθ' ἡνὶ ἥκουντο κονσέρτο βαθυχορδού καὶ συνεπῶς ἰδέα περὶ τούτου δὲν ἦδύνατο πρὶν νὰ σχηματισθῇ. Ἀλλ' ὅταν τὸ ἀκροατήριον εἶδε μίαν καταληκτικὴν ταῦτην τῶν δακτύλων καὶ συγχρόνως ἔνα δοξάρι αἰσθηματικῶδεν καὶ ἀπὸ δοξάρι βιολίου, ἐπεισθή περὶ τῆς ἔξαιρετηῆς ἄξιας τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου καὶ δικαίως τὸν ἐχειροκρότησε καὶ τὸν ἐπευφῆμος. Κατόπιν ἡ Δνις Κατίνα Παντελάκη (καθηγήτρια τοῦ Ὁρείου Πειραιώς) ἐπαιξεῖ τὴν Fantaisie Hongroise τοῦ Liszt τῇ συνοδείᾳ τοῦ δευτέρου πιάνου. Ἡ Δνις Παντελάκη τῇ ἥξειν ἔκτενεστέρας κριτικής διὰ νὰ σημειωθοῦν δόλια τὰ προσόντα τὸ δόπιον τὴν γαρακτηρίζουν. Ἀρκοῦμαι μόνον ἐδῶ εἰς τὸ νὰ ἔξάρω τὴν μεγάλην τῆς εὐχέρειαν τῆς δόπιας τρανῆ ἀπόδειξις εἰναὶ ἡ ἀκριβεστάτη ἔκτελεσις τῆς ἀνωτέρῳ Fantaisie.

Αἱ ἴδιότοποι μελῳδίαι τοῦ Liszt, ἐκεῖνα τὰ θαυμάσια οὐγγρικά «a piacere», αἱ cadenze εὗδον εἰς τὸ δάκτυλα τῆς Δδος Παντελάκη τὸ χρῶμα ποὺ τοὺς ἔχουει ἀξέτο, διότι τὸ παῖξιμόν της δὲν ἦτο μόνον μηχανικὸν ἀλλ᾽ ἐποιεῖται και ὑπὸ τοῦ ἀναλόγου χρωματισμοῦ τοῦ χαρακτηρίζοντος ἕκαστην μουσικὴν περιόδον τῆς Fantaisie τῆς ὄποιας τὸ πνεῦμα τόσον βαθέως είχε κατανοήση ἡ καλλιτέχνη.

Ο κ. Καρακόνης ἔξετέλεσε κατόπιν πολὺ καλά τὴν ώραιαν Romance Andalouse τοῦ Sarazate καὶ τέλος αἱ Δεῖς Γεννάδη καὶ Ξανθάκη ἐτραγούδησαν μὲ μίαν ἀπαλωτάτην ἔκτελεσιν τὸ Duo τῆς Lakmé περατώσασι τὴν συναυλίαν εἰς ἔνα γοητευτικώτατον pianissimo diminuendo τῆς τελευταίας φράσεως τοῦ ἄνωτέρου Duo.

Καὶ μία παραπόνησις. Εἰς τὴν αὔθουσαν τοῦ Όδού

Καὶ μία παρατήρησις. Εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ὁδείου κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα εἶχεν εἰσδόση μία μεγάλη τραύμα τζαπατέζινα ἡ . . . Υγρασία. Τὸ τί ὑπέφεραν δυστυχισμένοι καλλιτέχναι δεῖται ἀντί^τ ότι δὲν περιγράφεται. Τὰ πλήκτα τῶν πάνων ἡσαν μούσκεμα, αἱ χορδαὶ τοκοντραμπάσουν ἔπειταν διαρκῶς, τὸ φλάσιον ἐπιστῆσης καὶ ἐπάνθινε. Δὲν θὰ ἦτο καιλὸν οἱ ἐπὶ τῶν συναυλιῶν τητών ἄριδοισιν νὸν ἐλάμβανον μέτρον τι κατὰ τῆς ὑγρασίας διὰ νὰ μὴ βασανίζωνται εἰς τὸ ἔξης οἱ καλλιτέχναι καὶ διὰ νὰ μὴ ενδεθῶν καὶ ἐγὼ ἀλλοτε εἰς θέσουν διαπράσων ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης τὸ τερατώδες καλοπούρι ὅτι . . . ὑγρὸν ἀγοράζουν!

Θ. Ι. ΣΑΚΕΔΔΑΡΙΔΗΣ

Ο κ. Μ. Καλομοίρης, ὁ συνθέτης τοῦ ὅποιον τὰ γηγενή σίως ἐλληνικά ἔργα ἐθαυμάσθησαν τόσον πέρυσι εἰς τὴν ἀλησμόνητον ἐκείνην συναυλίαν τοῦ Ὁρείου Αθηνῶν, παφεκλήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς «Στέλλας Βιολάντη» νά μελοποιήσῃ τὸ γνωστὸν ποίημα τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ, διὰ νάπτοτελέσῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ δράματος, ἀπαγγελλόμενον εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν συνοδείαν ωρχήστρας. «Ο κ. Καλομοίρης προσεφέρεθε νά γράψῃ ποιησιῶν δύ' δλόκηληρον τὸ δρᾶμα.» Εἶται ἡ «Στέλλα Βιολάντη» θά ἔχῃ ἐκτὸς τῆς γενικῆς εἰσαγωγῆς, καὶ τελεσθεῖσαν εἰς καθε τῆς πρᾶξιν, καὶ ἐδὼ κ' ἐκεῖ μερικὰ πτερομέζια. Θά κάμῃ δηλαδή διὰ τὴν «Στέλλαν Βιολάντη» ὁ «Ἐλλην συνθέτης, ὅπως ἔκαμεν δὲ Μπετόντεν διὰ τὸν «Ἐγμοντ» τοῦ Γκαΐτε, καὶ ὁ Μέντελσον μιὰ τὸ «Ονειρον Θεοῦντης Νυκτός». Πρώτην φοράν

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Tὰ δῶρα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους

Η συνήθεια τῆς ἀπογομῆς δώρων κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους εἶνε ωμαῖη φθάνουσα μέχρι τῶν χρόνων τῶν πρώτων τῆς Ρώμης βασιλέων. Ἡδη ἐπὶ Τατίου μηνούνευεται ὅτι ὁ λαὸς προσέφερεν αὐτῷ δῶρα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰρήνης μετὰ τοῦ Ρωμαίουν. Ἐκτοτε τὸ ἔθιμον τούτο ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς Ρωμαίοις καὶ τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους ἐγίνετο τῶν δώρων τούτων ἡ προσφορά, παρὰ τῶν πελατῶν πρὸς τοὺς πάτρωνας, παρὰ τῶν δούλων πρὸς τοὺς κυρίους, παρὰ τῶν φίλων πρὸς τοὺς φίλους τούς. Τὸ ἔθιμον τούτο τοσσούτον κατέστη σχέδον ἀπαραίτητον καὶ αὐτὸν τούτῳ ἐπιβεβλημένον ὥστε κατὰ τοὺς αὐτοκρατορικοὺς χρόνους οὐδεὶς Ρωμαῖος πολίτης ἦδυνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἀπονομὴν δώρων. Τὰ πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας δὲ προσφερόμενα, κατήντησαν εἰδος φροδολογίας ἐποχεστατῆς, διότι οἱ ωμαῖοι αὐτοκράτορες πολλάκις προσανήγγελλον ὅτι θὰ δεχθῶσι δῶρα ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους. Οὕτως ὁ Καλλιγούλας διὰ διατάγματος αὐτοκρατορικοῦ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ωμαῖων λαὸν ὅτι θὰ δεχθῆ δῶρα ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἐπὶ τῆς θύμους τῶν ἀνακτόρων του ἵνα διὰ αὐτῶν δυνηθῇ νὰ προικίσῃ τὴν υγιατέρα του. Περιπατῶν δὲ πρὸ τῶν θυμῶν γυμνόπους ἐδέχετο τὰ ὑπὸ τῶν περιφρόβων ωμαίων προσφερόμενα πολιπληθῆ δῶρα.

Ἐκ τῶν Ρωμαίων παρέλαβον τὴν συνήθειαν σὶ λατινικοὶ λοιπὸι καὶ οἱ γερμανικοὶ μετά τὴν εἰσβολὴν εἰς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Τὰ πρωτόγονα ἐκεῖνα ρωμαϊκὰ δῦρα ἦσαν ἀπλούστατα καὶ πενηντάρια. Ὄλγαι ἔηραι ὀπῆραι, πλακοῦντες, μέλι καὶ τὸ πολὺ χαλκᾶ τινα νομίσματα atipes ὄνομαζόμενα. Κατὰ μικρὸν ὅμως τὰ ἀπλά ταῦτα δῦρα ἀντικατέστησαν πολυτελὴ καὶ πολυνέφεδα ὥστε τὸ πρᾶγμα ἔφθασε μέχρι καταχρήσεως.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀνθρώπησις δὲ

Η Επικλησία ήμων κατέδινε κατά τούς πρώτους χρόνους τήν συνήθειαν ταύτην ὡς διαβολικὴν ἀφού μάλιστα ή πρώτη τοῦ ἔτους συνέπιπτε πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς τελέσεως τῶν Κρονίων καθ' ἥν ἀπτοχόλουν τὰ λάδια ἀλλ' ἀσεμνοὶ διακεδάσεις. Μάτην δῆμος ὁ ἄνγιος Αὐγουστῖνος, ὃ Χριστόστομος καὶ ὁ Τεργυλιανός ἀνέκραζον ὅτι ἀπονομῇ δῶρων ἦτο μαρτία καὶ σατανικὴ ποιντέλεια, τὰ δῶρα ἐπέξησαν τῶν αἰλόνων πρὸς οὓς πολλὴν καὶ ἀγανάκτησιν πολὺ περισσοτέραν.

Τὸ δῶρα ἐκαλούντο ὑπὸ τῶν ἔφευροντων αὐτὰ ρωμαίων Strema ἔξι οὖν καὶ τὸ γαλλικὸν ἔτηνες. Ἐξελιγμιανένη ἡ λέξις ἀπάντη ἀπάντη μόνον εἰς τοὺς Δειπνοφιστάς τοῦ Ἀθηναίου διὰ τῆς λέξεως ἐπινοιμίδες.

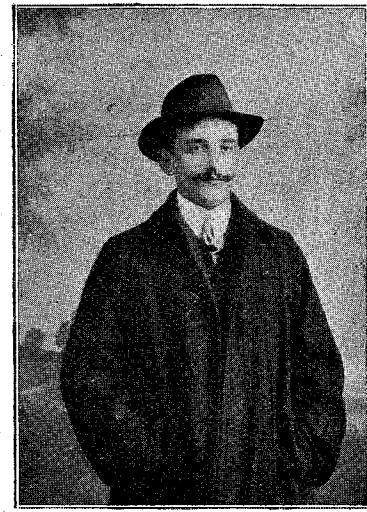
P. B.

ΑΠΟ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀλ. Μαυρουδῆ «Μικρὰ Τραγούδια» ποὺ ἀνηγγείλαμεν εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος:

Σκιες τὰ δέντρο

*Καὶ οἱ ἄνθρωποι οὐκεὶς
στιγέας τῶν σπιτιῶν σὰν πιὸ βαρείες
εἰλινοῦ τηρ ὥρᾳ τῇ οβυμένῃ.
ἀδ' εὐγενικὴ ψυχὴ σημαίνει
εἵπερον δὲ λίγων καμπάνες
τροφεύμενες καπτῆλες·
τουργεῖν ἡ φύσις σὲ ομηρολῆποι
πιστός κανεῖς ν' ἀκολούθησον.*

*Ἐτσι, στὰ παληρωμένα τὰ κατώφλια
Στρέφονται τὴν ρόκα η γογῆς τὸ δεῖλι
Καὶ νοιώθουν τρεμούλιασμα στὰ χεῖλη
Ἐνδιὰ γυναῖκες τὴν κλωστὴ των μὲν οὐθιμόδ
Καὶ ωθιμάκια μαζὶ τὸ λογισμόδ
Ποὺ παίρνει φῶς ἀπὸ τὰ περασμένα.
Στὴν θύμησι των ἔχοντις ἔνα ἔνα
Χαρούμενα τραγούνδα καὶ θλιψιμένα
Ἄπ' τὸν παλήρη, παλήρη καιωρό.*



Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΕΙΣ τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς Revue des Études Grecques (τόμ. XXI σ. XXXI) δημοσιεύεται ἡ κρίσις τῆς Association pour l'encouragement des Études Grecques περὶ τῶν ἐφέτος βραβευθέντων ὑπὲρ αὐτῆς ἔργων, τῶν δποίων δύο εἶναι γαλλικά καὶ δύο Ἑλληνικά, τὸ πρῶτον τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου, τὸ δὲ δεύτερον τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Παπαδοπούλου περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ β' τοῦ Λασκάρεως. Ἡ κρίσις ἀναγνωσθείσα ὑπὸ τοῦ β' γραμματέως κ. Puech (ἀποθανόντος τοῦ Amédée Hauvette) ἔχει ὡς ἔξι:

«Ἡ ἡμετέρᾳ Ἐταιρείᾳ, Κύροι, ἀγαπᾶτε νὰ διανέμητε βραβεῖα της μεταξὺ Γαλλίας και Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς και ἔφετος θὰ λάβῃ τὴν μεριδά της. Δύο ἀργυρᾶ μεταλλια ἀπενεμήθησαν εἰς ἔργα προερχόμενα εξ αὐτῆς, τὰ δόπια, ὃν μὴ ἰσοταῦθιζουν πρός τὸν δηγούν τῶν εἰρημένων βιβλίων, (τὴν ἀνακάλυψιν και ἔκδοσιν τῶν κωμῳδῶν του Μενάνδρου του Lefebvre και τὴν ἔκδοσιν τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἀμοργού του Jules Delamarré), ἀντιτροσπεύσοις τιμητικώτατα τὴν συμβολὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ δόλον ἔργον τῆς ἐπιστήμης.

«Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τοῦ ἡμετέρου συναδέλφου κ. Σίμου Μενάρδου. Είναι τὸ Τοπωνυμικὸν τῆς Κύπρου, εἰς τὸ ὄπιον, ἐὰν ἡ Ἐταιρεία ἡμῶν ἂν πλουσιωτέρα, ό, αὐτένει με προθυμότατα καὶ χρηματικὸν ἔπαθλον. Τόσον νομίζει ἐπωφελές νὰ προτρέψῃ εἰς παρομοίας ἔρευνας.

«Ο κ. Μενάρδος συνέλεξεν ἐξ 78 κωμῶν πεντακισχιλίας περίπου τοπωνύμιας, καὶ κατέταξεν αὐτὰς μεθοδικῶς, κατανέμενος εἰς τὰς διαφόρους τῆς Κυπριακῆς ἴστορίας περιόδους.

«Μία τῶν περιόδων των μᾶς εἶναι προσφιλής, καὶ οὐχὶ ἄνευ συγκινήσεως ἐπανευρίσκομεν εἰς τὸ Ἀγκόλευτο τὴν ἡμετέραν *Angoulême*, εἰς τὴν Ἀσκέλλιαν

τὸν ἴσοδύναμον τοῦ γαλλικοῦ Echelle, εἰς τὰ Μουλλιά τὴν ἡμεταρράπτων λέξιν mouillage, ἢ ἀναγνωρίζουσεν εἰς τὸ Πελαστίνην τὴν ἀνάμνησιν τῆς μονῆς τῶν Prémontrés, τὰ Abbaye de la Paix.

«Αλλ' αἱ ἀναμήνησεις αὗται δὲν ἀποτελοῦσι τὸ μόνον ημῶν ἐνδιαφέρον τὸ τεὸν τοῦ βιβλίου τοῦ π. Μενάρδου. Σπεύδων νὰ προσθέσω διτὶ ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ μεγάλην δέξιαν. Ο σηγγαραφέν, δὲ δημοσιεύσας ἀλλοτε εἰς τὴν «Ἀθηνᾶν» – δύο παιδιά και τὸ Τοπωνυμικὸν ἐδημοσιεύθη – μελέτην περὶ τῆς Φωνητικῆς τῶν Κυπρίων, γινόσκει ὅριστα ν' ἀποφεύγῃ τὰ ἵνδαλματα εἰς τὰ ὅποια τόσον ἀσυνέτως ἀλλοι ὁζεῖτονται ἐπὶ τοῦ ἀείτοτε ἐπικανδύνου καὶ πλήρους παγίδων ἐτυμολογικοῦ πεδίουν. Η μέθοδος αὐτοῦ είναι σοφῆ, νηφαλία, ἀληθῆς ἐπιστημονικῆ (sage, prudente, véritablement scientifique). Ο Μενάρδος ἔχει τὸ ἰστορικὸν πνεῦμα. Περὶ οἰαςδηποτε τῶν περιόδων τῆς μακρᾶς Ἰστορίας, ἡν̄ διαγράφει, ἔγραψε σελίδας μαρτυρούσας δεξύνοιαν εἰσδόνυσσαν εἰς τὸ παρελθόν, ἀκριβῶς αἰσθημα τῶν κοινωνικῶν μεταμορφώσεων. Καὶ ἔχει πρόγαματι τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ του «Ἡ μελέτη αὗτη κυρίως ὑπῆρχε γλωσσική, ἀλλ' ἴδου διτὶ καὶ δὲ' αὐτῆς ἀφυπνίσαμεν τὴν ὑπνώττουσαν ἥχω τῆς Ἰστορίας». Είναι πρὸς τούτους μετριόφρων καὶ γινώσκει διτὶ ἡ ἐπιστήμων προβαίνει βαθμήδον διὰ τῆς συνεργασίας πλειοτέρων. Καὶ γράφει «Τύπερεκατὸν ἀλλοι καῦμιαν καὶ χλιαρές τοπωνυμιῶν ἀναμένουσι νέους συλλέκτας καὶ εὐνύχεστέρους ἵσως ἐρμηνευτάς». Καὶ προτρέπει τοὺς διδασκάλους τῶν χωρίων εἰς συλλογὴν τοπωνυμιῶν καὶ παραχαλεῖ τοὺς καληγραϊκοὺς νά τολμετήσωσι τὴν Ἰστορίαν τῶν ἀγίων καὶ τὰς τοπικὰς λατρείας. Εὐχηθῶμεν, Κύριοι, ὅπως ἡ ἐκκλησίας αὕτη εἰσακουσθῇ ὅχι μόνον ἐν Κύπρῳ, ἀλλ' ἀπανταχοῦ τοῦ Ἐλληνισμοῦ. Ο π. Μενάρδος δύναται νὰ εἴπῃ διτὶ ἔδωκεν ἀληθῆς πρότυπον, ἀξιον μαμήσεως».

Οκ. Νίκος Βένης ἐπὶ δύο μῆνας ἐργασθεὶς εἰς τὰς μονάς τῶν Μετεώρων κατέταξε καὶ περιέγραψε τὰ χειρόγραφα καὶ ἔγγραφα τὸν ἑκὲν βιβλιοθηκῶν· Ἐκτὸς ἀλλων κωδίκων περιεχόντων ὥλην γὰρ τὴν Βυζαντινῆς λογοτεχνίας, κατέταξε καὶ κώδικας μὲν νεοαρνή ἐργα τοῦ περιφήμου ἀντιρρητικοῦ συγγραφέως Γερηγορίου Παλαμᾶ καὶ τοῦ Εὐθύμιου Ζυγαδηνοῦ καὶ τοῦ Μάρκου Ἐφέσου. Καθαροπός ἵστορικης σημασίας εἶνε κώδικς περιέχων ἑτιστολάς τοῦ Νικολάου Καβάσλου καὶ τοῦ



ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

‘Η πρώτη ύφηγήτρια τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου

Δημητρίου Κυδώνη, ἀνδρῶν ἐπιφανῶν εἰς εἰς τὴν αὐλῆν τῶν τελευταίων Παλαιολόγων. Μεταξὺ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κυδώνη συγκαταλέγονται καὶ μερικαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὸν "Στατόν Βυζαντίνον αὐτοκράτορα, τὸν «μαρμαρωμένον βασιλιά». Εἰς μουσικά κάθιδα τοῦ ΙΕ' αἰδίνος ἀνέψευτον τὸ πολυχρόνιον τοῦ Αὐτοκράτορος Τιμῶνον Παλαιολόγου, παρόδιοι πρὸς τὸ πρότερον ἀνενερθεν τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Περὶ

αντῶν γράφει προσεχῶς ὁ κ. Βέης μελέτην εἰς τὰ «Παναθήναια».

Οἱ κώδικες τῶν Μετεώρων μᾶς διέσωσαν καὶ κείμενα γραμμένα εἰς δημόδη γλῶσσαν καὶ δλόκηρα ἐπέύλια παρόμοια πρὸς τὰ γνωστὰ φραγκοβυζαντινὰ τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰώνος.

Οἱ Βέης ἀνεῦρε ἐπίσης τὰ πρωτότυπα τῶν χρυσούλων τῶν ἀναγεγραμμένων εἰς τοὺς τοίχους τῆς ἐπικοπῆς Καλαμπάκας καὶ ἄλλα βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ σέρβων δυναστῶν τῆς Θεσσαλίας. Διὰ τὴν μεσαιωνικὴν τοπογραφίαν καὶ ἐθνολογίαν τῆς Μακεδονίας πολλῆς σημασίας εἶναι συναξάρια τοῦ ΙΑ' καὶ ΙΒ' αἰώνος, περιεχόμενα εἰς πολυμηγή κώδικα τῆς μονῆς Βαρλαάμ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΩΛΙΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγούμενων εἰσφορῶν Δρ. 2269.40
Χρ. Μ. Χαραλαμπίδης » 2.10
Δρ. 2271.50

Τὸ ἀπαιτούμενον διλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίποι. «Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς δλους. «Οἱοι ἔχουσαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὅδος Ἀριστοτέλους 35.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Πολὺ προσεχῶς ἐπαναλαμβάνονται αἱ Διαλέξεις καὶ Μαθήματα τῶν «Παναθηναίων». Θὰ ὅμιλοισον: οἱ κ. κ. Ξενόπουλος, Σωτηριάδης, Νικβάνας, Ἀνδρεάδης,

Μελᾶς, Ἀδαμαντίου, Μιχαηλίδης, Βυζαντινός, Γερμανός, Στρατήγης, Μαλακάσης, Καμπούρογλους, Λοβέρδος, Δαφαλέξης, Βέης.

Ἐπειτα ἀπὸ πολλὴν σιγὴν, δροσερὸς καὶ πάλιν ἐμφανίζεται ὁ κ. Καμπούρογλους εἰς τὰ «Παναθηναία» μὲ τὰ Ἀπομενάρια. Γραμμένα ἀνεπιήδευτα, μᾶς δίνουν σκηνὲς ποι ἔχουν τὴν χάριν τῆς ζωῆς, ἡ δοπιά ἀπόμεινε κατασταλαγμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ συγγραφέως, χωρὶς τις κονδρές πινελιές τῆς πρώτης ἐντυπώσεως.

Ο κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος ἀνέλαβε νὰ δώσῃ εἰς τὰ «Παναθηναία» σειρὰν φυσιογνωμῶν τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος: συγγραφεῖς, καλλιτέχνας, δημοσιογράφους. Ἄρχιζομεν μὲ τὸ τεῦχος αὐτὸν. Οἱ ἀναγνῶσται μᾶς θὰ γνωρίσουν τοὺς γνωστοὺς εἰς ὀποὺς λογίους καὶ καλλιτέχνας, μὲ τὰ πορτραΐτα αὐτά, τὰ δοπιά χαρακτηρίζουν μὲ τέχνην καθέναν ἐξ αὐτῶν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Μικρὰ τραγούδια, Ἀλεξάνδρου Μαυρουδῆ. Ἐκδοσὶς «Παναθηναίων». Δρ. 2.

Ἀνοιχτὰ Μυστικά, ποιήματα Ἀλέκου Φωτιάδη, ἔκδοσις «Παναθηναίων», δρ. 2. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδούρη.

Τραγούδια τοῦ Νησιοῦ, Γεωργίου Σιρατίγη. Διὰ τὴν Ἐλλάδα δρ. 5, διὰ τὸ Ἐξωτερ. φρ. 6. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδούρη.

Ημερολόγιον Σκόνων 1909. Φρ. 6. Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδούρη.

Τὰ λοντρά ὑπὸ Ι. Δ. Λαμπρινοπούλου, ίατροῦ. Σύλλογος Ὀφελήμων Βιβλίων. Ἀθῆναι, Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μάισνερ καὶ Καργαδούρη.

Οράματα ὑπὸ Σιρύλλης. Ἀθῆναι, Τυπογραφεῖον «Ἀν. Κωνσταντινίδου δρ. 1,50.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

ΚΑΘΕ συνδρομητής τῶν «Παναθηναίων» ὁ ὅποιος ἔγγράφει ΕΝΑ νέον συνδρομητὴν ἐτήσιον καὶ συναποστέλλει τὸ τίμημα τῆς ἔγγραφῆς, λαμβάνει ὡς δῶρον ΟΚΤΩ δραχμῶν βιβλία ἐκ τοῦ κατοτέρῳ καταλόγου.

Διατιμῶν χάριν εὐκολίας τὰ βιβλία τῆς Α' Σειρᾶς πρὸς Δρ.—Φρ. 1 ἔκαστον καὶ τῆς Β' Σειρᾶς πρὸς 3.

Τὰ βιβλία ὃ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομήκαν τελῶν.

Ἄλλ' ἔκτος τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου μας, ἀναλαμβάνομεν ν' ἀποστείλωμεν διὰ δίπτος βιβλίων μᾶς ζητηθῆ μη ὑπερβαίνον τὰς Δρ.—Φρ. 8 διὰ κάθε νέαν ἔγγραφην.

Κάθε συνδρομητής μας ἔχει βεβαίως ἔνα στενὸν φίλον ἢ συγγενῆ φιλαναγνώστην, διατεθειμένον νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ ἔργον ἐνὸς περιοδικοῦ. Αὐτὸν τὸν φίλον ἢ συγγενῆ δὲς θελήσῃ νὰ τὸν ἔγγραφη εἰς τὰ «Παναθηναία». «Οἱοι έχουσαν ἀπὸ τοὺς συνδρομητάς μας εἶναι ἐλάχιστον διὰ κάθε ἔναν χωριστά. ΜΕΓΙΣΤΗ δύμας θὰ ἔναι ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐνίσχυσις τῶν «Παναθηναίων» καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πρόοδος καὶ βελτίωσις τοῦ περιοδικοῦ.

Σειρὰ Α'. — Πρὸς δρ. 1 ἔκαστον

Χ. Ἀννινος: Ἐδῶ κ' ἔκετ.
Δ. Βικέλας: Λουκῆς Λάρας, διήγημα.
Ν. Ἐπισκοπόπουλος: Ἐρημες ψυχές, δρᾶμα.
Δ. Γρ. Καμπούρογλους: Mémoires du Prince N. Ypsilanti.
Κ.Μ. Κωνσταντόπουλος: Ιστορία τῆς βυζαντ. τέχνης.
Κώστας Λαδόπουλος: Χαμένη εύτυχία, δρᾶμα.

Σπ. Λοβέρδος: Ἡ Ἁγία Πόλις.
Μ. Μαλακάσης: Ἡ Κυρά τοῦ Πύργου, δρᾶμα.
Γ. Μαυρογιάννης: Βυζαντ. τέχνη καὶ καλλιτέχναι.
Σπύρος Μελᾶς: Ὁ Γιούς τοῦ Τσικιού, δρᾶμα.
Αντ. Μηλιαράκης: Γεωργαφία πολιτική γένεα καὶ ἀρ. καία, Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.
Ομοία Κεφαλληνίας.

Κίμων Μιχαηλίδης: Σάν Ζωή καὶ σάν Παραμύθι.
Παῦλος Νικβάνας: Γλώσσική αὐτοβιογραφία.
Αρχιτέκτων Μάρθας, δρᾶμα.
Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια.
Παγάδα Λαλέουσα. ποιήματα.
Τὸ Χελιδόνι, δρᾶμα.

Οσκαρ Οδάλληδ: Σαλώμη, δρᾶμα.
Σπυρίδων Παγανέλης: Πάρεργα Φύλλα.
Κωστής Παλαμᾶς: «Υμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.
Ι. Πολυλᾶς: Ἡ Φιλολογική μις Γλάσσα.
Γ. Στρατήγης: Λεύκωμα «Παναθηναίων».

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολ.: Ἔτος 1906.
» 1907.

Σειρὰ Β'. — Πρὸς δρ. 3 ἔκαστον

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Μαργαρίτα Στέφα.
Διηγήματα Σειρὰ Α'.
» » Β'.
» » Γ'.
Τόμοι τῶν «Παναθηναίων» χαρτόδετοι 1ος, 2ος, 4ος,
6ος, 7ος, 8ος, 9ος, 11ος.
Μυθιστορήματα καὶ Διηγήματα—«Παναθηναίων».